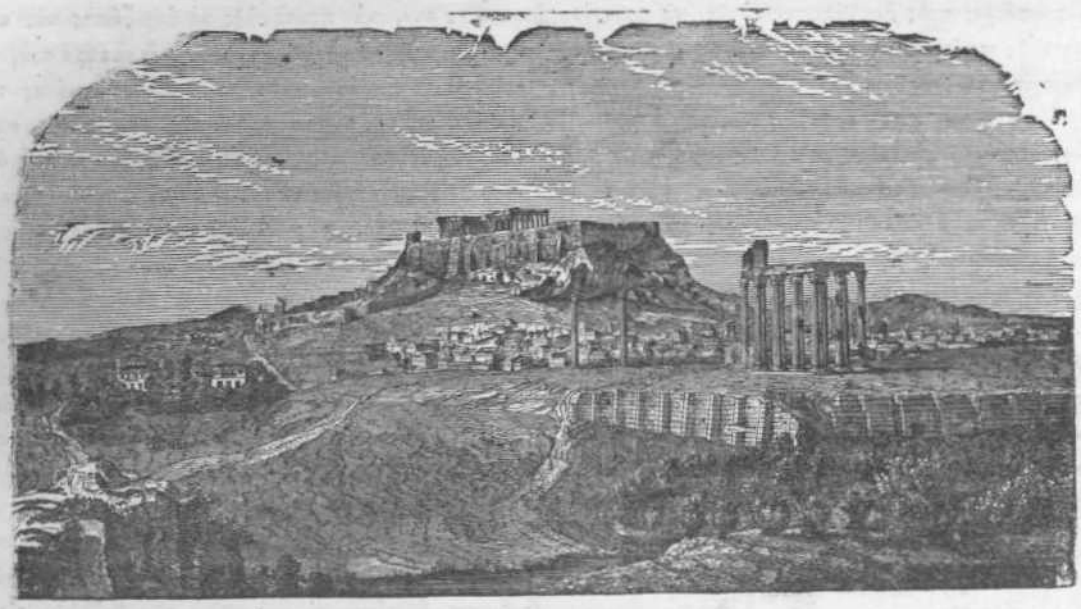

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ, 1871. ΤΟΜΟΣ ΚΒ'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 513

ΠΡΑΚΤΙΚΗ ΠΘΙΚΗ (*).

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α'.

Ἂν καὶ ἔχεις εὐτυχῶς, φιλτάτη μου ἀνεψιά, καὶ πατέρα καὶ μητέρα ἱκανοὺς νὰ σὲ διδάξωσιν, ἐπειδὴ ὅμως καὶ ἐγὼ σὲ ἀγαπῶ περιπαθῶς ἐπιθυμῶ νὰ συντελέσω τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν σου. Ὡς εὑρισκομένη δὲ μακράν σου ἀναγκάζομαι νὰ σοὶ διακοινώσω διὰ τῆς γραφῆς ὅ,τι ἐπεθύμουν νὰ πράξω διὰ ζώσης, καὶ ἐλπίζω ὅτι βλέπουσα τοὺς χαρακτῆρας τούτους γεγραμμένους διὰ χειρὸς τῆς εἰλικρινεστάτης τῶν φίλων σου, θέλεις ἀναγνώσει μετὰ προσοχῆς τὰς ἀληθείας ἃσας προτίθεμαι νὰ σοὶ γράψω.

Ναὶ μὲν αἱ ἀλήθειαι αὗται δὲν σοὶ εἶναι νεοφανεῖς, ἀλλ' ὑπάρχουσι πράγματα τὰ ὁποῖα καλὸν εἶναι νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν συχνὰ ἵνα ἐντυπόνωνται βαθύτερον εἰς τὴν καρδίαν καὶ τὸν νοῦν. Πιθανὸν τινὲς ἐξ αὐτῶν νὰ μὴ προξενήσωσι κατὰ πρῶτον τὴν ἐντύπωσιν τὴν ὁποίαν προσδοκῶ· ἀλλ' ὁπωσδήποτε θὰ χαραχθῶσιν ἐν ἀγνοίᾳ σου εἰς τὴν μνήμην σου· καὶ ἂν φυλάξῃς τὰς ἐπιστολάς μου θὰ ἔλθῃ ἡμέρα ὅτε θὰ ἀναγνώσῃς αὐτὰς πάλιν καὶ θὰ ὠφεληθῇς πολὺ πλέον, διότι αἱ περιστάσεις θὰ δώσωσι μεγαλητέραν βαρύτητα εἰς τὰς συμβουλάς μου. Αὕτη ἡ ἰδέα μὲ παρηγορεῖ διὰ τὴν ἀνάγκην εἰς ἣν εὑρίσκομαι νὰ γράψω ὁδηγίας, τὰς ὁποίας θὰ σοὶ ἔδιδα μὲν συνομιλοῦσα μετὰ σοῦ, θὰ ἐλησμόνεις ὅμως εὐκολώτερον. Δέχθητι λοιπὸν, φιλτάτη μου Μαρία, τὴν νέαν ταύτην ἀπόδειξιν τῆς ἀγάπης μου καὶ τῆς ἀνυπερβλήτου ἀνάγκης τὴν ὁποίαν αἰσθάνομαι νὰ σοὶ φανῶ χρήσιμος, καὶ νὰ σοὶ προσφέρω μικρόν τι στήριγμα εἰς τὴν πλήρη ταλαιπωριῶν καὶ παθημάτων ταύτην ζωήν.

Μὴ λησμονήσῃς ὅτι ἐκ τῆς διαγωγῆς σου ἐξαρτᾶται ἡ μέλλουσα τύχη σου.

Μέχρι τοῦδε *ἐσκέφθης ὡς παιδίον*, καὶ *ἠσθάνθης ὡς παιδίον*, σήμερον ὅμως πρέπει *ν' ἀφήσῃς κατὰ μέρος τὰ παιδαριώδη*. Εἶσαι δεκαπέντε ἐτῶν, ἤτοι ἔχεις τὴν ἡλικίαν καθ' ἣν ἀρχίζομεν νὰ πράττωμεν οἰκοθεν· ἀνάγκη ἄρα νὰ πεισθῇς περὶ τῶν ἀρχῶν αἵ τινες πρέπει νὰ σὲ ὁδηγῶσι πάντοτε, καὶ νὰ οἰκοδομήσῃς τὴν βάσιν τῆς διαγωγῆς καὶ τοῦ χαρακτῆρός σου. Ἐπιθυμεῖς βεβαίως νὰ ζήσῃς ἐν εἰρήνῃ μετὰ τοῦ οὐρανοῦ, τῶν ἀνθρώπων καὶ τοῦ ἑαυτοῦ σου, καὶ κατὰ τὸ τέλος τῆς ζωῆς σου ν' ἀναπαυθῇς εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ὑψίστου, ἔχουσα τὴν γλυκεῖαν ἐλπίδα ὅτι θ' ἀπολαύσῃς μετὰ θάνατον τὴν αἰωνίαν ζωήν. Ἐὰν τοιαύτη ἦναι ἡ ἐπιθυμία σου, μία μόνη

(*) Ἐκ τῶν τῆς Ἀγγλίδος Hester Chapone γνωστοτάτων ἐπιστολῶν, αἵ τινες καὶ εἰς πολλὰς γλώσσας μετεφράσθησαν.

ὁδὸς ὑπάρχει πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῆς, νὰ φροντίσῃς ἐπιμελῶς περὶ τῶν τρόπων δι' ὧν θὰ φθάσῃς εἰς τὸν μέγαν τοῦτον σκοπόν.

Ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ συντροφεύουσα αὐτὴν εὐτυχία δὲν εἶναι δῶρα τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ περιμένωμεν παρὰ τῆς τύχης ἢ νὰ ἐπιθυμῶμεν μετρίως· ἐξ ἐναντίας πρέπει νὰ ἐκζητῶμεν αὐτὰ ἐνθέρμως καὶ νὰ προσλαμβάνωμεν εἰς βοήθειαν κατὰ τὴν ἀδιάκοπον ταύτην ἐκζήτησιν, ὅ,τι δύναται νὰ ὁδηγήσῃ τὴν ψυχὴν εἰς τὴν ἀπόλαυσιν αὐτῶν. Δύο δρόμοι παρουσιάζονται ἐνώπιόν σου ὅταν εἰσέρχεσαι εἰς τὸ στάδιον τοῦ κόσμου· ὁ δρόμος τοῦ καλοῦ, τὸν ὁποῖον ἂν διατρέξῃς θὰ ζήσῃς εὐδαίμων, καὶ ὁ δρόμος τοῦ κακοῦ ὅς τις καταλήγει εἰς ἀχανὲς βάραθρον. Ὁ μὲν πρῶτος φαίνεται τραχὺς, ἀλλ' ἐνόσῳ προχωροῦμεν ἡ τραχύτης ἐξομαλύνεται· ὁ δὲ δεύτερος εἶναι ἀπ' ἐναντίας εὔκολος, ἀλλὰ φέρει εἰς καταισχύνην καὶ κακοδαιμονίαν.

Τοιοῦτοι εἶναι, τέκνον μου, οἱ αἰώνιοι νόμοι τοὺς ὁποίους ἔθετο ὁ ἀνώτατος Κύριος πάντων τῶν πραγμάτων, ὥστε πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ ἐκ τῶν πράξεων ἡμῶν εὐδοκία τῆς συνειδήσεως, ἥ τις εἶναι πηγὴ καθαρὰς καὶ ἀναλλοιώτου εὐδαιμονίας, γίνεται ἀμοιβὴ τῆς ἀρετῆς, ἐνῷ πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἡ ἐκ τῶν πράξεων ἡμῶν δυσαρέσκεια, ἥ τις εἶναι ἀνεξάντλητος πηγὴ ὀδύνης, γίνεται τιμωρία τοῦ κακοῦ. Ὁποιαιδήποτε καὶ ἂν εἶναι αἱ περιστάσεις αἱ κρύπτουσαι ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τῶν ἀνθρώπων τὴν ἀμοιβὴν αὐτὴν καὶ τὴν τιμωρίαν, καὶ μὴ ἐπιτρέπουσαι νὰ ἴδωμεν μήτε τὴν παραμυθίαν τῆς ὁποίας καὶ μεταξὺ δυστυχιῶν ἀπολαύει ἡ ἀρετὴ, μήτε τὴν τύψιν τῆς συνειδήσεως ἥ τις καὶ μεταξὺ πλούτου καταδιώκει τὸ ἐλάττωμα, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι καὶ ἡ ἀμοιβὴ καὶ ἡ τιμωρία εἶναι ἐπίσης βέβαιαι καὶ ἐπίσης ἀναπόφευκτοι.

Γνωρίζεις, ἀνεψιά μου, ὅτι καὶ ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία ἔχουσι βαθμούς· ἀλλὰ πρὸς τί νὰ μετρήσωμεν αὐτούς; διὰ τί νὰ μὴ ἀνεγείρωμεν τὸν νοῦν καὶ νὰ μὴ σπεύσωμεν νὰ ἀναβῶμεν ἐκεῖ ὅπου ἔφθασαν αἱ γενναῖαι ἐκεῖναι ψυχαὶ, αἵ τινες ἀνύψωσαν τὴν ἀρετὴν ὅσον εἶναι δυνατὸν εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν. Εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον, ἄξιον σοῦ, ἡ ἰδέα ὅτι οὐδεμίαν τῶν προσπαθειῶν σου δὲν ἀγνοεῖ ὁ ἀνώτατος κριτὴς, θὰ σὲ ἐνισχύσῃ. Αὐτὸς σὲ βλέπει, καὶ ἡ ἀνεξάντλητος αὐτοῦ ἀγαθότης ἑτοιμάζει ἀμοιβὴν ἀνάλογον πρὸς τὰ ἔργα καὶ πρὸς τὴν χρῆσιν τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς σου.

Ἀλλ' ἴσως, φιλτάτη μου Μαρία, ἡ χρῆσις τῶν δυνάμεων τούτων δὲν εἶναι ὅσον εὔκολος νομίζεις· τὸ λογικόν σου πρέπει πρῶτον νὰ φωτισθῇ ὡς πρὸς τί πρέπει νὰ πιστεύῃς καὶ νὰ πράττῃς· πρέπει ἐνθαρρύνουσα ἀδιακόπως τὰς ἀγαθὰς διαθέσεις τῆς καρδίας σου, νὰ προσπαθῇς νὰ ἐκριζώσῃς τὰς κακάς· πρέπει νὰ δαμάζῃς τὸν χαρακτῆρά σου, νὰ διορθοῖς τοὺς τρόπους σου κατὰ τοὺς κανόνας τῆς πραότητος, τῆς εὐμενείας καὶ τῆς δικαιοσύνης, πρέπει ἑνὶ λόγῳ νὰ μεταχειρίζεσαι πᾶσάν σου τὴν δύναμιν εἰς ἀπόκτησιν τῶν ἀρετῶν αἵ τινες θὰ σὲ καταστήσωσι χρήσιμον καὶ ἀγαπητὸν μέλος τῆς κοινωνίας. Ναὶ μὲν τὸ ἔργον δὲν εἶναι μικρόν· ἀλλὰ μὴ φοβοῦ, φιλτάτη μου, διότι θὰ κατορθώσῃς αὐτὸ βεβαίως, ἐὰν ἀποφασίσῃς νὰ πράξῃς πᾶν ὅ,τι δέον ἵνα καταταχθῇς ἐπαξίως μετ' ἐκείνων τοὺς ὁποίους πάντες τιμῶσι καὶ ἀγαπῶσι. Τότε προσεκτικωτέρα εἰς τὴν φωνὴν τῶν δυναμένων νὰ σὲ ὁδηγήσωσι κάλλιον, οὐ μόνον θ' ἀκούῃς εὐγνωμόνως τὰς συμβουλὰς αὐτῶν καὶ τὰς ὁδηγίας, ἀλλὰ καὶ θὰ ἐκζητῇς αὐτάς. Θὰ σπεύδῃς πρόθυμος πρὸς τὴν συναναστροφὴν αὐτῶν, καὶ ἐκ τῶν πρωτίστων ἡδονῶν σου θὰ εἶναι ἡ ἀνάγνωσις τῶν βιβλίων εἰς ἃ εὑρίσκονται αἱ ἀρχαὶ τῆς ἀληθοῦς σοφίας. Ἔχε ἀεί ποτε κατὰ νοῦν ὅτι βάσις μόνη καὶ ἀκλόνητος τῆς μὲν ἀνθρωπίνης ἀρετῆς εἶναι ἡ θρησκεία, τῶν δὲ πρώτων θρησκευτικῶν ἀρχῶν ἡ εἰς τὸν Θεὸν πίστις. Ἀλλ' ἐνδέχεται νὰ μοὶ εἴπῃς· «Ταῦτα γνωρίζω πρὸ πολλοῦ, μετ' ἐμοῦ δὲ γνωρίζουσι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα τῶν φώτων.» Καὶ ὅμως, τέκνον μου, ἡ εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν πίστις δὲν εἶναι ὅσον φρονεῖς κοινή· διότι συνίσταται εἰς τὴν μόρφωσιν ὀρθῆς ἰδέας τῶν αἰωνίων τελειοτήτων τὰς ὁποίας ἕκαστος ἀποδίδει εἰς αὐτόν. Ἀνάγκη λοιπὸν νὰ συλλαμβάνωμεν τὸ κατὰ δύναμιν ἰδέαν ὅσον ἔνεστι πληρεστέραν τῶν τελειοτήτων τούτων, ὅπως μιμώμεθα ἐκείνας εἰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ φθάσωμεν. Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον εἴς τε τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν, καὶ τοῦτο πρέπει νὰ κατορθώσωμεν διὰ παντὸς τρόπου, ἵνα μὴ περιπέσωμεν εἰς πλάνας τρομερὰ ἐχούσας τὰ ἐπακόλουθα.

Οἱ ἀναπολοῦντες φέρ' εἰπεῖν τὸν Θεὸν μετὰ τρόμου καὶ αἰσθήματος δουλικοῦ, οἱ φανταζόμενοι αὐτὸν ὡς ἄλλον τύραννον ὡπλισμένον μετὰ παντοδυναμίας ὅπως καταδιώκῃ καὶ κερκυνοβολῇ τὸν ἄνθρωπον, πρέπει τάχα νὰ θεωρῶνται ὡς πιστεύοντες εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν, τὸν Θεὸν ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον αἱ Γραφαὶ ἐξεικονίζουσι πλήρη ἀγάπης, τὸν ὄντα πηγὴν πάσης πραότητος καὶ παντὸς ἀγαθοῦ, τὸν συγκαταβαίνοντα νὰ προσκαλῇ πάντα αὐτοῦ τὰ πλάσματα εἰς μετοχὴν τῆς θείας μακαριότητος, τὸν ὀνομάζοντα ἑαυτὸν πατέρα ἡμῶν καὶ λυποῦντα ἡμᾶς ἐν δέοντι ὅπως ὁ πατὴρ τὰ τέκνα αὐτοῦ;

Βεβαίως οἱ ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δοξάζοντες οὔτε τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς θρησκείας, οὔτε τὸν ἀληθῆ Θεὸν ἐννοοῦσιν· ἀλλὰ καὶ γογγύζοντες καὶ ὀργιζόμενοι ἐναντίον τῶν ψηφισμάτων τῆς θείας προνοίας παραγνωρίζομεν αὐτὸν, διότι ἀρνούμεθα τὴν ἄπειρον αὐτοῦ σοφίαν καὶ καλοκαγαθίαν. Μὴ ἀναθέτοντες πάσας ἡμῶν τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν Θεὸν, καὶ μὴ ἔχοντες τὴν πεποίθησιν ὅτι πράττει μόνον σκοπὸν ἔχων τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν ἀγαπώντων αὐτὸν, δὲν πιστεύομεν εἰς τὸν Θεὸν τῆς εὐσπλαγχνίας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Μέγα βεβαίως δυστύχημα ὅτι τοσοῦτο πλῆθος καρδιῶν ἀγνοοῦσι τὴν ἐκ τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας ἡδονὴν, καὶ ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ δοξασίαι γίνονται οὐχὶ μετ' ἀγάπης καὶ εὐγνωμοσύνης, ἀλλὰ μετ' ἀδιαφορίας ἢ μετὰ τρόμου. Ναὶ μὲν ἀσθενῆ ὄντες πλάσματα ὀφείλομεν νὰ φοβώμεθα μὴ παροργίσωμεν τὸν ἐπουράνιον ἡμῶν πατέρα· ἀλλὰ μὴ λησμονῶμεν καὶ ὅτι συγχωρεῖ. Ἐὰν ἡμάρτησας μὴ ἁμαρτήσῃς πλέον· καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν εἶναι πρόθυμος νὰ σὲ δεχθῇ ἅμα ἐπιστρέψαντα εἰλικρινῶς πρὸς αὐτὸν, καὶ νὰ σὲ συνδράμῃ ἅμα ἐπικαλεσθέντα βοήθειαν. Ἡ εὐσέβειά σου λοιπὸν, Μαρία μου, ἁς ἑρμηνεύεται διὰ λόγων ἀγάπης καὶ υἱϊκῆς εὐγνωμοσύνης, ἡ δὲ πίστις σου ἔστω τελεία· ἀνάθες αὐτῷ τὰς ἐλπίδας σου, καὶ δέου νὰ ὁδηγῇ τὰς κλίσεις τῆς ψυχῆς καὶ νὰ διαθέτῃ τὰ τῆς τύχης σου.

Πρέπει δὲ νὰ δεχώμεθα μετ' ἴσης εὐγνωμοσύνης τάς τε εὐεργεσίας καὶ τὰς δοκιμασίας, διότι καὶ αἱ δοκιμασίαι στέλλονται παρὰ τοῦ Θεοῦ ὡς ἀναγκαῖαι ἵνα ἀναπτύσσωσι τὴν ἐνέργειαν τῆς ψυχῆς καὶ βελτιῶσιν ἡμᾶς. Παρακάλει αὐτὸν νὰ σὲ φωτίζῃ εἰς τὰς δυσκόλους περιστάσεις καὶ νὰ σὲ ὑποστηρίζῃ εἰς τὴν δυστυχίαν, τὴν ἀσθένειαν καὶ τὰς λύπας, ἀλλὰ καὶ ἐν καιρῷ εὐτυχίας καὶ χαρᾶς ἐπικαλοῦ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἵνα μὴ συγχωρήσῃ νὰ σκληρυνθῇ ἡ καρδία σου. Πρόσεχε μὴ ζητῇς ἐπιμόνως ὅ,τι ἡ πρόνοια τοῦ Θεοῦ δὲν σοὶ δίδει, καὶ ἔχε τὴν πεποίθησιν ὅτι αὐτὸς γνωρίζει κάλλιον σοῦ τὸ συμφέρον σου. Ἂν ἄλλως πράξῃς ἀθετεῖς τὰ πρὸς τὸν οὐράνιον πατέρα σου χρέη, ὅπως θὰ ἠθέτεις καὶ τὰ πρὸς τοὺς γεννήτοράς σου. Θὰ φανῇς λοιπὸν πρὸς αὐτὸν ὀλιγώτερον εὐπειθὴς ἢ πρὸς τοὺς γονεῖς σου; Ἐὰν ὁ πατήρ σου ἀρνηθῇ ποτε νὰ ἐκπληρώσῃ τινὰς τῶν ἐπιθυμιῶν σου, οὐ μόνον ἀγογγύστως ὀφείλεις νὰ ὑπακούσῃς εἰς αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὴν πεποίθησιν νὰ ἔχῃς ὅτι ἡ ἄρνησις σκοπὸν ἔχει τὸ καλόν σου καὶ προέρχεται ἐκ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς πείρας αὐτοῦ. Ἀντὶ λοιπὸν νὰ ἐπιμείνῃς δὲν θὰ προτιμήσῃς νὰ εἴπῃς· Ὁ πατήρ μου εἶναι φρονιμώτερός μου, μὲ ἀγαπᾷ, καὶ δὲν θ' ἀπέρριπτε τὴν αἴτησίν μου ἂν ἦτον ὀρθὴ καὶ δικαία. Χρεωστῶ λοιπὸν νὰ ὑποταχθῶ εἰς τὴν ἀπόφασίν του καὶ ν' ἀποβάλω τὰς ἐπιθυμίας τὰς ὁποίας δὲν ἀρέσκει.

Ὑποτάσσου λοιπὸν εἰς τὸν οὐράνιον πατέρα σου ὅπως ὑποτάσσεσαι καὶ εἰς τὸν ἐπίγειον, καὶ ἔτι πλέον μάλιστα. Μὴ λησμόνει νὰ ζητῇς καθ' ἑκάστην τὴν συγχώρησιν τῶν ἁμαρτημάτων σου καὶ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ ἐναντίον τοῦ κακοῦ. Καὶ τοῦτο οὐ μόνον διὰ ψιλῶν λόγων, ἀλλὰ ἐν πνεύματι, ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀγάπῃ. Ὅταν δὲ πάσχῃς ἕνεκα πόνου ἢ λύπης, ὅταν ταλαιπωρῆσαι ἕνεκα βιωτικῶν περιστάσεων, πόσον θὰ παρηγορῆσαι καὶ θὰ ἐνθαρρύνεσαι πρσστρέχουσα εἰς τὸν οὐράνιον πατέρα σου, ἔχουσα τὴν βεβαιότητα ὅτι γινώσκει τὴν κατάστασιν καὶ τὰς προθέσεις σου, ὅτι οὐδεμίαν σου πρᾶξιν, οὐδέν σου δυστύχημα ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ χεὶρ αὐτοῦ σὲ προστατεύει ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν προέρχεται ἐκ τῆς κακῆς σου διαγωγῆς, καὶ ὅτι σὲ ἀπαλλάττει παντὸς παθήματος μὴ συντελοῦντος εἰς τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν σου.

Φαντάζεσαι ἴσως, φιλτατόν μου τέκνον, ὅτι ἡ εὐσέβεια εἶναι αἴσθημα καταβάλλον τὸν νοῦν, καὶ ἀπαγορεῦον τὰς ἡδονὰς τὰς ὁποίας ἀγαπῶσιν οἱ νέοι· λανθάνεσαι ὅμως· διότι ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια εἶναι πλήρης εὐγενῶν καὶ γλυκέων αἰσθημάτων, οὐ μόνον μὴ ἀντιβαινόντων εἰς τὰς ἀθῶας τέρψεις, ἀλλὰ καὶ καθιστώντων αὐτὰς τερπνοτέρας διὰ τῆς ἐσωτερικῆς χαρᾶς, ἥ τις συνοδεύει πάντοτε τὴν εἰρήνην τῆς συνειδήσεως. Ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια προξενεῖ ἐν καιρῷ μὲν εὐτυχίας ἄδολον εὐθυμίαν, ἱλαρότητα καὶ εὐμένειαν πρὸς πάντας, ἐν καιρῷ δὲ δυστυχίας, ζωογονεῖ τὸ θάρρος, δίδει δυνάμεις νὰ ὑπομένωμεν, διδάσκει νὰ μὴ γογγύζωμεν καὶ οὕτω ἀνακουφίζει τὸ βάρος τῶν δεινῶν. Αἱ παραμυθίαι τὰς ὁποίας χορηγεῖ εἰς τοὺς δυστυχεῖς εἶναι ἀνεξάντλητοι.

Μέχρι τοῦδε σὲ ὡμίλησα περὶ μόνον τῶν πρώτων θρησκευτικῶν ἀρχῶν αἵ τινες ἔχουσι θεμέλιον τὴν πρὸς Θεὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν θείων αὐτοῦ προσόντων πίστιν· ἤδη δὲ χρεωστῶ νὰ σὲ ὁμιλήσω περὶ τῶν βιβλίων ἐκ τῶν ὁποίων δύνασαι νὰ πορισθῇς τὴν γνῶσιν τῶν θελήσεων αὐτοῦ, θελήσεων εἰς ἃς πρέπει νὰ ὑποτάσσεσαι ῥυθμίζουσα κατ' αὐτὰς τὴν διαγωγήν σου.

Οἱ ἀναλλοίωτοι νόμοι τῆς ἠθικῆς εἶναι βεβαίως ἐντετυπωμένοι εἰς πᾶσαν καρδίαν καὶ ἔχουσι στήριγμα τὸν ὀρθὸν λόγον· ἀλλ' ὁ ὀρθὸς λόγος δὲν ἐδωρήθη ἐπίσης πρὸς πάντας. Ἐνίοτε ἡ φωνὴ αὐτοῦ εἶναι τόσον ἀσθενὴς ὥστε δὲν ἀκούεται καθαρῶς, καὶ ἐνῷ μεγαλοφρονοῦμεν δι' αὐτὸν εὑρίσκεται περιωρισμένος ἐντὸς ὁρίων τόσῳ στενῶν, ὥστε ποτὲ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ὑπερβῇ αὐτὰ μόνος. Τότε ἡ θρησκεία συνεισφέρουσα τὸ στήριγμα αὐτῆς, ἐνισχύει τὸν λόγον τοῦτον κλονούμενον, καὶ ἐξομαλύνει τὰ ἐμπόδια ἅ τινα ἄνευ αὐτῆς δὲν θὰ εἴχομεν τὴν γενναιότητα νὰ καταβάλωμεν· αἱ δὲ θεῖαι ἐντολαὶ τοῦ

Σωτῆρος αἱ περιεχόμεναι εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία, τὰ προσδιωρισμένα νὰ φωτίζωσι καὶ νὰ ὁδηγῶσιν ἡμᾶς, συντρέχουσιν εἰς καθιέρωσιν τῶν ἀναλλοιώτων νόμων τῆς ἠθικῆς τοὺς ὁποίους δὲν δυνάμεθα νὰ παραβῶμεν ἀτιμωρητί. Πρέπει λοιπὸν, φιλτάτη μου κόρη, νὰ μελετήσῃς καλῶς τὰς ἐντολὰς ταύτας, ὅπως ῥυθμίσῃς κατ' αὐτὰς τὰς ἰδέας, τοὺς λόγους καὶ τὰς πράξεις σου.

Η ΝΕΑ ΑΜΕΡΙΚΗ.

(Συνέχεια. Ἴδε φυλλάδ. 511.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'.

Ἰνδοὶ τῶν Λιβαδίων.

Μεγάλου συμβουλίου συγκροτηθέντος πλησίον τοῦ φρουρίου Ἑλλσουὸρθ εἰς τὸ ὕπαιθρον, ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῶν ἐντοπίων πολεμικῶν φυλῶν νὰ ὑπερασπίσωσι διὰ τῶν ὅπλων τὰς πεδιάδας ἐναντίον τῶν εἰσβολῶν τῶν Λευκῶν· ὁ πόλεμος ἄρα ἐκηρύχθη. Οἱ Λευκοὶ, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ ἐν Οὐασιγκτῶνι πάπου των θέλουσιν εὕρει τὸν δρόμον τοῦ Smoky-Hill Fort, προστατευόμενον καὶ φρουρούμενον ὑπὸ τῶν Ἐρυθροδέρμων τῆς ἄρκτου καὶ μεσημβρίας, τῶν τρομερῶν Κιόβες, τῶν ὠκυπόδων Ἀπαχῶν καὶ τῶν ἐπιτηδείων Κομαγχῶν ἐρχομένων εἰς βοήθειαν τῶν συμμάχων αὐτῶν Cheyennes καὶ Ἀραπόες.

Βεβαιοῦσι δὲ καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν ἰσχυριζόμενοι οἱ Ἰνδοὶ, ὅτι ἠπάτησεν αὐτοὺς ὁ λευκὸς ἄνθρωπος· ποτὲ Ἐρυθρόδερμος δὲν ἔχει ἄδικον, καὶ ἡ πεποίθησίς των αὐτὴ εἶναι ἡ μόνη παραμυθία τῆς ὑπερηφανίας των. Ἰδοὺ δὲ πῶς συνέβησαν τὰ πράγματα. Ταγματάρχης τις Οὐϊγκοὺπ τὄνομα ὑπῆγε τὸ ἔαρ τοῦ 1866 ἔτους πρὸς τοὺς ἀγρίους, διένειμε κατὰ τὴν τάξιν σκεπάσματα, ὅπλα καὶ ῥακίον, καὶ ἔλαβε παρ' αὐτῶν ὑπόσχεσιν ὅτι δὲν ἤθελον βλάπτει καθ' ὁδὸν οὔτε τοὺς μετανάστας, οὔτε τοὺς ἐμπόρους, οὔτε τοὺς ἀποίκους. Ὁ Οὐϊγκοὺπ οὗτος ἦτο ἐκ τῶν ἀμερικανῶν ἀξιωματικῶν, τῶν ἀφιερουμένων εἰς τὴν μετὰ τῶν Ἰνδῶν διπλωματικὴν ὑπηρεσίαν, εὐεργετικὴν ἅμα δὲ καὶ ὠφέλιμον. Ὑποθέτομεν δὲ ὅτι θὰ ἐβεβαίωσεν αὐτοὺς, ὅτι ὁ ἐν Οὐασιγκτῶνι πάπος δὲν εἶχε σκοπὸν ν' ἁρπάσῃ τὰ κυνήγιά των· φαντάσθητε ὅμως ὁπόσον ἠπόρησαν μαθόντες εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, ὅτι οἱ ὠχροπρόσωποι ἡτοιμάζοντο ν' ἀνοίξωσι νέον δρόμον διὰ τοῦ Smoky-Hll Fort. Ἡ εἴδησις ἐθεωρήθη ὑπὸ τοῦ Καταστίκτου Κυνὸς, τοῦ Μαύρου Ἱέρακος καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Ῥινὸς παράδοξος, διότι πῶς νὰ ἐπιβουλεύσωσιν αὐτοὺς καθ' ἣν ὥραν ἔσπευδον μετὰ σπουδῆς εἰς τὰς σκηνάς των;

Εἰς μάτην ἐῤῥέθη πολλάκις εἰς αὐτοὺς, ὅτι κατὰ τοὺς νόμους τοῦ ἀγγλικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ δρόμοι πάντες ἦσαν ἐλεύθεροι, καὶ ὅτι καὶ λευκοὶ καὶ ἐρυθροὶ θὰ ὠφεληθῶσιν ἐξ ἴσου ἀπὸ τῆς νέας λεωφόρου ἤ τις θὰ φέρῃ εἰς τὴν λίμνην Σαλέ· οὔτε ν' ἀκούσωσι συγκατανεύουσι, διότι εἶναι βέβαιον ὅτι οἱ δρόμοι καθ' ὧν διαμαρτύρονται, θὰ καταστρέψωσιν εὐθὺς ὑστερον τὴν τροφὴν τῶν ἀγρίων, τοὺς βουβάλους διὸ καὶ ἔχουσι δίκαιον καθ' ὅσον δὲν θέλουσι νὰ παραιτήσωσι τὸν νομάδα βίον· ἀλλὰ καὶ οἱ λευκοὶ ἔχουσι δίκαιον ἐργαζόμενοι ὑπὲρ τοῦ πολιτισμοῦ τὸ ὁποῖον ἀποκρούουσιν οἱ ἄγριοι. Ἡ Ῥωμαϊκὴ Ῥὶς, Μαῦρος Ἱέραξ καὶ ὁ Καταστικτος Κύων, ἀρκετὰ πονηροὶ, δὲν σαγηνεύονται, ὡς λέγουσιν, ὑπὸ τῶν λόγων τῶν παιδίων. Κατὰ τὴν ἰδέαν αὐτῶν ἡ μεταξὺ Ἁγίου Λοδοβίκου καὶ Νεοεβοράκου ὁδὸς δὲν εἶναι ἀνοικτὴ διότι ἂν ἦτο ἀνοικτὴ θὰ ἐπέτρεπεν εἰς μὲν τὸ Μαῦρον Ἱέρακα νὰ κυνηγῇ εἰς τὰ πεδία τοῦ Ὀϊοὺ εἰς δὲ τὸν Καταστικτον Κύνα νὰ κτίζῃ τὴν καλύβην του εἰς τοὺς δρόμους τῆς Ἰνδιανουπόλεως, καὶ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν Ῥῖνα νὰ φονεύῃ τὰ πρόβατα καὶ τὰς δαμάλεις, αἵτινες διεδέχθησαν τοὺς βουβάλους καὶ τοὺς ἱππελάφους. Ἀφοῦ λοιπὸν ταῦτα δὲν ἐπιτρέπονται, πῶς τολμῶσι νὰ διϊσχυρίζωνται ὅτι δρόμος εἶναι καὶ εἰς αὐτοὺς ἀνοικτός; Οἱ Ἰνδοὶ ἐννοοῦσιν ὅσον καὶ οἱ ὠχροπρόσωποι ὅτι οἱ νόμοι αὐτῶν δὲν εἶναι καὶ ἡμέτεροι, καὶ ὅτι αἱ ἐλευθερία τῶν λευκῶν διαφέρουσι κατὰ πολλὰ τῶν ἐλευθεριῶν τῶν μαύρων. Ἐὰν ὑπῆρχε παρ' αὐτοῖς συνήθεια τῶν οἰκοσήμων θὰ ἔγραφον ἴσως ἐπ' αὐτῶν· «ἡ θήρα διὰ τοὺς θηρευτὰς,» ὡς λέγουσι καὶ οἱ Ἰρλανδοί· «ἡ Ἰρλανδία διὰ τοὺς Ἰρλανδούς.»

Ἀλλ' ὁ Καταστικτος Κύων καὶ ἡ Ῥωμαϊκὴ Ῥὶς ἐπιμένουσι λέγοντες ὅτι τὰ καλήτερα κυνήγια ἅ τινα ἀπελείφθησαν εἰς τοὺς Ἰνδοὺς, εἶναι τὰ μεταξὺ τοῦ Smoky-Hill Eort καὶ τῆς πέριξ χώρας, ἀπεράντου φάραγγος ξηρᾶς καὶ ἀμμώδους, μῆκος ἐχούσης πλέον τῶν ἑκατὸν μιλίων κατὰ τοὺς πρόποδας τοῦ βουνοῦ· ὀνομάζεται δὲ οὕτω ἕνεκα τῆς πλανωμένης ἐπ' αὐτῆς ὁμίχλης. Οἱ βούβαλοι μεταβαίνουσιν ἐκεῖ ζητοῦντες χόρτον τὸν ὁποῖον ὑπεραγαπῶσιν· ἐὰν δὲ ἀποδιωχθῶσιν αἱ καλύβαι τῶν Ἰνδῶν δὲν θὰ ἔχωσι τροφὴν ἐφ' ὅλον τὸν χειμῶνα, ἀλλὰ καὶ ἀποδιωκόμενοι ποῦ νὰ καταφύγωσι; Πρὸς μὲν μεσημβρίαν εἶναι ὁ δρόμος τῆς Ἀρκανσᾶς ὁ φέρων ἀπὸ Ἁγ. Λοδοβίκου πρὸς τὴν Santa-Fé, πρὸς δὲ καὶ ἄρκτον εἶναι ὁ τῆς Πλάττας, ὁ ἀπὸ Ὀμάχης εἰς Σκλέ. Ἐπειδὴ δὲ τὰ θηρία ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα δὲν μένουσι ποτὲ εἰς τὰς ὁδοὺς δι' ὧν διέρχονται οἱ ὠχροπρόσωποι, νέα λεωφόρος κατὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα θέλει λιμοκτονήσει τὸν Ἰνδόν. Καὶ ἡ μὲν ἱππέλαφος καὶ ὁ αἴγαγρος ἠμποροῦσι νὰ ῥιψοκινδυνήσωσι μέχρι τῶν

πλησιοχώρων τῶν ἐμπόρων καὶ τῶν ἀποίκων· ἀλλ' ὁ βούβαλος ἀγριώτερος, τολμηρότερος καὶ φρονιμώτερος δὲν πλησιάζει. *Ἄνθρωπο ἄσπρο ἔλθει, βουβάλι φεύγει*, ἰδοὺ ἡ ἀκαταμάχητος τοῦ Ἰνδοῦ λογική. *Βουβάλι φεύγει, Σκουὼ καὶ Παπούζες πεθαίνουν.* Ἄρα θεωροῦσιν ἀναμφισβήτητον τὸ δικαίωμα αὐτῶν κατὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν λευκῶν εἰς τὰ μέρη ὅπου θηρεύουσιν.

Ἀλλὰ καὶ ἕτερός τις λόγος προσέθετο νέαν περιπλοκήν. Μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν ἀνατολικῶν καὶ τῶν δυτικῶν ἐπαρχιῶν, δηλαδὴ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Μισισίπη καὶ τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ μεγάλου ποταμοῦ, ὑπάρχει διαίρεσις ὡς πρὸς τὸν τρόπον μεθ' οὗ πρέπει νὰ φέρωνται πρὸς τοὺς Ἰνδούς· οἱ μὲν ἀξιοῦσι τρόπον διπλωματικὸν καὶ ἤπιον, οἱ δὲ πολύκαννον καὶ ξίφος. Εἰς μὲν Βόστον οὐδεὶς πιστεύει ὅτι οἱ Ἰνδοὶ κακοποιοῦσιν, εἰς δὲ Δέμβερ, οὐδεὶς παραδέχεται ὅτι Ἰνδὸς ἠμπορεῖ νὰ φανῇ τίμιος. Ἑκάστη δὲ τῶν μερίδων τούτων κατακρίνει τὴν ἄλλην ὡς ἐμπαθῆ καὶ ἀπερίσκεπτον. Οἱ κάτοικοι τῆς Μασασουσέτης βλέπουσι τοὺς Ἐρυθροδέρμους ὑπὸ ῥωμαντικὴν ἔποψιν, ὡς ἀντιπροσώπους φυλῶν καὶ ἐθνῶν ἀγαπητῶν εἰς τὰς τέχνας καὶ τὴν ποίησιν, οἵ τινες δὲν θέλουσιν ἀργήσει νὰ ἐξαφανισθῶσι καὶ νὰ κατοικήσωσιν εἰς τὸ βασίλειον τῶν ὀνείρων. Εἰς δὲ Κολοράδον ὁ Ἰνδὸς θεωρεῖται ὑπὸ πεζὴν ὅλως ἔποψιν, θεωρεῖται ὡς κλέπτης, ἐπαίτης, δολοφόνος, ἁρπάσας ἴσως λευκὰς γυναῖκας καὶ ἀποσκυθίσας λευκοὺς ἄνδρας. Εἰς μὲν Μασασουσέτην, εἰς τὴν Νῆσον τῶν Ῥόδων καὶ τὴν Νέαν Ἀμψίρ, πάντες σχεδὸν ἐξεπόνησαν ᾠδὴν, μῦθον ἢ διήγημα περὶ τῶν Ἰνδῶν· εἰς δὲ Κολοράδον, Νέαν Μεξικὴν καὶ Καλλιφορνίαν, πάντες σχεδὸν λέγουσιν ὅτι ἐφόνευσαν συγγενῆ ἢ ἥρπασαν συγγένισσάν των. Καὶ ἐντεῦθεν προέρχεται ἡ ὅλως ἀντικειμένη πολιτικὴ τῶν δύο μερίδων.

Τὸ τελευταῖον ἔτος ἡ ἐπαρχία τῆς Κολοράδο κατέφερε τρομερὰν καὶ ἀπροσδόκητον πληγὴν εἰς τοὺς ἐχθρούς της· τάγμα ἐφίππων ἐθελοντῶν, διοικούμενον ὑπὸ τοῦ συνταγματάρχου Σέβιγκτον, ἐπέπεσε κατὰ διαταγὴν τῆς κυβερνήσεως ἐπί τι στρατόπεδον τῶν Cheyennes ἐν Sand-Creek ἐν ᾧ εὑρίσκοντο χίλιοι Ἰνδοὶ ὑπὸ τὸν *Λευκὸν Αἴγαγρον*, γέροντα πολεμιστὴν μεγίστης ἀπολαύοντα φήμης, καὶ κατεκεραύνωσαν μανιωδῶς τοὺς Ἰνδοὺς φονεύσαντες ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδία. Ὁ δὲ γέρων ἀρχηγὸς ἔπεσεν ὡς ἥρως ἐπικοῦ ποιήματος, διότι πεισθεὶς ὅτι ἡ ἄμυνα ἀπέβη ἐπὶ τέλους περιττὴ καὶ ὅτι ἀδύνατος ἦτο ἡ φυγὴ, ἀνέβη εἰς λοφίσκον καὶ ἀνοίξας τὸ στῆθος ἐφώνησε πρὸς τοὺς ὠχροπροσώπους· «Κτυπᾶτε!» Καὶ ἀμέσως ἔπεσε τρυπηθεὶς ὑπὸ σφαιρῶν εἴκοσι. Μέγας ἀριθμὸς Ἰνδῶν ἐφονεύθησαν περὶ αὐτὸν, νέοι, γέροντες, ἄνδρες, γυναῖκες, πολεμισταὶ βαθυτάτας ἔχοντες ῥυτίδας καὶ βρέφη γοερῶς κλαίοντα. Ἐκ δὲ τῶν ἐθελοντῶν ἀπέθανον δεκαεξ· ἐνῷ οἱ σύντροφοι αὐτῶν ἐπανῆλθον εἰς Δέμβερ πεπεισμένοι ὅτι ἀπέκτησαν κλέος αἰώνιον. Ἐνῷ δὲ εἰς τὴν Νέαν Ἀγγλίαν ἡ μάχη αὕτη στιγματίζεται διὰ τοῦ ὀνόματος «Σφαγὴ Ἰνδῶν,» εἰς τὰς πεδιάδας καὶ τὰ περὶ τὰ μεταλεῖα πόλεις ἐξυμνεῖται ὡς Μεγίστη Μάχη. Αἱ περὶ ταύτης γνῶμαι δίδουσι τὴν ἰδέαν τίνες εἶναι ἕκαστος. Εἰς μὲν Βόστον ὁ ἐγκρίνων τὴν μάχην ταύτην θεωρεῖται ὡς ἄλλος ἄγριος, εἰς δὲ Δέμβερ ὁ κατακρίνων αὐτὴν τρέχει τὸν κίνδυνον νὰ φονευθῇ. Περιττὸν δὲ νὰ προσθέσω ὅτι πρὸς δυσμὰς τοῦ Μισισίπη οὔτε ἕνα ἄνθρωπον ἀπήντησα μὴ διϊσχυριζόμενον ὅτι ἡ περὶ Sand-Creek μάχη ὑπῆρξε τρομερὰ μὲν, δικαία ὅμως, ἤ τις ἔπρεπε νὰ ἀνανεοῦται κατ' ἔτος μέχρι τοῦ ἐντελοῦς ὀλέθρου τῶν Ἰνδῶν.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολῆς βεβαιοῦσιν ὅτι, ὅτε ὁ Σέβιγκτων προσέβαλε τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰνδῶν οὗτοι ἦσαν ἐν εἰρήνῃ μετὰ τῶν λευκῶν, καὶ ὅτι ἡ μερικανικὴ σημαία ἐκυματίζετο ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ *Λευκοῦ Αἰγάγρου*· ἀλλ' ὁ Σέβιγκτων ἀξιοῖ τὰ ἐναντία. Κατ' αὐτὸν τὸ στρατόπεδον τῶν Cheyennes ἐχρησίμευεν ὡς καταφύγιον συμμορίας ἀποκεκηρυγμένων δολοφόνων, οἵ τινες πρό τινων μηνῶν εἶχον πράξει πολλοὺς φόνους καὶ διαρπάσει πολλὰς οἰκίας. Ἀπεδείχθη δὲ τοῦτο, προσθέτουσιν οἱ φίλοι των πρῶτον μὲν ἐκ τῆς συλλήψεως λευκῆς κόρης καὶ τριῶν νέων παιδίων, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκαν δυνάμει λύτρων καὶ μετὰ πολλὰς διαπραγματεύσεις εἰς τοὺς λευκοὺς, δεύτερον δὲ ἐκ τῆς ἁρπαγῆς δύο λευκῶν γυναικῶν τὰς ὁποίας οὐδέποτε συγκατένευσαν ν' ἀποδώσωσι. Σωρὸς δακτυλίων, ταινιῶν, φωτογραφιῶν καὶ κομῶν ἀπεσκυθισμένων κεφαλῶν εὑρέθη εἰς τὰς σκηνὰς τῶν Ἰνδῶν ὅτε ἐκυριεύθη τὸ στρατόπεδον αὐτῶν.

Ἡ ἀκόλουθος θηριώδης πρᾶξις τῶν Ἰνδῶν τούτων ἐξήγειρεν, ὡς λέγεται, τὴν κοινὴν ἀγανάκτησιν εἰς Δέμβερ. Εἴς τινα ἐξοχὴν κατῴκει μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τῶν δύο αὐτοῦ τέκνων ἄνθρωπός τις καλούμενος Οὐγγὲτ, τίμιος, ἀγαθὸς καὶ παρὰ πάντων τῶν γειτόνων ἀγαπώμενος. Εἰς τούτου τὴν ἐξοχὴν εἰσβαλόντες οἱ Ἐρυθρόδερμοι ἥρπασαν τὰ ποίμνια, ἔκαυσαν τὴν οἰκίαν, ἠτίμασαν τὴν γυναῖκα, ἔσφαξαν τὰ παιδία καὶ ἐφόνευσαν αὐτὸν τὸν οἰκοδεσπότην· ἐν ἑνὶ λόγῳ πάντα τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ἀπεσκυθίσθησαν, καὶ διεμελίσθησαν τὰ σώματα αὐτῶν. Τὰ πτώματα τῶν δυστυχῶν τούτων εὑρεθέντα μετὰ ταῦτα μετεκομίσθησαν εἰς Δέμβερ καὶ ἐξετέθησαν δημοσίᾳ, ὡς οἱ τραυματίαι τῶν Παρισίων τὸ 1848 ἔτος, τὸ δὲ ἀπαίσιον θέαμα ἐξῆψε μέχρι μανίας τὸ φλογερὸν αἷμα τῶν κατοίκων τῆς Κολοράδου. Ὁ *Λευκὸς Αἴγαγρος* ἐπλήρωσε διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τὸ αἷμα τοῦ ἀτυχοῦς Οὐγγέτ. Δύο κόμα

εὑρεθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἐθελοντῶν εἰς Sand-Creek, ἐξ ὧν ἡ μὲν μία ἀνῆκεν εἰς λευκὸν καὶ ἦτο ἔτι σχεδὸν θερμὴ, ἡ δὲ εἰς λευκὴν, ἐφαίνοντο πρὸ μικροῦ ἀποσκυθισθεῖσαι.

Ὁ πόλεμος φέρει πόλεμον. Ὁ πόλεμος τοῦ παρελθόντος ἔτους θὰ γεννήσῃ νέους ἄλλους. Τὴν ὥραν μάλιστα ταύτην ὁ υἱὸς τοῦ *Λευκοῦ Αἰγάγρου* διατρέχει τὰς πεδιάδας καὶ ἐξεγείρει τὰς φυλὰς ὅπως ἐκδικήσῃ τὸν πατέρα αὐτοῦ. Ἡ *Ῥωμαϊκὴ Ῥὶς*, ὁ *Μαῦρος Ἱέραξ*, ὁ *Μέγας Βούβαλος*, ἡ *Λόγχη* καὶ τὸ *Μικρὸν Σκέπασμα*, ἀρχηγοὶ ἰσχυροὶ, μακαρίζουσιν ἑαυτοὺς ὅτι εὑρέθη περίστασις ἵνα κορέσωσι τὴν δίψαν αὐτῶν, δίψαν αἵματος, καὶ νὰ καθαρίσωσι τὰς πεδιάδας καὶ τὰ λιβάδια ἀπὸ τῆς παρουσίας τῆς φυλῆς τῶν Λευκῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ς'.

Ἐρυθρόδερμοι.

Εἰς τὸν ἀναγνόντα τὰς μυθιστορίας τοῦ Φένιμορ Κούπερ καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Λογγφελὼ, ὁ Ἰνδὸς παρίσταται ὡς θεατρικόν τι ἢ ὡς φαντασιῶδες πρόσωπον· τὸν βλέπει οὐχὶ ὡς πραγματικότητα, ἢ δύναμιν, ἢ ὂν ἀνθρώπινον ἐκ σαρκὸς καὶ ὀστέων, ἀλλ' ὥς τι ἰδανικὸν, αἰθέριον, ὡς πρόσωπον ἀναγκαῖον εἰς τὸν γραφικὸν πίνακα, νῦν μὲν βεβαμμένον μὲ ὤχραν καὶ μίλτον καὶ ἀπερχόμενον εἰς τὴν μάχην, νῦν δὲ ἀκροώμενον τὴν βροντὴν τοῦ κεραυνοῦ εἰς τὰ νέφη, καὶ ἄλλοτε καθήμενον ὑπὸ τὸδένδρον τοῦ συμβουλίου καὶ μετὰ ταῦτα γινόμενον ἄφαντον μεταξὺ τῆς σκιᾶς τῶν δρυῶν, ἢ ἀγρυπνοῦν παρὰ τὴν κοίτην τῆς νέας Μιννεάας, ἢ σεῖον τὴν μάχαιραν πρὸς ἀποσκυθισμὸν, ἢ ὀρχούμενον τὸν πολεμικὸν χορόν. Εἶναι ὄνειρον μᾶλλον ἢ πρᾶγμα, τόσον αἱ ἕξεις ἡμῶν ἀντιμάχονται πρὸς τὰς τῶν Ἰνδῶν, τόσον εἶναι δύσκολον ἢ μᾶλλον ἀδύνατον ν' ἀποχωρήσωμεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ποιητικῆς ὀμίχλης καὶ τοῦ θεατρικοῦ καπνοῦ δι' ὧν περικαλύπτονται. Ταῦτα δὲ πάντα γινώσκουσι κάλλιον ἡμῶν οἱ πολῖται τῶν Ὁμοσπόνδων Ἐπαρχιῶν, διότι συγκοινωνοῦσιν, ἐμπορεύονται καὶ διατηροῦσι διαφόρους σχέσεις μετὰ τοῦ φυσικοῦ αὐτῶν ἐχθροῦ. Ἡ Ἀμερικανικὴ χώρα ἀνῆκεν εἰς ἐκείνους, τοὺς Ἐρυθροδέρμους, καὶ τὸ δικαίωμα τοῦτο οὐδεὶς διαφιλονεικεῖ· ἔχουσι δὲ ἴδιον φρόνημα, δι' ὃ ὑπερέχουσι τῆς φυλῆς τῶν μαύρων· ἔχουσιν ἰδίας παραδόσεις, ἰδίαν βιομηχανίαν, ἰδίαν πολιτικήν. Ὀλιγώτερον εὐλύγιστοι καὶ ὀλιγώτερον μαλακοὶ τῶν μαύρων, ἔχουσι περισσοτέρας ἰδέας καὶ εἶναι πλέον ἐπίφοβοι.

Παρετηρήθη ὅτι ὁσάκις φυλή τις κατακτᾷ ξένην χώραν, εὑρίσκει πνεῦμα ἐγχώριον, πατροπαράδοτον, ἀνυπέρβλητον, ἐπενεργοῦν καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς κατακτητάς· διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἄλλη δύναμις ἠλεκτρικὴ καὶ διπλῆ, δεχομένη καὶ ἀνταποδίδουσα τὴν ὤθησιν, διὸ καὶ ὁ ἀσθενὴς αὐτὸς, καὶ ἡττηθεὶς ἐπενεργεῖ ἐπὶ τὸν νικητήν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀριθμὸς ἀποτελεῖ τὴν δύναμιν, ὁσάκις ἡ ἀνωτέρα φυλὴ ἐλαττοῦται κατὰ τοῦτο, αὐτὴ μὲν ἐξισοῦται μετὰ τῶν ἀντιπάλων της, εἰ καὶ ἔχει πολὺ ἀξιολογώτερα φυσικὰ καὶ ἠθικὰ προτερήματα, ἡ δὲ κατωτέρα πράττει ὅ,τι καὶ ἡ Ῥώμη, ἥ τις κατέκτησε μὲν τὴν Ἑλλάδα, παρεδέχθη δὲ οὐ μόνον τὰς τέχνας, τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν τῶν ἡττηθέντων, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν αὐτῶν τὴν πατρίδα. Μετὰ τρίτην γενεὰν οἱ παρακολουθήσαντες εἰς τὸν Στρογβὼ ἐφάνησαν πλέον καὶ τῶν Κελτῶν Ἰρλανδοί· οἱ στρατιῶται τοῦ δουκὸς Ῥολλὸν ἐγένοντο ἤπιοι ὅσον καὶ οἱ Σικελοί, οἱ δὲ Τάρταροι Μανδσοὺ μετεμορφώθησαν εἰς Κινέζους.

Τοῦτ' αὐτὸ συμβαίνει ὡς ἔγγιστα καὶ ὅταν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου διαφθείρωνται οἱ πρῶτοι λαοί. Ὁ Κύριος προστάττει τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ σφάξωσιν ἀνηλεῶς τοὺς Ἑτταίους, καὶ Ἀμοραίους, καὶ Χαναναίους, καὶ Φαρισαίους, καὶ Ἰωβουσαίους. Καὶ ὑπήκουσαν μὲν οἱ Ἰσραηλῖται· ἐπειδὴ ὅμως τὰ ἔθιμα καὶ αἱ ἰδέαι τῶν ἐξολοθρευθέντων ἐθνικῶν ἦσαν ἐρριζωμένα εἰς τὸν τόπον, πολλαὶ γενεαὶ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ ὑπέπεσαν εἰς τὴν ἁμαρτίαν ἐνστερνισθεῖσα τοὺς ψευδεῖς τῶν φονευθέντων θεούς. Ὁ Δάγων, ὁ Μολὸχ, ὁ Ἀσταρὼθ ἀφήρπασαν πολλὰς ψυχὰς ἀπὸ τοῦ Ἰεωβὰ, καὶ αἱ τέχναι τῆς Τύρου καὶ Σιδόνος κατεξουσίασαν ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ἡ μάχαιρα τοῦ Ἰαβίνου δὲν κατώρθωσε ν' ἀποδιώξῃ μακρὰν τῆς χώρας.

Εἰς τὰ ἐν τῇ Ἱερᾷ Γραφῇ ταῦτα παραδείγματα παρηκολούθησαν καὶ οἱ ἐν Ἀμερικῇ. Οἱ πρῶτοι ἄποικοι ἀπεδίωξαν τοὺς Ἐρυθροδέρμους, ὅσους ἀπήντων εἰς τὰ παράλια τοῦ Ἀτλαντικοῦ· οὗτοι δὲ καί τοι ἐξολοθρευόμενοι, καί τοι καταδιωκόμενοι διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου ἀπὸ τῶν Ἀλεγανείων ὀρέων μέχρι Ὀΐου καὶ Μισισίπη, καὶ ἀπωθηθέντες ἐπὶ τέλους εἰς τὰ Πετρώδη ὄρη, ἀφῆκαν ὅμως εἴς τε τὰ ἤθη, καὶ τὴν ἐπιστήμην, καὶ τὴν πολιτικὴν τοῦ νέου λαοῦ ζωηρότατα ἴχνη τῆς ὑπάρξεως αὐτῶν, ἅ τινα ἀνευρίσκομεν εἰς τοὺς πολυγάμους Μορμόνας καὶ εἰς τοὺς πνευματιστὰς τῆς Βόστον. Οἱ λαοὶ, καθὼς καὶ οἱ ἄνθρωποι συσσωματοῦνται πρὸς πᾶν ὅ,τι ἀπορροφῶσι. Καθὼς τὰ βρώματα ἅ τινα τρώγομεν καθιστῶσιν ἡμᾶς ὅ,τι εἴμεθα, οὕτω καὶ οἱ λευκοὶ συσσωματούμενοι πρὸς τὴν ἰνδικὴν φυλὴν ὑποκύπτουσιν εἰς ἀντίδρασιν, τῆς ὁποίας ἡ δύναμις εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς ἀντιστάσεως τοῦ καταπατηθέντος στοιχείου. Τῶν Ἐρυθροδέρμων ἡ φυλὴ εἶναι τραχεῖα καὶ δυσώλεθρος· αἱ δὲ φυλαὶ, αἱ προστριβεῖσαι εἰς τὸν ἀγγλοσαξωνισμὸν καὶ ἐπιζήσασαι, προσέλαβον ἐκ τούτου νέαν δύναμιν, ἱκανὴν νὰ ἐπενεργήσῃ

σήμερον καὶ ἐπ' αὐτοὺς τοὺς λευκούς. Ναὶ μὲν ὁ Ἀγγλοσάξων ἔχει μεγίστην δραστηριότητα· ἀλλὰ καὶ ὁ Δακότας καὶ ὁ Cheyenne σύγκεινται ἐξ ὕλης τόσον σκληρᾶς, ὥστε καὶ οἱ ἐξύτεροι ὀδόντες δυσκολεύονται νὰ διαπεράσωσιν αὐτήν. Ὁ Ῥαβελαὶ θὰ ἔλεγεν ὅτι οἱ Ἐρυθρόδερμοι καταβροχθίζονται μὲν, ὅτι ὅμως ἡ ἀναγκαία χώνευσις δὲν γίνεται, καὶ ὅτι τὸ ἐπίπονον ταύτης δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ἔκ τινων συμπτωμάτων· τὰ ἰνδικὰ νεῦρα εἶναι σκληρὰ καὶ τὴν σκληρότητα αὐτῶν αἰσθάνεται ὁ Ἀγγλοσάξων.

Καὶ δὲν εἶναι τολμηρὸν νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἡ ἐπενέργεια τῶν λευκῶν ἐπὶ τῶν ἐρυθρῶν ἐγένετο δραστηριωτέρα τῆς ἐπιῤῥοῆς τούτων ἐπ' ἐκείνους; Ἐπισκέφθητι τὰ πρὸς δυσμὰς λιβάδια, ὅπου αἱ δύο φυλαὶ συνεχωνεύθησαν σήμερον, καὶ θέλετε ἴδει ὅτι ἡ μία ἐδανείσθη τὰ ἐλαττώματα τῆς ἄλλης. Ὁ μὲν Ἰνδὸς ὑπερέβη καὶ τὸν ὠχροπρόσωπον ἀδελφόν του κατὰ τὴν ἀκολασίαν, ὁ δὲ λευκὸς ἐγένετο ἴσος κατὰ τὴν πονηρίαν καὶ τὸ θηριῶδες τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν ἄγριον ἀδελφόν του. Ὁ μὲν πρῶτος ἐδιδάχθη παρὰ τοῦ δευτέρου τὴν μέθην, οὗτος δὲ τὴν συμβίωσιν μετὰ πολλῶν γυναικῶν. Πάντες σχεδὸν οἱ μετὰ τῶν Ἰνδῶν συζήσαντες κυνηγοὶ καὶ βουκόλοι ἠσπάσθησαν τὴν πολυγαμίαν. Ὁ Ζὲμ Βάκερ ἐν Κληαρκρὴκ ἔχει δύο γυναῖκας, ὁ Μάζερυ ἐν Πλάτᾳ τῆς μεσημβρίας τρεῖς, ὁ Βὲντ ἐν Σμόκυ-Ἴλλ, ἕξ. Ἰνδός τις ἀρχηγὸς ἔλεγε πρὸς τὸν συνταγματάρχην Μάρεῦ· «Πρώτην φροντίδα Γιαγκῆς πάρῃ πολλαῖς γυναῖκες.» Ἐὰν ἡ Μικρὰ Ἄρκτος μεθῇ ὡς λευκὸς καὶ κοπανίζῃ ἀνηλεῶς τὴν γυναῖκά του, ὁ Ἰωάννης Σμὶθ ἀποσκυθίζει ὡς Ἰνδὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τὸ καυχᾶται. Ὁ Ἰάκωβος Δοῦγκερ ἐκ τῆς Κεντρικῆς πόλεως ἀπεσκύθισε πέντε Σιοὺ ἐπὶ παρουσίᾳ φίλου του. Καί ποτε ἦλθεν εἰς Δέμβερ κρεμάμενον ἔχων εἰς τὸ ἐφίππειόν του μηρὸν Ἰνδοῦ, καὶ κομπάζων ὅτι δύο ἡμέρας ἄλλο τι δὲν ἔφαγεν εἰμὴ ἐξ αὐτοῦ. Καὶ οὐδεὶς μὲν ἐπίστευσεν ὅ,τι ἔλεγεν, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀηδὴς τοιούτου εἴδους κομπορρήμοσύνη; Ἄλλος τις πάλιν ἐκαυχήθη ὡς Ἰνδὸς δημοσίᾳ ὅτι ἔψησε καὶ ἔφαγεν ἀνθρώπινον κρέας. Ἀναντίῤῥητον δὲ ὅτι τὰ ἰνδικὰ κακουργήματα τὰ ἐξεσχόλισεν ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ὁ λευκός. Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐθελοντής τις ἐρχόμενος ἐκ Σὰνδ Κρὴκ ἐπεδείκνυεν εἰς τὴν ῥάβδον του τὴν καρδίαν Ἰνδῆς γυναικὸς, τὴν ὁποίαν ἀφοῦ ἐφόνευσεν ἐξέσχισεν ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν καρδίαν της. Καὶ οὐ μόνον οὐδεὶς κατέκρινεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ ἀνευφημίαι ὑπὲρ τῆς ἀποτροπαίου ταύτης πράξεως ἠκούσθησαν καθ' ὁδόν. Ἐν γένει ὅμως οἱ λευκοὶ τῆς Δέμβερ ἀπεδοκίμασαν τὴν θηριωδίαν τοῦ ἀνθρώπου τούτου καὶ δὲν τὸν ἐτιμώρησαν μὲν, ἀλλ' οἱ σαρκασμοὶ καὶ αἱ εἰρωνεῖαι τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πόλεως. Ἐὰν τὸ πρωτότυπον τοῦτο κακούργημα συνέβαινε μεταξὺ τῶν Ἐρυθροδέρμων, ὁ κακουργήσας ἤθελε καταταχθῆ μεταξὺ τῶν πρωτίστων ἀρχηγῶν· μεταξὺ ὅμως τῶν λευκῶν ὁ θρίαμβος ὑπῆρξε μέτριος.

Ὁμολογῶ ὅτι πρᾶξις γενομένη σχεδὸν ἐνώπιόν μου ὑπὸ τῶν λευκοπροσώπων, ἐκίνησε τὴν ἀγανάκτησίν μου ἔτι πλέον καὶ τῆς τελευταίας ταύτης θηριωδίας.

Ἡ κυβέρνησις εἶχε στείλει εἰς τὰ παράλια ταῦτα ἀπόσπασμα στρατιωτικὸν, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ὁδηγὸς αὐτοῦ ἔδειξε τὸν τάφον Ἰνδοῦ τινος ἀρχηγοῦ. Ἐν ἀκαρεῖ οἱ στρατιῶται ἀνέσκαψαν αὐτὸν, διεσκόρπισαν διὰ λακτισμάτων τὰ ὀστᾶ τοῦ νεκροῦ, ἥρπασαν τὸ τόξον, τὰ βέλη, τὸ ὀστέϊνον κοχλιάριον, τὸ ὁποῖον εἰς τῶν ἀξιωματικῶν τῶν Ὁμασπόνδων Ἐπαρχιῶν μοὶ ἐδώρησεν εἰς ἐνθύμησιν, τοὺς μαργαρίτας, τὰ διάφορα κοσμήματα καὶ τὰ τεμάχια βουβαλείου δέρματος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχον ἐνταφιάσει τὸν πολεμιστήν.

Ἀλλὰ μεταξὺ τῶν ἐλαττωμάτων ὁ Γιαγκῆς ἐκληρονόμησε καί τινας ἀρετὰς τῶν Ἰνδῶν, τὴν φιλοξενίαν παραδείγματος χάριν, τὸ πρὸς τὸν δοθέντα λόγον βαθὺ σέβας, καὶ τὴν μεγίστην καταφρόνησιν τῶν βασάνων καὶ τοῦ θανάτου.

Οἱ Ἐρυθρόδερμοι ἐδίδαξαν τὸν κόσμον νὰ καπνίζῃ τὸ ἰνδικὸν φυτόν· ἀλλ' εἰς ἀμοιβὴν ἔλαβον παρὰ τῶν πεπολιτισμένων μίαν κἂν εὐεργεσίαν ἀξίαν συγκρίσεως πρὸς τὸ δῶρον τοῦτο τοῦ ἀγρίου; Δὲν λέγω ὑπερβολὴν ῥητορικὴν βεβαιῶν ὅτι εἰς τὴν ὑπὸ λευκῶν κατοικουμένην Ἀμερικὴν ἡ ἐπιῤῥοὴ τῶν ἐρυθρῶν ἐπί τε τοὺς θεσμοὺς καὶ τὰ ἔργα τῆς διανοίας ὑπῆρξε ζωηροτάτη.

Ἡ ὁμοσπονδία τῶν Πέντε Ἐθνῶν ὑπῆρξε τὸ πρότυπον τῶν λευκῶν κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ὁμοσπονδίας τῶν Δεκατριῶν Ἀποικιῶν. Ἡ παρατήρησις δὲ αὕτη ἐφαρμόζεται οὐ μόνον εἰς τὴν θεμελιώδη ἀρχὴν τῆς ἑνώσεως αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς πλέον παραδόξους λεπτομερείας της. Οἱ Ἰροκουεῖς εἶχον ἐπινοήσει τὴν θεωρίαν τοῦ δικαιώματος τῶν Πολιτειῶν, τὴν ὁποίαν ἐδανείσθησαν παρ' αὐτῶν οἱ ἄποικοι. Ἡ ἀόριστος δὲ αὕτη καὶ ἐπικίνδυνος θεωρία, χορηγοῦσα τὸ δικαίωμα τοῦ ἐνεργεῖν κατὰ μόνας, καὶ ἐν ἀνάγκῃ τὸ τοῦ ἀποσύρεσθαι ἀπὸ τῆς Ὁμοσπονδίας, ἔμελλε νὰ διεγείρῃ μυρίας ἔριδας καὶ ν' ἀπολήξῃ εἰς ἐμφύλιον πόλεμον.

Αὐτοὶ οὗτοι οἱ Ἰροκουεῖς εἶχον παραδεχθῆ καὶ ἑτέραν θεωρίαν, δι' ἧς ἐξετείνετο ἡ δύναμις καὶ ἡ χώρα μιᾶς πολιτείας, οὐχὶ πλατυνομένων τῶν ὁρίων τῶν πολιτειῶν αἵ τινες εἶχον ἤδη συνενωθῆ, ἀλλὰ γινομένων δεκτῶν νέων φυλῶν καὶ ἐθνῶν. Ταύτην τὴν ἀρχὴν τῆς πολιτικῆς αὐξήσεως παρεδέχθησαν καὶ οἱ λευκοί. Ἕνεκα δὲ τῶν δύο τούτων ἀρχῶν, τὰ Πέντε Ἔθνη ἐγένοντο Ὀκτὼ Ἔθνη, καὶ αἱ Δεκατρεῖς

Ἀποικίαι, ἑπόμεναι εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν καὶ συμπληροῦσαι τὸ ἔργον, ἀνεπτύχθησαν εἰς τρόπον ὥς τε συνεκρότησαν ἕνα σύνδεσμον τεσσαράκοντα ἐξ πολιτειῶν ἢ χωρῶν.

Κατὰ τὴν συνέντευξιν τοῦ 1778 ἔτους, ὅτε οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς Πενσυλβανίας, τῆς Μαρυλάνδης καὶ τῆς Βιργινίας ὑπῆγον νὰ συμβουλευθῶσι τοὺς ἐν Λαγκαστρίᾳ Ἰροκεῖς, ὁ μέγας αὐτῶν ἀρχηγὸς Κασσανατέγος ἀπέτεινεν αὐτοῖς τὸν λόγον διὰ φράσεων ἃς ἐδύνατο νὰ μεταχειρισθῇ Ἕλλην ῥήτωρ τῆς Ἀχαϊκῆς συμμαχίας.

«Οἱ συνετοὶ ἡμῶν πατέρες, εἶπε, συνέστησαν τὴν ἕνωσιν καὶ τὴν φιλίαν μεταξὺ τῶν πέντε ἐθνῶν, ἡ ἕνωσις δὲ αὐτὴ κατέστησεν ἡμᾶς ἰσχυροτάτους· ἔδωκεν ἡμῖν καὶ μεγίστην δύναμιν καὶ μεγίστην βαρύτητα ἀπέναντι τῶν γειτόνων ἐθνῶν. Ἐὰν καὶ ὑμεῖς ἀκολουθήσετε εἰς τὴν αὐτὴν μέθοδον, θὰ ἴδετε διακόπως αὐξανομένους τοὺς πόρους καὶ τὴν δύναμιν ὑμῶν. Συμβουλεύω λοιπὸν ὑμᾶς νὰ μὴ ὑψώνετέ ποτε χεῖρα, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῇ, ὁ εἷς κατὰ τοῦ ἄλλου.»

Ἐπίσημοι δὲ ἐκθέσεις ὑποβληθεῖσαι εἰς τὴν Συνέλευσιν ὑπὸ τοῦ ἰνδικοῦ γραφείου καταδεικνύουσιν ὅτι ὁ σύνδεσμος τῶν Ἰροκῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀληθὴς πολιτικὴ ἀφετηρία τῶν Ὁμοσπόνδων Πολιτειῶν.

Οἱ τῶν Πέντε Ἐθνῶν εἶχον περὶ τῆς πολιτικῆς καὶ προσωπικῆς ἐλευθερίας ἰδέας πολλὰ ὑψηλάς. Ἕκαστος ἦτο ἴσος πρὸς τὸν ἕτερον. Ὁ Ἰροκεὺς, καὶ ἂν ἀνῆκεν εἰς προνομιοῦχον οἰκογένειαν, δὲν ἐξετέλει δημόσια ἔργα εἰμὴ δυνάμει ἐκλογῆς. Οὐδεμίαν διαδοχικὴν τάξιν ἀνεγνώριζον, καὶ ἄλλους τίτλους δὲν ἀπένεμον εἰμὴ τοὺς χρησιμεύοντας εἰς διάκρισιν ἐπαγγελίας τινὸς, οἷον· πολεμιστὴς, σύμβουλος, μάντις. Ἐδόξαζον ὅτι οἱ Ἰροκεῖς, καθὼς καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν ἐγενῶντο ἐλεύθεροι καὶ ἴσοι, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο οὐδεὶς κατεδικάζετο εἰς δουλείαν. Καὶ τῳόντι ἀντέστησαν εἰς τὴν δουλείαν μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις. Οἱ αἰχμάλωτοι, ὅσους συνελάμβανον ἐν καιρῷ πολέμου, ἢ ἐφονεύοντο ἢ πολιτογραφούμενοι ἐγίνοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῆς φυλῆς. Τοσούτῳ μάλιστα θερμὸν ἦτο τὸ αἴσθημα τῆς ἐλευθερίας παρὰ τοῖς συγκροτοῦσι τὴν Ὁμοσπονδίαν τῶν Πέντε Ἐθνῶν, ὥστε οὐδὲ εἷς δοῦλος εὑρίσκετο εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ὅπου ἐθήρευον οἱ Ἐρυθρόδερμοι καὶ ἐπωλοῦντο καὶ ἠγοράζοντο μαῦροι εἰς τὰς ὁδοὺς τοῦ Βόστον, τῆς Φιλαδελφίας καὶ τοῦ Νεοεβοράκου. Εἶχον ἀνακηρύξει τὴν γῆν ἐλευθέραν ὡς ἐλεύθεροι ἦσαν καὶ αὐτοί· καὶ μόνον μετὰ καιρὸν ἔμαθον παρὰ τῶν λευκῶν αἱ κατώτεραι φυλαὶ νὰ κλέπτωσι καὶ ν' ἀγοράζωσι τοὺς μαύρους, τοὺς ὁποίους μετεχειρίζοντο ὡς κύνας ἢ ἡμιόνους.

Μεταξὺ τῶν ἰνδικῶν φυλῶν, κατὰ τὰς ἀγρίας ἐπαρχίας τῆς δύσεως, σπανιώτερον δὲ μεταξὺ τῶν Δελαουαρῶν καὶ Μοϊκανῶν καὶ Σενέκων, αἱ γυναῖκες καὶ κατ' οἶκον, ὅπου προκάθηνται τῶν ἄλλων, καὶ δημοσίᾳ, καὶ κατὰ τὸν πολιτικὸν βίον ἀπολαύουσιν ἰδιαιτέρου ἀξιώματος· ἀπολαύουσι δὲ καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ συνέρχεσθαι καὶ συζητεῖν περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης.

Οἱ γενναῖοι κάτοικοι τῶν πλέον πεπολιτισμένων φυλῶν χαίρουσιν ὁμολογοῦντες εἰς τὰς συζύγους αὐτῶν σέβας, ἀνώτερον καὶ τῆς ἡμετέρας πρὸς τὰς γυναῖκας φιλοφροσύνης, τὸ ὁποῖον δι' ἔλλειψιν προσφυεστέρου ἐπιθέτου ὀνομάζομεν ἱπποτικόν. Διὰ τοῦ εὐγενοῦς δὲ τούτου αἰσθήματος ἑρμηνεύουσι τὴν εὐμένειαν αὐτῶν ὡς ἰσχυροτέρων πρὸς τὸ ἀσθενέστερον φῦλον· ὁ πολεμιστὴς ἐξημεροῦται κλίνων πρὸς τὴν οἰκοδέσποιναν. Αἱ πεπολιτισμέναι κοινωνίαι αἵ τινες προστατεύουσι τὰ δικαιώματα ἑκάστου καὶ ὑποβάλλουσι τὰς προσωπικὰς ὀρέξεις εἰς τὸν γραπτὸν νόμον, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς ἱπποτικῆς ταύτης ἀρετῆς, ἤ τις παρὰ τοῖς ἀγρίοις καὶ τοῖς ἡμιαγρίοις, παρὰ τῷ Ἰνδῷ Σενέκᾳ καὶ τῷ Ἄραβι Ἀνέζῃ, περιλαμπρύνεται ὑπὸ κάλλους τοσούτῳ ποιητικοῦ.

Τίς δύναται ν' ἀρνηθῇ ὅτι αἱ περὶ μαγείας, πολυγαμίας, πολυθεΐας, μεταναστεύσεως τῶν ψυχῶν, παρουσίας τῶν πνευμάτων καὶ μετὰ θάνατον ἀμοιβῶν ἰδέαι τῶν Ἰνδῶν, δὲν ἐνετυπώθησαν βαθέως εἰς τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀμερικανῶν, καὶ δὲν ἐπενεργοῦσι σήμερον, καλῶς ἢ κακῶς, ἐπὶ τὰς θρησκευτικὰς αὐτῶν δοξασίας; Τὸ σύστημα τῆς εἰς φυλὰς διαιρέσεως, τὸ ὁποῖον παρεδέχθησαν οἱ νέοι κάτοικοι τῆς Ἀμερικῆς, εἶναι ἀσιατικὸν, εὑρισκόμενον εἰς Μηδίαν, τὰς Ἰνδίας, τὴν Ἀραβίαν, τὴν Σκυθίαν, καὶ εἰς πάντα τὰ νομαδικὰ καὶ ποιμενικὰ ἔθνη. Μόλις λαός τις ἑτοιμάζεται νὰ μεταβῇ ἀπὸ τοῦ ἀγρίου βίου εἰς τὸν πεπολιτισμένον, καὶ διαιρεῖται εἰς φυλὰς κατὰ τὸν τόπον τῆς οἰκογενείας ἢ τῆς φατρίας. Εἰς Σπάρτην ἦσαν τρεῖς πρῶται φυλαί, εἰς Ἀθήνας τέσσαρες, εἰς Παλαιστίνην δώδεκα καὶ εἰς Ῥώμην τρεῖς· εἰς ἕκαστον δὲ τῶν τόπων τούτων μία τῶν φυλῶν ἠξίου ὑπεροχὴν ἐπὶ τῶν λοιπῶν, οἱ Ἕλλεῖς ἐν Σπάρτῃ, οἱ Εὐπατρίδαι ἐν Ἀθήναις, ὁ οἶκος τοῦ Ἰούδα ἐν Ἰουδαίᾳ καὶ ὁ Ῥαμνήνσης ἐν Ῥώμῃ. Μεταξὺ ὅμως τῶν πολυαρίθμων φυλῶν τῶν Ἐρυθροδέρμων, οὐδεμία ἀποβλέπει εἰς ὑπεροχήν· ὁ Cheyenne θεωρεῖ ἑαυτὸν ἴσον τῷ Σιοὺ, καὶ ὁ Μοϊκανὸς ἴσον τῷ Σενέκα· ἕκαστον ἔθνος συγκροτεῖ ἴδιον σῶμα, καὶ ὅλη ἡ πολιτικὴ αὐτῶν συνίσταται εἰς τὴν τήρησιν τῆς ἀνεξαρτησίας ἑκάστης φυλῆς.

Ἰδοὺ ἡ πηγὴ τοῦ δικαιώματος τῶν Πολιτειῶν, τὸ ὁποῖον ἐξεζητήθη ἐσχάτως μετὰ τοσούτου ζήλου καὶ τοσαύτης σφοδρότητος. (*Ἀκολουθεῖ.*)

ΡΟΖΑ Η ΤΥΦΛΗ.

ΔΙΗΓΗΜΑ ΦΛΑΜΑΝΔΙΚΟΝ.

(Συνέχ. καὶ τέλος. Ἴδε φυλλ. 512).

Ὁ κατασκευαστὴς τῶν σαρωμάτων μὴ ἐννοήσας τὸν ξένον ἐξεπλάγη διὰ τὸν τόνον τῆς φωνῆς αὐτοῦ.

— Ἄφες τὴν ἐργασίαν σου σὲ λέγω, ἐπανέλαβεν οὗτος, καὶ δός με τὴν χεῖρά σου, ἰδιοκτῆτα Νέλις!

— Ἰδιοκτῆτα! ὑπετραύλισεν ὁ σαρωματοποιὸς μὲ ἀπορίαν.

— Ἔλα, ἔλα! ἀνέκραξεν ὁ ὁδοιπόρος, ῥίψε ὅλ' αὐτὰ τὰ σαρώματα· σὲ χαρίζω ἓν ὑποστατικὸν, τέσσαρας ἀγελάδας, ἓν μοσχάριον, δύο ἄλογα καὶ πᾶν ὅ,τι χρειάζεται διὰ μίαν καλὴν ἔπαυλιν. Δὲν μὲ πιστεύεις; ἐξηκολούθησε δεικνύων τὴν παλάμην μεστὴν ὑπερπύρων· καὶ ὅμως σὲ λέγω τὴν ἀλήθειαν. Ἐδυνάμην νὰ σὲ δώσω εὐθὺς ὅλ' αὐτὰ, ἀλλὰ σὲ ὑπολήπτομαι καὶ σὲ ἀγαπῶ τόσον, ὥστε δὲν θέλω νὰ βάλω ἀμέσως χρήματα εἰς τὰς χεῖράς σου! Θέλω νὰ γίνῃς ἰδιοκτήτης ἑνὸς καλοῦ ὑποστατικοῦ, καὶ νὰ προστατεύσω τὰ τέκνα σου καὶ μετ' αὐτὸν τὸν θάνατόν μου.

Οἱ καλοὶ χωρικοὶ ἀντήλλαξαν βλέμματα ὑγρὰ καὶ ἐκπεπληγμένα, καὶ ἐφάνησαν μὴ ἐννοήσαντες καλῶς περὶ τίνος ἐπρόκειτο. Ἐνῷ δὲ ὁ ὁδοιπόρος προσεπάθει νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς νέας διαβεβαιώσεις, ὁ μικρὸς Πέτρος ἐλθὼν τὸν ἔσυρεν ἀπὸ τὴν χεῖρα ὡς ἂν εἶχέ τι νὰ εἰπῇ.

— Τί θέλεις, μικρέ μου φίλε; ἠρώτησεν ὁ ξένος.

— Κ. Ἰωάννη, ἀπεκρίθη τὸ παιδίον, ἰδοὺ οἱ χωρικοὶ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τοὺς ἀγρούς. Ἠξεύρω καλὰ ποῦ εἶναι ἡ Ῥόζα. Θέλεις νὰ τρέξω εἰς συνάντησίν της διὰ νὰ τὴν εἰπῶ ὅτι ἔφθασες;

Ὁ δὲ ὁδοιπόρος λαβὼν τὴν χεῖρα τοῦ παιδίου ὡδήγησεν αὐτὸ πρὸς τὴν θύραν λέγων·

— Ἔλα, ἔλα! ὁδήγησέ με!

Καὶ ἀποχαιρετίσας τοὺς κατοίκους τῆς καλύβης διὰ νεύματος μόνον, ἠκολούθησε τὸ μικρὸν παιδίον, τὸ ὁποῖον διευθύνθη κατεσπευσμένως πρὸς τὸ κέντρον τοῦ χωρίου. Ὅτε δὲ ἔφθασαν εἰς τὰς πρώτας οἰκίας, οἱ ἀποροῦντες χωρικοὶ ἐξῆλθον ἀπὸ τὰς ἀποθήκας καὶ τὰ ἱπποστάσια, καὶ ἔβλεπον κεχηνότες ὡς ἂν συνέβαινε θαῦμα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των. Ἦτο τῳόντι παράδοξον θέαμα τὸ ἐξυπόδητον ἐκεῖνο παιδίον, τὸ φέρον ὑποκάμισον μόνον νὰ πηδᾷ πλησίον τοῦ ἀγνώστου τοῦ ὁποίου ἐκράτει τὴν χεῖρα μειδιῶν καὶ ὁμιλῶν οἰκείως μετ' αὐτοῦ.

Οἱ καλοὶ χωρικοὶ ἠπόρουν καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ ἐννοήσωσι τί κοινὸν ὑπῆρχε μεταξὺ τοῦ πλουσίου ἐκείνου κυρίου, ὅς τις ἐφαίνετο εἰς αὐτοὺς τοὐλάχιστον *βαρόνος*, καὶ τοῦ Πέτρου τοῦ μικροῦ.

Ἡ ἔκπληξις δὲ αὐτῶν ὑπῆρξεν ἔτι μεγαλητέρα ὅτε εἶδον τὸν ξένον κύψαντα καὶ ἀσπασθέντα τὸ παιδίον. Ἡ μόνη ἰδέα ἡ ἐπελθοῦσα εἴς τινας ἐξ αὐτῶν, καὶ περὶ τῆς ὁποίας ἕκαστος ἐξέφρασε τὴν γνώμην του, ὑπῆρξεν ὅτι ὁ πλούσιος ξένος ἠγόρασε τὸ παιδίον ἀπὸ τοὺς γονεῖς του ὅπως τὸ ἀναθρέψῃ ὡς υἱόν του θετόν· τοῦτο εἶχε γίνει καὶ ἄλλοτε ἀπὸ κατοίκους τῆς πόλεως μὴ ἔχοντας τέκνα, . . . καὶ ὁ μικρὸς Πέτρος, ὁ υἱὸς τοῦ σαρωματοποιοῦ, ἦτο βεβαίως τὸ ὡραιότερον μικρὸν παιδίον τοῦ χωρίου μὲ τοὺς μεγάλους γαλανοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν μικρὰν βοστρυχώδη καὶ ξανθὴν κεφαλήν του . . . Καὶ ὅμως ἐπαραξενεύοντο πῶς ὁ πλούσιος ἐκεῖνος παρέλαβε τὸ παιδίον μὲ τὸ ὑποκάμισον μόνον.

Ἐν τοσούτῳ ὁ ὁδοιπόρος ἐπροχώρει. . . Τὸ χωρίον ὁλόκληρον τῷ ἐφαίνετο ἀκτινοβολοῦν οὐρανίαν λάμψιν, τὰ φύλλα τῶν δένδρων θαλερώτατα, αἱ πενιχραὶ οἰκίαι παλάτια, καὶ ὁ ἀὴρ πλήρης ζωογόνου καὶ ἀρωματικῆς εὐωδίας. . . Τὴν προσοχήν του ὅλην ἐφείλκυσαν νέα ἀντικείμενα, καὶ ἐφαίνετο βεβυθισμένος εἰς οὐρανίαν μακαριότητα. Συγχρόνως ὅμως εἶχε τὸ βλέμμα προσηλωμένον μακρὰν καὶ ἐπροσπάθει νὰ διαπεράσῃ σωρὸν πυκνῶν δένδρων, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο κλείοντα τὸν δρόμον εἰς τὴν ἄλλην ἄκραν τοῦ χωρίου.

Αἴφνης τὸ παιδίον ἔσεισε δυνατὰ τὴν χεῖρά του καὶ ἀνέκραξε μεγαλοφώνως·

— Αἴ! ἐκεῖ κάτω, ἐκεῖ κάτω, ἰδοὺ ἡ Ῥόζα ἔρχεται μὲ τὴν Τινές.

Καὶ ἀληθῶς, γυνὴ τυφλὴ καὶ ἡλικιωμένη, ὁδηγουμένη ὑπὸ μικρᾶς πενταετοῦς κόρης ἐφαίνετο πρὸς τὴν γωνίαν οἰκίας κειμένης ἐπὶ τῆς κυριωτέρας ὁδοῦ. Ἀλλ' ὁ ὁδοιπόρος ἀντὶ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἀνυπόμονον πρόσκλησιν τοῦ παιδίου ἐστάθη ἀκίνητος, καὶ περίλυπος παρετήρει τὴν τυφλὴν ἀργοπατοῦσαν. Ἦτο λοιπὸν ἐκείνη ἡ ἀγαπητή του Ῥόζα! ἦτο ἡ ὡραία καὶ πλήρης χάριτος νέα, τῆς ὁποίας ἡ εἰκὼν ἦτο ἔτι ἐζωγραφημένη εἰς τὴν καρδίαν του τόσῳ νέα καὶ τόσῳ θελκτική!

Ὁ δισταγμὸς ὅμως οὗτος ἐξηλείφθη ἐν ἀκαρεῖ, καὶ παρασύρας τὸ παιδίον ἔτρεξε πρὸς τὴν φίλην του. Ὅτε δὲ ἔφθασε πλησίον αὐτῆς, μὴ δυνηθεὶς πλέον νὰ κρατήσῃ ἑαυτὸν ἀνέκραξε μετ' ἀνεκφράστου χαρᾶς, «Ῥόζα! Ῥόζα! ἡ δὲ Ῥόζα μόλις ἀκούσασα τὴν φωνὴν ἀπέσπασε τὴν χεῖρά της ἀπὸ τῆς χειρὸς τῆς μικρᾶς, καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ ὡς ἂν εἶχε προσβληθῇ ὑπὸ νευρικῆς ἀσθενείας. Καὶ τείνασα τοὺς βραχίονας ἀπεκρίθη «Ἰωάννη! Ἰωάννη! καὶ ἐπροχώρει πρὸς τὸ μέρος ὅπου ἠκούσθη ἡ φωνή. Καὶ ἀμέσως λαβοῦσα ἀπὸ τοῦ κόλπου της πρᾶγμά τι,

ἔσπασε τὸ περὶ τὸν τράχηλον γαετάνιον, καὶ ἔδειξε μικρὸν χρυσοῦν σταυρόν. Ἔπεσε δὲ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἰωάννου, ὅς τις ἠθέλησε νὰ τὴν ἀσπασθῇ ψιθυρίσας ἀκαταλήπτους τινὰς λέξεις· ἀλλ' ἡ τυφλὴ ἀπώθησεν αὐτὸν ἠρέμα· καὶ ἐπειδὴ ἐνόησεν ὅτι δυσηρεστήθη·

— Ἰωάννη, Ἰωάννη, ἀνέκραξεν, ἀποθνήσκω ἀπὸ τὴν χαράν μου!... Πλὴν ἔταξα εἰς τὸν Θεόν... Ἔλα μαζή μου... ἂς ὑπάγωμεν εἰς τὸ κοιμητήριον.

Ὁ Ἰωάννης δὲν ἐνόησε τί εἶχε κατὰ νοῦν ἡ Ῥόζα· ὑπέθεσε μόνον ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς της ὅτι σπουδαῖός της λόγος, ἱερὸς ἴσως, ἀπῄτει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὴν ἐπιθυμίαν τῆς φίλης του. Καὶ χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν πρὸς τοὺς χωρικοὺς, οἵ τινες εἶχον συναχθῆ περὶ αὐτὸν, ὡδήγησε τὴν τυφλὴν εἰς τὸ νεκροταφεῖον, ὅπου γονυπετήσασα ὑπὸ τὸν σταυρὸν, προσεκάλεσε καὶ ἐκεῖνον νὰ γονυπετήσῃ. — Προσευχήθητι, εἶπε, καὶ σὺ, τὸ ἔταξα εἰς τὸν Θεόν.

Καὶ ὑψώσασα τὰς χεῖρας πρὸς οὐρανὸν προσηυχήθη ἐπὶ μικρὸν, καὶ ἔπειτα ἐναγκαλισθεῖσα τὸν φίλον της τὸν ἠσπάσθη μετὰ τοσαύτης συγκινήσεως, ὥς τε ἐγκατέλειπον αὐτὴν αἱ δυνάμεις της, καὶ ἔπεσεν ἡ κεφαλή της εἰς τὸ στῆθος τοῦ Ἰωάννου.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ μικρὸς Πέτρος ἐχόρευε περὶ τοὺς χωρικοὺς καὶ κρούων τὰς παλάμας ἐφώνει· —Ἦλθεν ὁ μικρὸς Ἰωάννης! ἦλθεν ὁ μικρὸς Ἰωάννης!

Ἐπίλογος.

Τὸ φθινόπωρον τοῦ 1864 ἔτους κατά τινα ὡραίαν ἡμέραν, ἐφάνη ἅμαξα πλησίον μεμονωμένου καπηλείου, καὶ δύο νέοι φαιδροὶ καὶ εὔθυμοι κατέβησαν παρὰ τὴν θύραν αὐτοῦ. Ἐνῷ δὲ ἐθαύμαζον τὴν ὡραίαν φύσιν ὡς ἄνθρωποι ἐρχόμενοι ἀπὸ πόλιν, ὁ νεώτερος ἰδὼν μακρὰν ἐφάνη καταληφθεὶς ἀπὸ ποιητικὴν ἔκστασιν.

— Ἄκουσε! ἄκουσε, ἀνέκραξε.

Καὶ ἀληθῶς ἦχος μουσικῆς ἠκούετο μακρὰν, ἦχος φαιδρὸς ἔχων ῥυθμὸν χοροῦ. Ἐνῷ δὲ ὁ νεώτερος τῶν δύο ἐδείκνυε τὸν ὁρίζοντα σιωπηλῶς, ὁ ἕτερος εἶπεν εἰρωνικῶς πως·

— Ἐκεῖ πέραν ὑποκάτω τῶν δένδρων παίζουν ὄργανα· ἐκεῖ χορεύουν νέοι καὶ νέαι, καὶ κανεὶς δὲν σκέπτεται περὶ θανάτου ἢ ζωῆς. Ἔλα, ἔλα, φίλε μου, Ἰωάννη, μὴν ἐνθουσιάζεσαι τόσον πολὺ καὶ τόσον γρήγορα. Ἴσως ὑποδέχονται τὸν δήμαρχον.

— Ὄχι, ὄχι, κάτι ἄλλο εἶναι· ἂς ὑπάγωμεν νὰ ἰδῶμεν τὰς χωριατοπούλας εἰς τὸν χορόν· θὰ εἶναι ὡραῖα...

— Ἂς πίωμεν πρῶτον ὀλίγον ζῦθον εἰς τοῦ Βάες Ζούστενς, καὶ ἂς τὸν ἐρωτήσωμεν τί τρέχει...

Μόλις δὲ εἰσελθόντες εἰς τὸ ἐργαστήριον ἐξεκαρδίσθησαν καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὸν γέλωτα.

Ὁ Βάες Ζούστενς ἐστέκετο ὀρθὸς ὡς κυπάρισσος καὶ ἀκίνητος ὡς στρατιώτης. Τὸ μακρὸν ἔνδυμα τὸ ὁποῖον ἐφόρει τὰς μεγάλας ἑορτὰς κατέβαινεν ἕως εἰς τοὺς ἀστραγάλους τῶν ποδῶν του. Καὶ ἐχαιρέτισε μὲν τοὺς δύο νέους τοὺς ὁποίους ἐγνώριζεν, ἀλλὰ δὲν ἐσάλευσεν ἀπὸ τὸν τόπον του, διότι κατὰ τὴν ἐλαχίστην κίνησιν τὸ περιτραχήλιον τοῦ ὑποκαμίσου του, ὑψηλὸν καὶ εὐθὺ, ἐπλήγωνε τὰ ὠτία του. Ὅτε εἶδεν εἰσελθόντας τοὺς δύο ξένους χωρὶς νὰ κινήσῃ τὴν κεφαλὴν ἀνέκραξεν εὐθύμως·

— Ἰωάννα! Ἰωάννα! Ἔλα δά! ἀκούω τὴν μουσικήν. Δὲν σὲ εἶπα ὅτι θὰ φθάσωμεν ἀργά.

Καὶ ἦλθεν ἡ Ἰωάννα φέρουσα μέγα κάνιστρον πλῆρες ἀνθέων. Ὤ! πόσον ἦτον ὡραῖα μὲ τὴν *δαντελένια σκούφιά της*, μὲ τὸ κόκκινον περιστήθιόν της, μὲ τὸ μεγάλον καὶ χρυσοῦν της ἐγκόλπιον, μὲ τὰ ὡραῖα της σκολλαρίκια! τὸ πρόσωπόν της ἔλαμπεν ἀπὸ χαράν.

— Ὡραία καὶ μεγαλοπρεπὴς παιωνία ἀνοίγουσα τὸν Μάϊον! ἐψιθύρισεν ὁ νεώτερος τῶν ὁδοιπόρων.

Ἐν τοσούτῳ ἡ Ἰωάννα ἔφερε τὸν ζῦθον, καὶ παρευθὺς ἀνεχώρησε χαίρουσα καὶ πηδῶσα μὲ τὰ ἄνθη της.

Ὁ δὲ Βάες ἔκραξεν ἔτι πλέον ἀνυπομόνως.

— Βέθα! Βέθα! ἐὰν δὲν ἔλθῃς ἀμέσως ἐγὼ σ' ἀφίνω.

Τὴν ὥραν ἐκείνην τὸ παλαιὸν ὡρολόγιον τὸ κρεμάμενον εἰς τὸν τοῖχον ἐσήμανεν ὥρας ἐννέα, καὶ φωνὴ πτηνοῦ ἔψαλε γοερῶς «Κουκοῦ, κουκοῦ, κουκού!»

— Τί φαντασία σὲ ἦλθεν, εἶπεν ὁ εἷς τῶν ὁδοιπόρων, νὰ εὐγάλῃς τὸ ὡραῖον ὡρολόγιον τὸ ὁποῖον εἶχες ἄλλοτε ἐκεῖ, καὶ νὰ βάλῃς τοῦτο τὸ πένθιμον;

— Ναὶ, ναὶ, ἀπεκρίθη ὁ κάπηλος ὑπομειδιῶν· περιγελᾶτε ὅσον θέλετε τὸ κουκού μου· αὐτὸ ὅμως μὲ δίδει κατ' ἔτος πενῆντα φιορίνια ὁλλανδικά. Εἶναι ἀξιόλογον ὑποστατικὸν, τὸ ὁποῖον δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐξόδων καλλιεργείας.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ τέσσαρες κρότοι καννονίων ἀντήχησαν μακράν.

— Θεέ μου! ἀνεφώνησεν ὁ Βάες, ἡ ἑορτὴ ἤρχισεν! Αὐτὴ ἡ γυναῖκα μὲ τὴν *τουαλέταν της* θὰ μὲ παίξῃ κανένα παιγνίδι.

— Δὲν μᾶς λέγεις, κὺρ Βάες, ἠρώτησεν ὁ πρεσβύτερος τῶν ξένων, τί τρέχει; Μήπως ἔρχεται ὁ βασιλεύς;

— Ποῦ νὰ σᾶς τὰ λέγω! ἀπεκρίθη ὁ κάπηλος· ποτὲ ἄλλοτε δὲν ἠκούσθη παρομοία ἱστορία. Ἂν τὴν ἀκούσετε δὲν θὰ ἔχετε ἀνάγκην νὰ κατασκευάζετε ψεύματα διὰ νὰ γεμίζετε τὰ βιβλία σας. Καὶ αὐτὸ τὸ κουκού μου ἔχει μέρος εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς τυφλῆς Ῥόζας.

— Τῆς τυφλῆς Ῥόζας! ὑπεψιθύρισεν ὁ νεώτερος. Τί ὡραῖος τίτλος!

— Ὄχι, κύριε! δὲν τὸ δέχομαι, εἶπεν ὁ ἕτερος. Ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο τρέχομεν μαζῆ εἰς ἀναζήτησιν ἱστοριῶν, τὸ εὕρημα πρέπει νὰ τὸ μοιράσωμεν.

— Ἔστω! ῥίπτομεν κλῆρον καὶ ὅποιος κερδήσει, εἶπεν ὁ νεώτερος ὁπωσοῦν περίλυπος.

— Καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν ἠξεύρωμεν τί τρέχει. Ἔλα, κὺρ Βάες. Ἐβγάλε ἀπὸ τ' αὐτιά σου τοῦτον τὸν ἄνοστον *κολλάρον* καὶ διηγήσου μας τὴν ὑπόθεσιν. Θὰ σὲ δώσωμεν χάρισμα τὸ βιβλίον ὅταν τυπωθῇ.

— Ἀδύνατον, κύριε, ἀπεκρίθη ὁ Βάες. Ἀκούω τὴν γυναῖκά μου καταβαίνουσαν· πλὴν ἐλᾶτε μὲ ἡμᾶς ἕως εἰς τὸ χωρίον, καὶ εἰς τὸν δρόμον σᾶς λέγω διὰ τί τραβοῦν καννόνια καὶ παίζουν μουσικήν.

Ἐν τοσούτῳ ἡ γυνὴ τοῦ καπήλου ἦλθεν ἐστολισμένη κόκκινα, κίτρινα καὶ λευκὰ, ὥστε ἐθαμβώθησαν οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν ξένων. Ἔτρεξε πρὸς τὸν ἄνδρα της, ἀνεσήκωσεν ἔτι πλέον τὸ περιτραχήλιόν του, καὶ λαβοῦσα τὸν βραχίονά του ἔτρεξε πρὸς τὴν θύραν. Οἱ δύο νέοι ἠκολούθησαν, καὶ καθ' ὁδὸν ἤκουσαν τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἰωάννου Μακρῆ καὶ Ῥόζας τῆς τυφλῆς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Βάες, διηγηθέντος πρὸς τούτοις πῶς ὁ Ἰωάννης ἠγόρασε τὸ παλαιὸν ὡρολόγιον καὶ ὑπεσχέθη εἰς αὐτὸν πεντήκοντα φιορίνια κατ' ἔτος, ἐπὶ τῇ συμφωνίᾳ νὰ ἔχῃ πάντοτε αὐτὸ κρεμάμενον εἰς τὸ ἐργαστήριόν του. Εἶπε πῶς ὁ Μακρῆς διατρίψας τριάκοντα τέσσαρα ἔτη εἰς Ῥωσσίαν ἐπλούτησεν, πῶς ἠγόρασε λαμπρὰν ἐξοχὴν εἰς τὴν ὁποίαν θὰ κατοικήσῃ μὲ τὴν Ῥόζαν καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Νέλις, πῶς υἱοθέτησεν ὅλα τὰ παιδία τούτου, πῶς ἔδωκε πολλὰ χρήματα εἰς τὸν νεκροθάπτην, καὶ ἐπὶ τέλους διὰ τί τὸ ἑσπέρας ἐκεῖνο θὰ ἐγίνετο πανήγυρις, καὶ θὰ ἔψηνον ὁλόκληρον μόσχον καὶ θὰ ἔβραζον δύο μεγάλους λέβητας μὲ ῥιζόγαλον.

Ὁ Βάες Ζούστενς ὡμίλει ἀκόμη, ὅτε τραπέντες περί τινα οἰκίαν εὑρέθησαν εἰς τὸν κυριώτερον δρόμον τοῦ χωρίου. Οἱ ὁδοιπόροι δὲν ἤκουον πλέον τὴν διήγησίν του, διότι μόλις ἤρκουν οἱ ὀφθαλμοί των εἰς τὸ νὰ βλέπωσι τὰ διατρέχοντα.

Τὸ χωρίον ὁλόκληρον ἦτο κατεστολισμένον μὲ δένδρα καταπράσινα καὶ μὲ λαμπροὺς στεφάνους ἐξ ἀνθέων. Ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν θεατῶν ἐκυμάτιζον μεγάλα κόκκινα γράμματα σημαίνοντα τὴν χρονολογίαν τοῦ εὐτυχοῦς συμβάντος. Πανταχοῦ ἀνυψοῦντο ὡραῖοι ἱστοὶ μὲ σημαίας καὶ ἐπισείοντας, καὶ εἰς τὰς ἄκρας τῶν δρόμων τὰ παιδία εἶχον φυτεύσει ἐπίτηδες ἄνθη, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐφαίνοντο κατὰ τάξιν τὰ μονογραφήματα τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Παναγίας. Ἓν μόνον τούτων, ΙΡ, τὸ ὁποῖον ἐπενόησεν ὁ διδάσκαλος τοῦ χωρίου, ἐσήμαινε τὸν Ἰωάννην καὶ τὴν Ῥόζαν. Τὸ πλῆθος ἦτο ἄπειρον, διότι καὶ ἀπὸ τὰ πέριξ χωρία συνέτρεξαν πολλοὶ ἵνα παρευρεθῶσιν εἰς τὴν τελετὴν τῶν θαυμαστῶν τούτων γάμων.

Οἱ δὲ δύο νέοι ὁδοιπόροι, τρέχοντες ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, ἤκουον τὰ λεγόμενα· ὅτε ὅμως ἡ συνοδία, ἥτις ἐρχομένη ἐκ τῆς ἐπαύλεως διέσχισε τοὺς ἀγροὺς, ἔφθασεν εἰς τὸ χωρίον, ἀνέβησαν τὸν λόφον ὅπως παρατηρήσωσι καὶ τὰς ἐλαχίστας περιστάσεις.

Πεντήκοντα καὶ ἐπέκεινα κοράσια πέντε καὶ δέκα ἐτῶν, κατάλευκα, ἤρχοντο πάντα μειδιῶντα, ὅμοια πρὸς τὰ λευκὰ νέφη τὰ περιστρεφόμενα εἰς τὸν γλαυκὸν οὐρανόν. Ἄνω δὲ τῶν ὡραίων προσώπων των καὶ περὶ τὴν κυματίζουσαν αὐτῶν κόμην, περιέστεφε τὴν κεφαλὴν στέφανος ἐκ ῥόδων, ἁμιλλώμενος πρὸς τὰ δροσερὰ αὐτῶν χείλη.

— Ὁμοιάζει, ἐψιθύρισεν ὁ νέος ποιητὴς, πρὸς πλάσμα τῆς φαντασίας. Ἀθωότης, νεότης, χαρά... Θεέ μου! τί ὡραῖα!

— Ἄ, ἄ! ἀνεφώνησεν ὁ ἕτερος, ἰδοὺ καὶ αἱ παιωνίαι· ἡ Ἰωάννα Ζούστενς ἔρχεται πρώτη.

Ὁ νέος ὅμως ποιητὴς μὴ προσέχων εἰς πεζὰ πράγματα, παρετήρει ἐν ἐκστάσει πλῆθος νεανίδων ἐρχομένων κατόπιν τῶν παιδίων. Τὰ πρόσωπα αὐτῶν ἦσαν πλήρη θελγήτρων καὶ μαγικὸν τὸ μειδίαμα.

Ἰδοὺ καὶ ἡ Ῥόζα ἡ τυφλὴ καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ μνηστὴρ αὐτῆς. Πόσον θὰ εἶναι εὐτυχὴς ἡ ταλαίπωρος! Πόσα καὶ πόσα ἔπαθεν. Ἔγειρε καὶ ἐπαῖτις! τριάκοντα τέσσαρα ἔτη κατηνάλωσε μεταξὺ θλίψεων ὀνειροπολοῦσα καὶ ἐλπίζουσα· καὶ σήμερον ἰδοὺ παραδόξως πληρουμένη ἡ ἐλπὶς αὐτῆς. Ἔρχεται στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονά του εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ ὅς τις τὴν εἰσήκουσεν. Εἰς τὸ στῆθός της κρέμαται ἀκόμη ὁ χρυσοῦς σταυρὸς τὸν ὁποῖον ὁ Ἰωάννης εἶχε δώσει εἰς αὐτήν... Ἀκούει τὰς χαρμοσύνους φωνὰς, τὰ ἄσματα καὶ τὴν μουσικήν... Οἱ πόδες της κλονοῦνται ἕνεκα τῆς τόσης συγκινήσεως, καὶ αὐτὴ σφίγγει τὸν βραχίονα τοῦ συζύγου της, ὡς ἂν ἀμφιβάλλει περὶ τῆς εὐτυχίας της.

Ὄπισθεν αὐτοῦ ἔρχονται ὁ Νέλυς, ἡ σύζυγος καὶ τὰ τέκνα του, ἐνδεδυμένοι ὡς πλούσιοι ἀγρόται. Καὶ αὐτῆς καὶ ἐκείνου οἱ ὀφθαλμοὶ εἶναι πλήρεις δακρύων εὐγνωμοσύνης. Ὁ μικρὸς Πέτρος ἔχει ἀνυψωμένην τὴν κεφαλὴν, βαδίζει ὑπερήφανος στέων τοὺς ξανθούς του βοστρύχους, καὶ δίδων τὴν χεῖρα εἰς τὰς ἀδελφάς του.

Ἰδοὺ καὶ ἑτέρα σειρὰ ἀνθρώπων; ποῖοι ἄρά γε εἶναι; Εἶναι τὰ λείψανα ἐκείνων τοὺς ὁποίους ἐδεκάτισεν ὁ χρόνος. Εἴκοσι περίπου γέροντες παρακολουθοῦσιν εἰς τὸν Νέλυν καὶ τὴν οἰκογένειάν του. Ὅλοι εἶναι κατάλευκοι καὶ φαλακροὶ, πολλοὶ δὲ ἐξ

αὐτῶν καὶ κυρτοί. Οἱ μὲν στηρίζονται ἐπὶ ῥάβδου, οἱ δὲ ἐπὶ βακτηριῶν, καὶ εἷς μόνος εἶναι βωβὸς καὶ κωφός. Πάντες ὅμως εἶναι τοσούτῳ καταβεβλημένοι καὶ κεκυφότες ἕνεκα τῆς ἡλικίας καὶ τῆς ἐργασίας, ὥστε νομίζεις ὅτι βλέπεις ἀγέλην θυμάτων ὠθουμένην πρὸς τὸν τάφον ὑπὸ τῆς χειρὸς τοῦ θανάτου.

Ὁ Λαυρέντιος Στέβενς, οὗ τινος αἱ χεῖρες ἐγγίζουσι σχεδὸν τὴν γῆν, ἔρχεται πρῶτος, καὶ ὁ τυφλὸς Βάες, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πάπου τοῦ μυλωθροῦ, φαίνεται τελευταῖος.

Μόνοι οἱ γέροντες οὗτοι ἐπέζησαν εἰς τοὺς κατοίκους ἐκείνους τοῦ χωρίου οἵ τινες εἶδον τὸν Ἰωάννην νέον, σφριγῶντα καὶ ὑπερήφανον. Μετὰ τούτους δὲ ἤρχοντο οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, πάντες προσκεκλημένοι εἰς τὸν γάμον.

Ἡ συνοδία εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἐνῷ τὸ μουσικὸν ὄργανον διεσκόρπιζεν ἐπίσημον μελῳδίαν. Ὁ δὲ νέος ποιητὴς κύψας πρὸς τὴν γῆν καὶ λαβὼν λεπτὸν κάλαμον ἐκράτησε τὴν μίαν ἄκραν καὶ ἔδωκε τὴν ἄλλην εἰς τὸν ὁδοιπόρον του.

— Τί βιάζεσαι; ἠρώτησεν οὗτος.

— Ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ ἐξῆψε τὴν φαντασίαν μου, καὶ θέλω νὰ μάθω ἂν θὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ τὴν περιγράψω.

Ὁ ἕτερος συνέτριψε τὸν κάλαμον, καὶ ὁ νέος ποιητὴς ἔρριψεν εὐθὺς τὸ ἰδικόν του τεμάχιον εἰπὼν περίλυπος· — Ἔχασα!

Ἰδοὺ λοιπὸν διὰ τί ὁ μὴ ποιητὴς διηγήθη εἰς ὑμᾶς, φίλτατοι ἀναγνῶσται, τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥόζας. Λυποῦμαι δὲ διὰ τοῦτο, διότι ἂν ἐκέρδαινεν ὁ ποιητὴς θὰ ἀνεγινώσκετε στίχους ἐναρμονίους καὶ γλυκεῖς. Εἴθε ὁ κλῆρος ν' ἀποφασίσῃ ἄλλοτε ἄλλως!

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΝΑΞΟΥ.

Je donne mon avis, non comme bon,
mais comme mien. (Montaigne.)

Ι. Δεκιγάλλας Π. Καλλιβούρῃ ἰατρῷ χαίρειν.

Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 500 φυλλ. τῆς *Πανδώρας* (1), ἀνέγνων τὴν περὶ ἀρχαιοτήτων Νάξου ἀξιόλογον πρὸς τὸ Β. ἐπὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργεῖον ἔκθεσιν ὑμῶν, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον εὐχαριστήθην ὅσον εἶδον ἐν αὐτῇ ἀκριβέστερον ἀναφερομένας τὰς πρὸ μικροῦ παρ' ἐμοῦ δύο ἀρχαίας ἐπιγραφὰς ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ καταχωρισθείσας (2). Ἐπιτραπήτω μοι ὅμως, ἀξιότιμε συνάδελφε, ἵνα παρατηρήσω ὅτι ἡ τελευταία λέξις τῆς ἐπὶ τῆς ἀναβάθρας τῆς οἰκίας Παγκάλου εὑρισκομένης ἐπιγραφῆς ἔχει ὅπως ἐγὼ ἐδημοσίευσα, δηλαδὴ ΑΜΦΙΔΗΜΥΔΩΝ καὶ οὐχὶ ΑΜΦΙΔΗΜΥΔΟΝ, ὡς θέλετε πληροφορηθῆν ἐκ τοῦ ὧδε ἐπισυνημμένου ἐκτυπώματος. Καὶ ναὶ μὲν ἀληθὲς ὅτι τὸ προτελευταῖον αὐτῆς στοιχεῖον ὑπάρχει κακῶς ἐγκεχαραγμένον δίκην ἀνωμάλου Ο μετὰ μιᾶς κατὰ τὴν βάσιν αὐτοῦ ἑκατέρωθεν στιγμῆς· ἀλλ' αἱ ἐν λόγῳ στιγμαὶ θεωρητέαι ὡς ἀποτελοῦσαι τὰς ἄκρας τοῦ Ω καὶ οὐδόλως ἀσκόπως ἐγχαραχθεῖσαι. Τὸ δὲ πέμπτον τῆς αὐτῆς λέξεως στοιχεῖον φαίνεταί μοι Δ καὶ οὐχὶ Δ, διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐξηφανίσθη διὰ τῆς προστριβῆς ἡ κατὰ τὴν βάσιν τοῦ στοιχείου τούτου γραμμὴ ἀφοῦ αἱ πλάγιαι καὶ τὰ παρακείμενα λοιπὰ στοιχεῖα μένουσι σῶα.

Τὸ δὲ ὡς μετρολογικὸν παρ' ἡμῶν θεωρούμενον μάρμαρον, ἐξελήφθη ὡς τοιοῦτον καὶ ὑπὸ τοῦ μετ' ἐμοῦ παρατηρήσαντος αὐτὸ ἀξιοτίμου ἡμῶν συναδέλφου Κ. Δαμηράλη. Ὁ δὲ διάσημος ἀρχαιολόγος Κ. Ἔντζιος, ὁ καὶ γραμματεὺς τοῦ ἐν Ῥώμῃ ἀρχαιολογικοῦ Ἰνστιτούτου, πρὸς ὃν ἔγραψα περὶ τούτου, ἀπήντησέ με φιλοφρόνως, ὅτι διστάζει νὰ ἐπιφέρῃ γνώμην πρὸς τί κυρίως ἐχρησίμευε τὸ μάρμαρον τοῦτο. Τὸ πεῖθόν με ὅμως ὅτι ὥρισται πρὸς καταμέτρησιν τοῦ χρόνου καὶ οὐχὶ τῆς τῶν ῥευστῶν ποσότητος, ἐστὶν ἡ διὰ χαλκίνου τριχοειδοῦς σωλῆνος συμπλήρωσις τῶν κατὰ τοὺς πυθμένας κοιλωμάτων αὐτοῦ ὀπῶν. Καὶ τῳόντι, ἂν τὰ ἐν λόγῳ κοιλώματα ἐχρησίμευον πρὸς καταμέτρησιν ῥευστῶν, ἔπρεπεν αἱ κατὰ τοὺς πυθμένας ὀπαὶ νὰ κλείωνται ἐντελῶς διὰ καταλλήλου πώματος, εἰς τρόπον ὥστε ἀφαιρουμένου τούτου νὰ καταῤῥέῃ ἄνευ δυσκολίας τὸ ἐμπεριεχόμενον, ἐνῷ ἀπεναντίας οἱ ἐν αὐταῖς τριχοειδεῖς σωλῆνες καὶ μετὰ μεγίστης δυσκολίας, ὡς δὲν σᾶς λανθάνει, κλείονται, καὶ τὴν ῥεῦσιν τῶν ὑγρῶν δυσκόλως καὶ μετὰ πολλῆς βραδύτητος ἐπιτρέπουσιν, ὅπερ ὡς πᾶς τις γινώσκει ἀπαιτεῖται πρὸς καταμέτρησιν τοῦ χρονικοῦ διαστήματος.

Τὸ δὲ ἐν τῷ αὐτῷ μαρμάρῳ πέμπτον κατὰ σειρὰν τρυβλιοειδὲς κοίλωμα, τὸ καὶ ἄνευ ὀπῆς κατὰ τὸν πυθμένα, κατ' ἐμὴν μὲν γνώμην ἐχρησίμευεν εἰς ἀπόθεσιν τοῦ καθαρισμένου σπόγγου, πρὸς ἀποταμίευσιν τοῦ καταμετρουμένου ῥευστοῦ, οὐδόλως ὅμως φαίνεται ὅτι τὸ τριβλιοειδὲς τοῦτο κοίλωμα ἦτο ὡρισμένον πρὸς τὸν παρ' ὑμῶν ὑποτιθέμενον τοῦτον σκοπόν, διότι τὸ μὲν ἐκ τῶν κοιλωμάτων τῶν ἐντὸς τῆς σκαφοειδοῦς κοιλότητος ὑπερεκχειλίζον ῥευστὸν ἠδύνατο κάλλιστα νὰ μένῃ ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ σκαφοειδεῖ κοιλότητι, τὸ δὲ ἐκ τῶν κοιλωμάτων τῶν ἐκτὸς τῆς σκαφοειδοῦς κοιλότητος κειμένων, τίνι τρόπῳ ἤθελεν ἐπισωρεύεσθαι ἐν τῷ ἀναφερομένῳ τρυβλιοειδεῖ κοιλώματι;

Τὸ δὲ ὁμοιόμορφον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος μαρμάρου τῷ παρ' ὑμῶν ἀναφερομένῳ καὶ ἐν Γυθείῳ εὑρεθέντι μετρονομικῷ μαρμάρῳ, οὐδόλως ὑποστηρίζει τὴν ταὐτότητα τῆς χρήσεως αὐτῶν, τῆς πάντη μάλιστα διαφόρου ἀποδεικνυομένης ἐκ τῆς προσθήκης τῶν τριχοειδῶν σωλήνων ἐν τοῖς κοιλώμασι τοῦ ἐν Νάξῳ.

Οὐδ' ἐκ τῆς τῶν κοιλωμάτων τοῦ μαρμάρου τούτου χωρητικότητος, τῆς κατὰ προσέγγισιν ἀντιστοιχούσης τοῖς γνωστοῖς τῶν ἀρχαίων μέτροις, ἕπεται κατ' ἀνάγκην, ὅτι το ἐν λόγῳ μάρμαρον ὥρισται πρὸς καταμέτρησιν ὑγρῶν, διότι ἐνδεχόμενον ἡ αὐτὴ τῶν μέτρων χωρητικότης συνδυαζομένη μετὰ τῆς διαμέτρου τῶν τριχοειδῶν σωλήνων, νὰ διατηρῇ ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ῥεῦσιν τοῦ ἐν τοῖς κοιλώμασιν ὑγροῦ, ἐφ' ὅσον διαρκοῦσι καὶ αἱ καταμετρητέαι χρονικαὶ διαστάσεις.

Ταῦτα ὑποβάλλων, ἀξιότιμε συνάδελφε, εἰς τὴν ἐμβριθῆ ἡμῶν σκέψιν πρὸς ἀκριβεστέραν τοῦ πράγματος ἔρευναν διατελῶ κτλ. Ι. ΔΕ-ΚΙΓΑΛΛΑΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΜΑΝΗΣ.

ΟΝΑΙΤΕΛΗΣ
ΕΝ ΠΟΛΕΜΩΙ
ΧΑΙΡΕ.

Ἡ ἐπιτάφιος αὕτη ἐπιγραφὴ ἐπὶ κοινοῦ λίθου, ἐντετειχισμένου ἐντὸς τείχους ναοῦ τινος μικροῦ, εὑρέθη ἐν τῇ καλουμένῃ *Τραχήλᾳ* τοῦ δήμου Λεύκτρου ἐπαρχίας Οἰτύλου κάτωθεν τοῦ χωρίου *Κουτήφαροι* παρὰ τὴν παραλίαν, ὅπου ὑπάρχει χωρίδιόν τι ἐκ 26—28 οἰκιῶν καὶ λιμὴν, πρός δε καὶ ἀκρωτήριον ἐκτεινόμενον καὶ εἰσχωροῦν, οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς τῆς θαλάσσης ὡς τράχηλος ἀνθρώπινος, ἐξ οὗ καὶ ἡ ὀνομασία προῆλθε κατὰ λακωνικὸν ἰδιωτισμὸν *Τραχήλα*. Σχηματίζει δὲ διὰ τῆς εἰς τὴν θάλασσαν εἰσχωρήσεως ταύτης νησίδα *Πέφνον* τὸ πάλαι καλουμένην, ὅπου, κατὰ Παυσανίαν, ἐγεννήθησαν οἱ Διόσκουροι. Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ἀδελφοὶ τῆς περιφήμου διὰ τὴν ὡραιότητα Ἑλένης, συζύγου τοῦ Μενελάου βασιλέως τῆς Σπάρτης καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Ἀγαμέμνονος. Ἰδοὺ τὸ περὶ τούτου χωρίον τοῦ Παυσανίου· «Θαλαμῶν (α) δὲ ἀπέχει σταδίους εἴκοσιν ὀνομαζομένη *Πέφνος* ἐπὶ θαλάσσης· πρόκειται δὲ νησὶς, πέτρας τῶν μεγάλων οὐ μείζων *Πέφνος* καὶ ταύτῃ τὸ ὄνομα. Τεχθῆναι δὲ ἐνταῦθα τοὺς Διοσκούρους φασὶν οἱ Θαλαμᾶται. Τοῦτο μὲν δὴ καὶ Ἀλκμᾶνα ἐν ᾄσματι οἶδα εἰπόντα· τραφῆναι δὲ οὐκέτι ἐν τῇ Πέφνῳ φασὶν αὐτούς· ἀλλὰ Ἑρμῆν τὸν εἰς Πελλάναν κομίσαντα εἶναι· ἐν ταύτῃ τῇ νησίδι ἀγάλματα Διοσκούρων χαλκᾶ, μέγεθος ποδιαῖα, ἐν ὑπαίθρῳ τῆς νησίδος ἐστιν· ταῦτα ἡ θάλασσα ἀποκινεῖν οὐκ ἐθέλει κατακλύζουσα ὥρᾳ χειμῶνος τὴν πέτραν· τοῦτό τε δὴ θαῦμά ἐστι, καὶ οἱ μύρμηκες αὐτόθι λευκότερον ἢ ὡς μυρμήκων τὸ χρῶμα φαίνουσι· τὴν δὲ χώραν οἱ Μεσσήνιοι ταύτην αὐτῶν φασιν εἶναι τὸ ἀρχαῖον, ὥςε καὶ τοὺς Διοσκούρους μᾶλλόν τι αὐτοῖς καὶ οὐ Λακεδαιμονίοις προσήκειν νομίζουσι·» (Παυσ. Λακωνικ. Βιβλ. III. XXVI. 2—4.) Ἡ παραλία αὕτη τῆς λακωνικῆς, ὅπως καὶ ἡ Πέφνος (Τραχήλα νῦν) ἀνήκουσι τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ, οὐχὶ δὲ τῷ Λακωνικῷ, ὡς λέγει ὁ σοφὸς Γερμανὸς Duncker ἐν τοῖς ἑξῆς· «ἐπὶ τοῦ πετρώδους νησυδρίου Πέφνου ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ ἵσταντο τὰ ἀρχαῖα εἴδωλά των, καὶ ὑπὸ τὰς σφοδροτάτας καταιγίδας ἀκλόνητα ἐπὶ τῆς γυμνῆς πέτρας· ἐδῶ ἐλέγετο ὅτι οἱ ἀδελφοὶ ἐγεννήθησαν (οἱ Διόσκουροι).» (Μετάφρ. ἐκ τοῦ Γερμαν. ἐν Φιλίστ. τεύχ. Β'. τόμ. Γ. σελ. 110. ἡ θρησκ. τῶν ἀρχ. Ἑλλήνων ἐκ τῆς ὑπὸ Duncker ἱστορ. τῶν Ἑλλήνων (geschichte der griechen. Berlin 1856, σελ. 27 καὶ ἑξῆς τοῦ Α'. τόμ. τῆς ἱστορ. τῆς ἀρχαιότ.) Τὸ δὲ περίεργον, ὅτι ὁ σοφὸς Duncker λέγει ταῦτα ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὸ τὸ κείμενον τοῦ Παυσανίου, οὗ τινος τὴν μαρτυρίαν φέρει πρὸς ἐπικύρωσιν τῶν ἑαυτοῦ λόγων. Ἡλίκος ἂν ἦν θόρυβος, εἰ Ἕλλην συγγραφεὺς τοιοῦτόν τι λάθος ἐποίει!! Ὄπισθεν τοιούτων ὀνομαστῶν συγγραφέων, οἷος ὁ Duncker, συρόμενοι καὶ οἱ Ἕλληνες ὑποπίπτουσι πολλάκις εἰς λάθη, ὅπως καὶ ὁ σοφὸς Κοραῆς, περὶ ἄλλου ἀκρωτηρίου τῶν Θυρίδων (Cavo-grosso νῦν), ἐν τῇ αὐτῇ παραλίᾳ κειμένου κατὰ τὸν δῆμον Μέσσης, λέγει τάδε· «Αἱ Θυρίδες ῥοώδης κρημνὸς κλπ. (σελ. 109, στ. 13 μέρ. Β. Στράβ. Γεωγρ. ἔκδ. Κοραῆ.) Τρία φησὶ νησίδια εἶναι Πλίνιος (IV, 19.) τὰς Θυρίδας· καὶ εἰκὸς αὐτὰ ταῦτα εἶναι τὰ ἐν τῷ Λακωνικῷ κόλπῳ (καὶ ὅμως οὐχ ὑπάρχουσι, καθότι ὁ Στράβων λέγει ἐν τῷ αὐτῷ χωρίῳ τάδε· «διέχουσι δὲ σταδίους ρλ'. αἱ Θυρίδες τοῦ Ταινάρου ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ κόλπῳ οὖσαι, ῥοώδης κρημνὸς» καὶ οὐκ ἐν τῷ Λακωνικῷ, οὗ τινος τῷ μυχῷ Τρίνασος κατάκειται· ἄρα οὐ προτιμητέος ὁ Πλίνιος τοῦ Στράβωνος ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν τὴν ἐπιστημο-

(α) Σήμερον αἱ Θαλάμαι λέγονται Κουτήφαροι καὶ σώζουσιν ἐρείπια τινά, ὡς καὶ ἐπιγραφὰς εὑρεθείσας ἐν τῇ θέσει ὅπου ἦν τὸ Μαντεῖον τῆς Ἰνοῦς (ἴδε Πανδ. φυλλ. 449—450—451—452—453—454.)

1) Τόμ. ΚΑ', σελ. 462.
2) Αὐτ. σελ. 130.

νικήν. Τῷ Στράβωνι σημφωνεῖ καὶ Παυσανίας, ὡς παρακατιόντες ὀψόμεθα, πρὸς ταῖς ἐκβολαῖς τοῦ Εὐρώτα κείμενα, δι' ἃ καὶ τὸ ἀπέναντι ἐν τῇ παραλίᾳ ἐπίνειον *Τρίνασος* ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου καλεῖται· νῦν δὲ *Τρίνησα* ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων ὀνομάζεται... Ῥοώδη δὲ εἴρηκεν, ὥσπερ καὶ Αἰλιανὸς (Περὶ ζώων ἰδιότ. ιδ'. 24) ῥοώδεις ἄκρας τινὰς λέγει, ὡς συντονώτερον καὶ ἠχωδέστερον ἀπεργαζόμενα τὸν τῆς θαλάσσης ῥοῦν, δια τὸ κρημνῶδες καὶ ὕπαντρον αὐτῶν τε καὶ τῆς παραλίας. Καὶ ἡ λακωνικὴ δὲ εὔσειστος, διὰ τὸ πολλαχοῦ αὐτῆς ὕπαντρον· ὡς γὰρ φησὶν Ἀριστοτέλης (Μετεωρολογ. Β'. 8.) «Ἰσχυρότατοι γίνονται τῶν σεισμῶν, ὅπου ἡ θάλασσα ῥοώδης ἢ ἡ χώρα σομφὴ καὶ ὕπαντρος.» (Στράβ. Γεωγρ. Μέρ. 4. ἔκδ. Κοραῆ, σελ. 150. σημ. Κοραῆ) ρλ' σταδίους διέχουσιν αἱ Θυρίδες ἀπὸ τοῦ Τρινάσου· ἀπὸ δὲ τοῦ Ταινάρου μόνους λ. κατὰ Παυσανίαν λέγοντα τὰ ἑξῆς· «Ἐντεῦθεν ἀποσχόντι λ'. σταδίους Θυρίδες, ἄκρα Ταινάρου καὶ πόλεως ἐρείπια Ἱππόλας ἐστίν· ἐν δὲ αὐτοῖς Ἀθηνᾶς Ἱερὸν Ἱππολαΐτιδος.» (Παυσαν. Λακωνικ. βιβλ III. XXV. 9, 10, σελ. 260. ἔκδ. λευγ. Τεούμπν. 1862) Τὸ ἀκρωτήριον τοῦτο χονδρὸν ὑπάρχον (α) ὡς σύσσωμον ἀποκοπὲν τῆς ξηρᾶς διὰ σεισμῶν ἰσχυρῶν, οἷς ὑπόκειται ἡ Μάνη διὰ τὸ ὕπαντρον, καὶ οὕτω σπρωχθὲν οὕτως εἰπεῖν ἐντὸς τῆς θαλάσσης, πανταχόθεν περιορίζεται ὑπὸ κρημνῶν, ῥοώδη τὴν θάλασσαν ἀποτελούντων καὶ ἠχηρὰν λίαν· ἀπέχει δὲ τοῦ Τρινάσου πολύ, διότι αἱ μὲν Θυρίδες ὑπάρχουσιν εἰς τὴν δυτικὴν Μάνην ἐπαρχ. Οἰτύλου, ἡ δὲ Τρίνασος πέραν τῆς Ἀνατολικῆς Μάνης ἤτοι ἐπαρχ. Γυθείου εἰς τὸν μυχὸν τοῦ Λακωνικοῦ Κόλπου. Τὸ ζήτημα λίαν σαφὲς καθίσταται παρ' αὐτοῦ τοῦ Στράβωνος λέγοντος ταῦτα· «τῇ δὲ Μεθώνῃ συνεχὴς ἐστὶν ὁ Ἀκρίτας, ἀρχὴ τοῦ Μεσσηνιακοῦ Κόλπου· καλοῦσι δ' αὐτὸν καὶ Ἀσιναῖον, ἀπὸ Ἀσίνης πολίχνης πρώτης ἐν τῷ κόλπῳ, ὁμωνύμου τῇ Ἑρμιονικῇ. Αὕτη μὲν οὖν ἡ ἀρχὴ πρὸς δύσιν τοῦ κόλπου ἐστί· πρὸς ἕω δὲ αἱ καλούμεναι Θυρίδες, ὅμοροι τῇ νῦν λακωνικῇ τῇ κατὰ Καινήπολιν (β) καὶ Ταίναρον.» (Στράβ. ἔνθ. ἀνωτ. σελ. 105). Τί σαφέστερον τούτου; Δὲν προσδιορίζεται ἀκριβῶς ἐνταῦθα ἡ θέσις τῶν Θυρίδων; ὥστε ὁ Πλίνιος λέγων θυρίδας τὰ Τρίνασα σήμερον, οὐδὲν ἔχει δίκαιον, καθὸ παραπαίων τῆς ἀληθείας. Ἐν τῷ Ἀκρωτηρίῳ Θυρίδων (Cavo-grosso νῦν) ἔκτισεν ὁ Γουλιέλμος τὸ φρούριον τῆς Μάνης ὅπερ κάστρον Ὠρηᾶς ὁ λαὸς κοινῶς σήμερον ὀνομάζει. (Ἴδε τὴν ἐν *Πανδώρᾳ* ἡμετέραν διατριβὴν περὶ Μάνης φυλ. 510. καὶ ἐφεξῆς.)

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ
ἐλληνοδιδ. Δρεσπόλεως.

(α) Ἐκ τῆς ἰδιότητος ταύτης προῆλθεν ἴσως ἡ ἰταλικὴ ὀνομασία Cavo-grosso, ἥτις ὑπάρχει νῦν εἰς τὰ στόματα τοῦ λαοῦ τῆς Μέσα Μάνης καλουμένης ἡ Κακαβουλαίας χώρας.

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ ΤΗΣ SIGNORA MARIA.

Οὕτω ὀνομάζεται ἐν Οἰτύλῳ τὸ παρατιθέμενον ᾆσμα. Ἰδοὺ δὲ καὶ τὸ ἱστορικὸν αὐτοῦ. Ἡ σινιόρα Μαρία ἦλθεν ἐκ τῆς Κορσικῆς εἰς Οἴτυλον μετὰ δώρων πολλῶν βαρυτίμων καὶ μιᾶς εἰκόνος ὁλοχρύσου, ὅπως μεταβῇ χάριν προσκηνήσεως εἰς τὸ Μοναστήριον τῶν Στεφανοπούλων, ὅπερ κεῖται εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ταϋγέτου τὴν καλουμένην τοῦ *Τσίγκου*, κειμένην δὲ πλησίον Οἰτύλου. Περὶ τούτου τοῦ Μοναστηρίου καὶ ἄλλοτε λόγος ἐν *Πανδώρᾳ* ἐγένετό μοι· διὸ καὶ πλείονα περὶ αὐτοῦ ἐνταῦθα νὰ εἴπωμεν περιττὸν θεωρεῖται. Ἡ σινιόρα Μαρία ἅμα φθάσασα εἰς Οἴτυλον κατέλυσεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τινὸς ἐκ τῶν Στεφανοπούλων, εἰς ὧν τὴν κατοχὴν ὑπάγεται τὸ Μοναστήριον· διακοινώσασα δ' αὐτῷ τὸν σκοπὸν αὐτῆς ὑπέδειξε σύναμα καὶ τὰ πολύτιμα δῶρα, ὡς καὶ τὴν εἰκόνα· ἀλλὰ ταῦτα ἐκίνησαν τὴν πλεονεξίαν τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τοῦτο κατέβαλε προσπαθείας πολλὰς ὅπως μεταπείσῃ αὐτὴν ὅπερ καὶ ἐπέτυχεν ἐπὶ τέλους, μόνης τῆς εἰκόνος δοθείσης εἰς τὸ Μοναστήριον, ἧς τὰ ξύλα μόνα διατηροῦνται σήμερον. Ἐφ' ἱκανὸν δὲ καιρὸν διατηρήσας παρ' ἑαυτῷ τὴν σινιόρα Μαρίαν ὁ Στεφανόπουλος ἐκεῖνος καὶ ἐρωτικὰς σχέσεις μετ' αὐτῆς συνδέσας, κατέφαγε τὴν περιουσίαν αὐτῆς πᾶσαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐγκατέλειπε ἐλεεινὴν, μὴ ἔχουσαν μήτε τὰ ἔξοδα τῆς εἰς Κορσικὴν ἐπανόδου· ὅθεν παραμείνασα εἰς Οἴτυλον ἐμοιρολόγει τὸ μοιρολόγιον τόδε (α) μετὰ τὴν ἀναχώρησιν ἐκείνου εἰς Μεσσηνίαν, καὶ μάλιστα εἰς Κορώνην, ὅπου καὶ ἐτελεύτησε θείαν τιμωρίαν λαβών.

«Πουλιὰ 'ποῦ χαμοπέτεσθε, 'ψηλὰ καὶ σ' τοὺς ἀγιέρας,
Μὴν εἴδατε τὸν πολυαγαπῶ, τὸν ψεύτην τῆς ἀγάπης.
Ὁποῦ καυκαῖτου κι' ἔλεγε, ποτές του δὲν μ' ἀρνιέται
Καὶ τώρα μ' ἀπαρνήθηκε σ' ἂν καλσμιὰ σ' τὸν κάμπο.
Πέρσι θερίζουν τὸν καρπὸ, κ' ἡ καλαμιὰ μεινέσκει
Βάνουν φωτιὰ 'στὴν καλαμιὰ, μαυρίζ' ὅλος ὁ κάμπος
Κάνω νὰ τὸν καταρασθῶ καὶ πάλιν τὸν λυπᾶμαι
Ἀπὸ 'ψηλὰ νὰ γκρεμισθῇ καὶ χαμηλὰ νὰ πέσῃ,
Σ' ἂν τὸ κερὶ νὰ βαγισθῇ, σ' ἂν τὸ κερὶ νὰ λυώσῃ,
Χίλιοι γιατροὶ νὰ μαζευθοῦν, καὶ μύργοι μαθητάδες
Καὶ δεκοχτὼ γραμματικοὶ νὰ γράφουν τοὺς γιεράδες (β)
Κι' ἐγὼ διαβάτης νὰ γενῶ νὰ τοὺς ἐχαιρετήσω

(α) Μοιρολόγοι διὰ τοῦ οι γραφόμενον ἔστιν ὀρθότερον, καθὸ τὸ τὴν μοῖραν ἑαυτοῦ κλαίειν τινὰ σημαῖνον, ὅπως καὶ τὸ ῥῆμα «μοιριολογοῦμαι» ἔν τε τῇ Μανιατικῇ καὶ Ἠπειρωτικῇ διαλέκτῳ σημαίνει «κλαίγω τὴ μοῖρά μου» ἤτοι τὴν δυστυχίαν μου. Καὶ εἰς τὰ Δημοτικὰ ᾄσματα ἀπαντῶσιν αἱ φράσεις «μοιριολογοῦνταν κ' ἤλεγε, μοιριολογᾷ καὶ λέγει,» ἐν οἷς ἡ διὰ τοῦ υ γραφὴ ὅλως ἀπομεμακρυσμένην σημασίαν φέρει οἷον «μυριολογοῦμαι» = περὶ μύρων λέγειν, τοῖς νεκροῖς συνήθων, ἤτοι θρηνολογεῖν, πολὺ οἰκειοτέρου τῇ ἀτυχεῖ περιστάσει ταύτῃ ὄντος ἐν τῇ δημώδει διολέκτῳ τὸ «μοιριολογοῦμαι» = κλαίγω τὴ μοῖρά μου.»

(β) «Γιεράδες» λέξις τουρκικὴ σημαίνουσα πληγάς, λαβώματα.

Καλῶς τὰ κάνετε γιατροὶ, καλῶς τὰ πολεμᾶτε
Νὰ κόβουν τὰ ξουράφια σας καὶ κρεᾶς νὰ μὴ λυπᾶσθε
Κι' ἐγὼ πανὶ Ἀλεξανδριανὸ σαράντα πέντε πήχαις
Ὅλο μουρτάρια νὰ γενῇ κ' ὅλο ξαντὰ νὰ πάῃ,
Κι' ἂν δὲν δικήσῃ (α) τὸ πανὶ, ἔχω καὶ πέντε πλίκαις
Καὶ 'κείναις μουρτάρια νὰ γενοῦν, καὶ κείναις ξαντὰ νὰ [γένουν.»

Ἐκ τοῦ περιστατικοῦ τῆς λεγομένης σινιόρα Μαρίας, ἤτοι ἐκ τῆς ἐλεύσεως αὐτῆς εἰς Οἴτυλον, συμπεραίνεται, ὅτι μεταξὺ τῶν ἐν Οἰτύλῳ ἐναπομεινάντων Στεφανοπούλων καὶ τῶν τῆς Κορσικῆς, ἄλλοτε ἐν τοῖς προηγουμένοις χρόνοις ὑπῆρχε συγκοινωνία τις ἐκ διαλειμμάτων λαμβάνουσα χώραν, διακοπεῖσα δ' ὕστερον, τίς οἶδε, διὰ ποίους λόγους. Ἄγνωστον ὡσαύτως ὑπάρχει πῶς αὐτὴ ἡ ἀτυχὴς σινιόρα Μαρία ἐτελεύτησε τὸν βίον. Ὅτι οἱ ἐν Κορσικῇ Οἰτυλιῶται διατηροῦσιν εἰσέτι πατρίους ἀναμνήσεις, ἤθη καὶ ἔθιμα, γλῶσσαν καὶ θρησκείαν μαρτυροῦσι πολλοὶ τῶν ναυτικῶν ἐκεῖσε τυχαίως μεταβάντες, ἤτοι ἐκ θαλασσίων κλυδώνων ἰδίᾳ δ' ὁ ἀξιόλογος γλύπτης Κόσσος, ὅστις μάλιστα τυχαίως μεταβὰς ἐκεῖσε καὶ σχετισθεὶς ἐπεφορτίσθη νὰ ἀποστείλῃ καὶ ἱερέα ἐντεῦθεν τοῦ ἡμετέρου δόγματος, ἀλλ' ὁ τότε ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν, ὅπως μὴ θίξῃ τὸ θρησκευτικὸν ἐνδιαφέρον τῶν Γαλλων, ἔκοινε καλὸν νὰ παραταθῇ ἐπ' ἀόριστον τὸ ζήτημα. Ἴσως οἱ ἀτυχεῖς ἡμῶν συμπατριῶται ὑπέκυψαν τῷ δολίῳ *Οὐνιτισμῷ* διὰ τὴν ἀδυναμίαν τῆς ἡμετέρας πατρίδος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

Η ΧΑΡΑ ΠΡΟΞΕΝΕΙ ΤΡΟΜΟΝ.

(Τέλος. Ἴδε φυλλ. 512.)

ΣΚΗΝΗ ΟΓΔΟΗ.

ΠΕΤΡΟΣ, ΑΔΡΙΑΝΟΣ.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἰδοὺ ἐγὼ, γέρο Πέτρε, δὲν ἔφαγα τίποτε πρὸ εἰκοσιτεσσάρων ὡρῶν· γρήγορα μία *ὀμελέττα*. (*Ἀποθέτει τὸν πῖλον αὐτοῦ εἰς τὸ ἀνάκλιντρον ἐκ δεξιῶν, καὶ προχωρεῖ εἰς τὴν σκηνήν.*)

ΠΕΤΡΟΣ. (*ἀπολιθωθεὶς ὅτε εἶδε τὸν Ἀδριανόν*) Ἄ!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Τί ἔχεις, Πέτρε; τρέμεις ὅλος... Δὲν μ' ἐπερίμενες;.. Σὲ προειδοποίησα... (*Ἐναγκαλίζεται τὸν Πέτρον κλονούμενον*). Ἀειπόν! Πέτρε! Πέτρε! ἔλα εἰς τὸν ἑαυτόν σου... (*Πρὸς τὸν Πέτρον ἀτενίζοντα καὶ ζητοῦντα νὰ ἀναγνωρίσῃ αὐτόν.*) Ἐγὼ εἶμαι!

ΠΕΤΡΟΣ. (*μετὰ ὀλοφυρμούς.*) Ὦ παιδί μου! πόσον εἶμαι εὐτυχής! (*Ἀσπάζεται τὸν Ἀδριανόν*).

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Πλὴν, Πέτρε, δὲν ἐννοῶ τὴν ταραχήν σου... Δὲν ἔλαβες λοιπὸν τὰ δύο μου γράμματα;

ΠΕΤΡΟΣ. Τίποτε, τίποτε!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καὶ ὅμως τὸ γράμμα μου θὰ ἔφθασε χθές.

ΠΕΤΡΟΣ. Χθές!... Ἀφοῦ δὲν περιμένομεν πλέον τίποτε ἀπὸ σᾶς, δὲν μὲ στέλλουν πλέον εἰς τὸ ταχυδρομεῖον τῆς πόλεως.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καλά, καὶ δὲν ἔχετε νὰ λάβετε ἄλλοθεν γράμματα;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὅσον δι' αὐτὰ ἔρχονται ὅταν θέλουν.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καὶ ἡ μάνα μου;

ΠΕΤΡΟΣ. Πιστεύει ὅτι ἐπνίγης.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ Ὅτι ἐπνίγην!

ΠΕΤΡΟΣ. Ὦ ἡ ταλαίπωρος!... Κύριέ μου!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ὅθεν δὲν ἠξεύρει τὴν ἐπιστροφήν μου.

ΠΕΤΡΟΣ. Μήπως τὸ ἤξευρα ἐγώ;... Ὅταν ἦλθετ' ἐδῶ δὲν σᾶς εἶδε κανείς;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Κανείς!... Ἐπαραξενεύθην μάλιστα ὅταν δὲν σᾶς εἶδα ὅλους νὰ ἔλθετε εἰς προϋπάντησίν μου.

ΠΕΤΡΟΣ. Εἰς προϋπάντησίν σας! νόστιμος εἶσθε!... Ἄλλος εἰς τὴν θέσιν μου θὰ ἔπιπτεν ἀπόπληκτος... Εὐτυχῶς ἔχω κεφάλι. Ἔλα νὰ ἰδῶμεν τί θὰ κάμωμεν... αἱ ταλαίπωροι γυναῖκες θ' ἀποθάνουν... Πρέπει νὰ τὰς προετοιμάσωμεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον... Δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν τῆς ψυχῆς μου... δὲν θὰ ἠμπορέσουν νὰ ὑπομείνουν ὡς ἐγώ...

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἀγαπητέ μου Πέτρε, τρέμεις διὰ τὴν μητέρα μου. Τόσον λοιπὸν πάσχει ὥστε νὰ φοβῆσαι μήπως τὴν καταβάλῃ ἡ παρουσία μου;

ΠΕΤΡΟΣ. Πάσχει καὶ πολύ... Πλὴν δὲν ἀνησυχεῖ πλέον ἡ λύπη τὴν κατέβαλεν, ἡ χαρὰ θὰ τὴν ἀναστήσῃ· δὲν πρέπει ὅμως νὰ τὴν σκοτώσῃ ἡ αἰφνιδία παρουσία σου. Ἡ πρώτη στιγμὴ θὰ εἶναι τρομερά!... Δὲν ἠξεύρω... ζητῶ νὰ εὕρω... καθὼς καὶ τὴν ἡμέραν εἰς τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ τὴν εἰδοποιήσω περὶ τοῦ θανάτου σου. Τρεῖς ὥρας ἔμεινεν ἀναίσθητος... Καὶ ὅμως τὴν εἶχα προετοιμάσει ἀγάλι' ἀγάλια.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ταλαίπωρος μήτηρ!... πῶς εἶμαι ἀνυπόμονος νὰ τὴν ἐναγκαλισθῶ!

ΠΕΤΡΟΣ. Σιώπα καὶ μὲ προξενεῖς τρόμον.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καὶ νομίζεις ὅτι ἡ χαρά...

ΠΕΤΡΟΣ. Νομίζω ὅτι μόλις σὲ ἰδεῖ καὶ θ' ἀποθάνῃ... αὐτὸ νομίζω... πρέπει ἀφεύκτως ἡ ἀδελφή σου...

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ναὶ, ἡ Λευκὴ θὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν μας... Πόσον καιρὸν δὲν τὴν εἶδα! θὰ εἶναι τώρα ὡραία.

(α) Δικήσῃ, ἀπὸ τοῦ δικάω, σύνηθες, ἐν Μάνῃ λίαν, σημαῖνον τὸ ἐπαρκεῖν. Ἂν δὲν δικήσῃ τὸ πανὶ, ἤτοι ἂν δὲν ἐπαρκέσῃ τὸ πανὶ, νὰ φέρῃ καὶ ἄλλα πράγματα.

ΠΕΤΡΟΣ. Ναὶ ἦτον ὡραία, εἶναι ἀκόμη· πλὴν ἀφότου ἀπέθανες κλαίει τόσον! . . .

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἡ ταλαίπωρος ἀδελφή μου. Καὶ ἡ Κ. Πιερρέβάλ;

ΠΕΤΡΟΣ. Εἶν' ἐδῶ.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καὶ ἡ Ματθίλδη ἐδῶ εἶναι;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἀφοῦ ἀπέθανες δὲν ἀφῆκε τὴν οἰκογένειαν . . .

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ὦ Πέτρε μου! Τί εὐτυχία! (*τὸν ἐναγκαλίζεται σπεύδων.*) Καὶ μὲ ἀγαπᾷ πάντοτε;

ΠΕΤΡΟΣ. Κλαίει ἡμέραν καὶ νύκτα. Ζωγραφίζει τὴν εἰκόνα σου. Πόσον θὰ χαρῇ! . . . Πλὴν δὲν πρέπει νὰ τὴν τρομάξωμεν, διότι αὐτὴ δὲν θ' ἀποθάνῃ, ἀλλὰ θὰ τρελλαθῇ. Θεέ μου, Θεέ μου! τί θὰ κάμω αὐτὰς τὰς γυναῖκας! Πῶς νὰ τὰς προειδοποιήσω; πῶς νὰ τὸ εἰπῶ; . . . Ὁ νοῦς μου σαλεύει.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἴσια, ἴσια, διὰ ν' ἀποφύγωμεν αὐτὰ δὲν ἔγραψα. Ὅταν ἔφθασα εἰς τὸ Ἄβρ ἔμαθα ὅτι διεδόθη ὁ θάνατός μου, καὶ διὰ τοῦτο σὲ παρήγγειλα νὰ προετοιμάσῃς τὰ πράγματα . . .

ΠΕΤΡΟΣ. (*ἀκούων*) Σιωπή!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Τί δυστυχία νὰ μὴ λάβῃς τὸ γράμμα μου!

ΠΕΤΡΟΣ. Σιωπὴ σὲ λέγω! αὐτὴ εἶναι.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ποία;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἡ Κυρία.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἡ μάνα μου;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἀκούω τὰ ἀδύνατα βήματά της . . . Στέκεται εἰς τὸ μέσον τῆς σκάλας. . . Ναὶ αὐτὴ εἶναι. Ποῦ νὰ σὲ κρύψω; . . .

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Εἰς τὸν κοιτῶνά μου. (*τρέχει πρὸς αὐτὸν ἐξ ἀριστερῶν*).

ΠΕΤΡΟΣ. Ἡ Κυρία ἔχει τὸ κλειδί . . . δὲν ἐμβαίνει κανεὶς εἰς αὐτόν.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Εἰς τὸν ἐξώστην.

ΠΕΤΡΟΣ. Ἔξω; . . . ἀλλὰ θὰ σὲ ἰδοῦν . . . Τὸν σύρτην . . . τὸν σύρτην . . . Ὄχι . . . θὰ ὑποπτευθῇ καὶ θὰ θελήσῃ νὰ ἐμβῇ . . . Ἄ! ἂς φράξωμεν τὴν θύραν . . . Γρήγορα . . . βοήθησέ με!

(*Σύρει τὸ ἀνάκλιντρον πρὸς δεξιὰ καὶ θέτει αὐτὸ ὄπισθεν τῆς θύρας βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἀδριανοῦ, καὶ μετὰ ταῦτα θέτει θρανίον πρὸ τοῦ ἀνακλίντρου.*)

ΣΚΗΝΗ ΕΝΝΑΤΗ.

ΠΕΤΡΟΣ (*γονυπετὴς πρὸ τοῦ ἀνακλίντρου*)
ΚΥΡΙΑ ΔΕΖΩΒΙΕΡ (*ὄπισθεν τῆς θύρας*).
ΑΔΡΙΑΝΟΣ (*κρυπτόμενος ὄπισθεν ἐκ δεξιῶν*).

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ (*προσπαθοῦσα ν' ἀνοίξῃ.*) Πέτρε!

ΠΕΤΡΟΣ. (*σιγαλὰ πρὸς τὸν Ἀδριανὸν*) Ἀς φωνάζῃ.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Μανοῦλά μου!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. (*ἡμιανοίγουσα τὴν θύραν*) Πέτρε!

ΠΕΤΡΟΣ. Ὁρίσατε, Κυρία. Ἐνόμιζα ὅτι ὅλοι εἶναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ διὰ τοῦτο ἔβαλα ἄνω κάτω τὰ ἔπιπλα, διότι εἶχεν ἀνάγκην καθαριότητος ἡ αἴθουσα. Ἀγαπᾶτε νὰ σύρω τὰ πράγματα διὰ νὰ . . .

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Ὄχι· ἦλθα μόνον νὰ λάβω τὴν Σύνοψίν μου· θὰ εἶναι ἐπάνω εἰς τὴν θερμάστραν, δός μέ την, Πέτρε.

ΠΕΤΡΟΣ. Εὐθὺς, Κυρία. (*Ὠθῶν πάντοτε τὸ ἀνάκλιντρον πρὸς τὴν θύραν, νεύει πρὸς τὸν Ἀδριανὸν, ὅστις λαβὼν τὴν Σύνοψιν καθαρίζει αὐτήν· καὶ ἀντὶ νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν περιμένοντα Πέτρον, ἐγχειρίζει ἀφανῆς εἰς τὴν μητέρα του.*) Αὐτὴ εἶναι, Κυρία!

Κ. ΔΕΖΩΒΙΕΡ. Αὐτὴ, εὐχαριστῶ (*ἀπέρχεται*).

ΠΕΤΡΟΣ (*ἰδὼν αὐτὴν ἀναχωροῦσαν κλείει τὴν θύραν καὶ πίπτει εἰς τὸ ἀνάκλιντρον.*) Ἐπνίγην εἰς τὸν ἱδρῶτα.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*βλέπων ἀπὸ τοῦ παραθύρου*) Πέτρε μου, τὴν βλέπω. . . ὤ πῶς ἔγεινεν ὡχρά! Πῶ ἤλλαξεν ἡ ταλαίπωρος μάνα μου. (*κλαίει.*)

ΠΕΤΡΟΣ (*ἀποσύρων τὸν Ἀδριανὸν ἀπὸ τοῦ παραθύρου.*) Καὶ ἐγὼ πόσον ἤλλαξα! . . . ὅλη σχεδὸν ἡ κεφαλή μου ἄσπρισε.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Πόσον μ' ἀγαπᾶ ἡ ἀθλία! Καὶ νὰ μὴν ἠμπορῶ νὰ τρέξω . . . νὰ τὴν ἐναγκαλισθῶ . . . νὰ τὴν σφίγξω εἰς τὸ στῆθός μου! . . . τί δυστυχία! . . . (*τείνει πρὸς αὐτὴν μακρόθεν τὰς χεῖρας*).

ΠΕΤΡΟΣ (*ὁρμήσας πρὸς αὐτὸν*) Ἐναγκαλίσου ἐμὲ τοὐλάχιστον, θὰ ἀνακουφισθῇς ὁπωσοῦν (*ὁ Ἀδριανὸς τὸν ἀσπάζεται μετὰ συγκινήσεως*) Ἐν ὅσῳ δὲν ἔχεις κἀνένα ἄλλον νὰ ἐναγκαλισθῇς κατὰ προτίμησιν, προσπάθησε νὰ παρηγορηθῇς ἄλλως πως. (*Μεταβαίνει ἀριστερὰ, ὁ δὲ Ἀδριανὸς πλησιάζει εἰς τὸ παράθυρον*) Χάριτι θεία, ἐπέρασεν ὁ κίνδυνος (*ἀποσύρων τὸν Ἀδριανὸν ἀπὸ τοῦ παραθύρου*) Κρύψου λοιπόν . . . ἂν στρέψῃ τὴν κεφαλήν;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Δὲν ἠξεύρεις πόσον ἡδονὴν αἰσθάνομ νὰ τὴν βλέπω! . . . Θὰ εἰπῇς, Πέτρε, ὅτι εἶμαι τ ρας, πλὴν δὲν ἠξεύρεις πόσον εὐχαριστοῦμαι κλαίω

ΠΕΤΡΟΣ. Ἐν τοσούτῳ πρέπει νὰ τὰ συμφωνήσωμεν . . . μόνον μίαν ὥραν ἔχομεν ἀκόμη . . . Πλὴν τίς ἔρχεται; . . . γρήγορα τὸν σύρτην.

ΛΕΥΚΗ. (*ἔξωθεν κρούουσα τὴν θύραν*) Πέτρε. .

ΠΕΤΡΟΣ (*ταπειρῇ τῇ φωνῇ πρὸς τὸν Ἀδριανόν.*) Ἡ ἀδελφή σου.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἡ Λευκή;

ΛΕΥΚΗ. Πέτρε! . . .

ΠΕΤΡΟΣ. Ἄ! οἱ νέοι ἔχουν δύναμιν νὰ ὑποφέρουν τὴν αἰφνιδίαν εὐτυχίαν . . . ἄφες με μόνον νὰ

τὴν προειδοποιήσω . . . Κρύψου ὀπίσω ἀπὸ τὸ παραπέτασμα. (*δεικνύει τὸ παράθυρον*).

ΛΕΥΚΗ. Ἄνοιξε λοιπόν!

ΠΕΤΡΟΣ. Ἰδού! ἰδού!

ΣΚΗΝΗ ΔΕΚΑΤΗ.

ΛΕΥΚΗ, ΠΕΤΡΟΣ, ΑΔΡΙΑΝΟΣ,
(*χωρὶς νὰ φαίνωνται.*)

ΠΕΤΡΟΣ. (*ἀποσύρει τὸ ἀνάκλιντρον καὶ τὸν σύρτην*). Ἀ! σεῖς εἶσθε, κυρία; (*ἐκσκορίζει τὰ ἔπιπλα μορμυρίζων χαροποιῶς*).

ΛΕΥΚΗ. Διὰ τί ἐκλείσθης, Πέτρε;

ΠΕΤΡΟΣ. Διὰ τί; . . . διὰ νὰ . . . διὰ νὰ μὴ εὔγῃ ἔξω ἡ σκόνη.

ΛΕΥΚΗ. Ἡ σκόνη! . . .

ΠΕΤΡΟΣ. (*κατ' ἰδίαν*). Τί εἶπα;

ΛΕΥΚΗ. (*μεταβαίνουσα πρὸς ἀριστερὰν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ ἔργου αὐτῆς.*) Ἡ μαμὰ ὑπῆγεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν μὲ τὴν Ματθίλδην . . . Δὲν ἠθέλησαν νὰ μ' ἐπάρουν κ' ἐμέ . . . . ὑπῆγα τὸ πρωΐ, διότι ἐνόμιζα ὅτι ἡ μαμὰ δὲν θὰ εἶχε τὴν δύναμιν νὰ εὐγῇ σήμερον. . . Ναὶ, Πέτρε, ἔχεις δίκαιον, τὴν ἔβλεπα πρὸ ὀλίγου· εἶναι πολλὰ καταβεβλημένη· ἡ λύπη αὐτὴ τὴν ἐφόνευσε. (*Προχωρεῖ πρὸς τὴν ἑστίαν ἵνα εὕρῃ τὸ ψαλίδιόν της.*)

ΠΕΤΡΟΣ. (*ἀναλαβὼν τὸ πτερὸν ἐκσκορίζει τὰ ἔπιπλα.*) Ἡ λύπη . . . ναί . . . τῳόντι ἡ λύπη . . . (*μορμυρίζει*). Πᾶ! πᾶ!

ΛΕΥΚΗ. (*ἀνακόπτουσα τὸ βῆμα*). Τί ἔχεις σήμερον;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἐγώ . . . τίποτε . . . Πᾶ! πᾶ!

ΛΕΥΚΗ. (*στρέφουσα τὸ πρόσωπον.*) Σὲ ὁμιλῶ διὰ τὴν ἀνησυχίαν μου καὶ σὺ δὲν μὲ ἀκούεις.

ΠΕΤΡΟΣ. Μάλιστα, κυρία, μάλιστα . . . Πᾶ! πᾶ!

ΛΕΥΚΗ. Μὲ φαίνεται ὅτι τραγουδεῖς! . . . Σὺ, Πέτρε, σὺ τραγουδεῖς! τί τρέχει; (*ἔρχεται πλησίον του.*) Πέτρε, σήμερον μὲ φαίνεσαι νέος! . . δὲν εἶναι φυσικόν . . . συνέβη τίποτε; . . . τί τρέχει;

ΠΕΤΡΟΣ. Εἶμαι ἀλλοιωμένος. . . ἔ; . . . Εἶμαι βέβαια, διότι πρὸ ὀλίγου ἐσυγκινήθην, ἐταράχθην σφοδρότατα, καὶ ἀκόμη δὲν ἠμπορῶ νὰ συνέλθω.

ΛΕΥΚΗ. Ἐσυγκινήθης εὐχαρίστως βέβαια, διότι σὲ ἀκούω καὶ τραγουδεῖς.

ΠΕΤΡΟΣ. Ναὶ, κυρία.

ΛΕΥΚΗ. Εὐχαρίστως διὰ σέ.

ΠΕΤΡΟΣ. Καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σᾶς.

ΛΕΥΚΗ. Ναὶ, ἔχεις δίκαιον, τὸ ἴδιον εἶναι· πλὴν δὲν ἔχεις παιδί.

ΠΕΤΡΟΣ. Ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί μου, ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ του.

ΛΕΥΚΗ. Δοιπὸν εἰς ἡμᾶς συνέβη ἡ εὐτυχία;

ΠΕΤΡΟΣ. Ναί . . . ναί, κυρία.

ΛΕΥΚΗ. Καὶ ποία;

ΠΕΤΡΟΣ. Προφητεύσατέ την, μαντεύσατέ την.

ΛΕΥΚΗ. Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ μαντεύσω . . . ὁ ἀδελφός μου;

ΠΕΤΡΟΣ. Μάλιστα.

ΛΕΥΚΗ. Σὲ ἔγραψε;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἔλα, ἔλα.

ΛΕΥΚΗ. Ζῇ; δὲν ἦτον λοιπὸν ἀληθινόν; ἔφθασε εἰς τὸ Ἄβρ;

ΠΕΤΡΟΣ. Τὸ ἐμάθετε λοιπόν;

ΛΕΥΚΗ. Ὄχι, τὸ εἶδα εἰς τὸν ὕπνον μου.

ΠΕΤΡΟΣ. Κ. Λευκὴ, ἔχετε δύναμιν ψυχῆς, γενναιότητα, ἀταραξίαν . . .

ΛΕΥΚΗ. Εἰπέ με ὅ,τι θέλεις . . . τὸ βλέπεις, ὁ Θεὸς μὲ προετοίμασε.

ΠΕΤΡΟΣ. Λοιπὸν, ἀφοῦ ὁ Θεὸς σᾶς προετοίμασε, δὲν μένει εἰς ἐμὲ τί νὰ κάμω . . . πλὴν δὲν θὰ λειποθυμήσετε. . .

ΛΕΥΚΗ. Ἐγώ! . . . εἶναι ἐδώ;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἐδώ.

ΛΕΥΚΗ. Θὰ τὸν ἰδῶμεν εὐθύς;

ΠΕΤΡΟΣ. Θὰ τὸν ἰδῆτε εὐθύς.

ΛΕΥΚΗ. (*γονυπετήσασα*). Ὦ μάνα μου!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*ἐξερχόμενος ὄπισθεν τῆς Λευκῆς λέγει κατ' ἰδίαν.*) Ἡ ταλαίπωρος ἀδελφή μου!

ΛΕΥΚΗ. (*βλέπουσα πέριξ.*) Ποῦ εἶναι λοιπόν;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*δεξιά.*) Λευκή!

ΛΕΥΚΗ. (*πάντοτε γονυπετὴς, τείνει τὰς χεῖρας.*) Ἀδριανέ! . . . Ἔλα, ἔλα, δὲν φοβοῦμαι.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*τρέχει καὶ ἀνεγείρει αὐτὴν ἐντὸς τῆς ἀγκάλης του.*) Ἀδελφή μου, ἀγαπητή μου Λευκή. Τί εὐτυχία!

ΛΕΥΚΗ, (*μεταφέρει αὐτὸν πρὸς ἀριστερά.*) Ὦ μαμά μου! τί χαρά! . . . Ἕνα μόνον μῆνα ἂν ἀργοποροῦσες ἀκόμη, Ἀδριανὲ, δὲν θὰ τὴν εὕρισκες. Καὶ ἡ Ματθίλδη! θ' ἀναστηθῇ! Καὶ τὰς τρεῖς μᾶς ἀνέστησες. Δόξα σοι ὁ Θεός! . . . Κύτταξέ με, Ἀδριανέ . . . Εἶσαι ὁ ἴδιος . . . Ἔ Πέτρε! . . . Ὁ Ἀδριανός. Σὲ εἶχαν φονεύσει οἱ ἄγριοι;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ὄχι, ὅλως διόλου . . . Εἶχα τρεῖς σφαίρας εἰς τὸ σῶμα καὶ ἔπεσα ἀναίσθητος . . . ἐπῆραν τὰ ῥοῦχά μου καὶ μ' ἀφῆκαν. Ἐσώθην ὡς ἐκ θαύματος.

ΠΕΤΡΟΣ. Δὲν τὸ ἔλεγα; . . . Θαῦμα!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Μία γυναῖκα μ' ἐπῆρεν εἰς τὴν οἰκίαν της, καὶ ἐντὸς δύο μηνῶν ἔγεινα καλά . . .

ΛΕΥΚΗ. Ταλαίπωρε ἀδελφέ!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Μὲ ἐθεράπευε κατὰ τὴν ἐδικήν της μέθοδον, μόνον μὲ λόγια μαγικὰ, καὶ τίποτε ἄλλο. Πλὴν ἀργοπόρησε.

ΛΕΥΚΗ. Καὶ ἡ στολή σου τὴν ὁποίαν μᾶς ἔστειλαν;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Τὴν ἠῦραν ἐπάνω εἰς ἕνα κλέπτην, ὅς τις εἰς μίαν μάχην κατὰ τὴν ὁποίαν ἐχάσαμεν πολλοὺς, ἐφονεύθη.

ΠΕΤΡΟΣ. Κάλλιστα.

ΛΕΥΚΗ. Καὶ τὸν ἐξέλαβαν διὰ σέ;

ΠΕΤΡΟΣ. Ἤτον ἀγνώριστος;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Εἶχεν ἀποθάνει πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν, καὶ ἐπειδὴ ἐφόρει τὴν στολήν μου. . .

ΠΕΤΡΟΣ. Θὰ ἠῦραν ἐπάνω του καὶ τὸ διαβατήριόν σου.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καὶ τὰ γράμματα τῆς μητρός μου.

ΠΕΤΡΟΣ. Καὶ τὸ ὡρολόγιον μὲ τὸ ὄνομά σου.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Δια τοῦτο ἐπίστευσαν ὅτι ἤμην ἐγώ.

ΠΕΤΡΟΣ. Βέβκια . . . Μὲ τὴν ἄδειάν σας . . . παρατηρῶ ἕνα σφάλμα. (*ἐμβαίνει μεταξύ των.*)

ΛΕΥΚΗ. Τί;

ΠΕΤΡΟΣ. Ὅτι τρεῖς μῆνας ὁλοκλήρους κλαίομεν τὸν κλέπτην του . . .

ΛΕΥΚΗ. (*γελῶσα.*) Βέβαια τὸν κλέπτην του.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἀληθινά . . . ἔχεις δίκαιον.

ΠΕΤΡΟΣ. Παράδοξον! παράδοξον. (*ἀνακαγχάζουσι καὶ οἱ τρεῖς.*)

ΛΕΥΚΗ. (*ὑπολαβοῦσα μετὰ λύπης λέγει πρὸς τὸν ἀδελφόν της.*) Κακά! ἡμεῖς γελοῦμεν . . . καὶ ἡ μαμὰ κλαίει!

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἂς σκεφθῶμεν περὶ αὐτῆς καὶ μετὰ ταῦτα σᾶς διηγοῦμαι τὰ συμβάντα μου.

ΠΕΤΡΟΣ. Πρέπει ἀφεύκτως νὰ τὸν κρύψωμεν. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ μείνῃ ἐδῶ εἰς τὴν αὔθουσαν.

ΛΕΥΚΗ. (*μετὰ στοργῆς πρὸς τὸν Ἀδριανόν.*) Εἶναι ἡ ἐδική σου . . . Ἐδῶ ἐρχόμεθα διὰ νὰ σὲ ἐνθυμούμεθα καλήτερα.

ΠΕΤΡΟΣ. Ποῦ νὰ εἶναι τὸ κλειδίον τοῦ κοιτῶνος;

ΛΕΥΚΗ. Τὸ ἔχει ἡ μαμὰ εἰς τὸ δωμάτιόν της.

ΠΕΤΡΟΣ. Διάβολε!

ΛΕΥΚΗ. Ὄχι ὄχι, τώρα ἐνθυμοῦμαι ὅτι χθὲς τὸ ἔβλεπα ἐκεῖ μέσα. (*ὑπάγει πρὸς τὴν ἐκ δεξιῶν τράπεζαν καὶ παρατηρεῖ.*) Νά το, ἐσώθημεν! . . . (*ἀνοίγει τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος.*) Γρήγορα, Ἀδριανὲ, εἰς τὴν φυλακὴν, μὴ τύχῃ, κύριε, καὶ σαλεύσῃς. . . . Θὰ μείνῃς αὐτοῦ ἕως τὸ ἑσπέρας νηστικὸς καὶ διψασμένος! . . . (*πρὸς τὸν Ἀδριανόν.*) Στοιχηματίζω ὅτι πεινᾷς.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ὄχι, ἔχω τόσην ταραχήν.

ΛΕΥΚΗ. Θὰ σὲ δώσουν νὰ προγευθῇς, καὶ θὰ περάσῃ ἡ ὥρα.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Εἰς οἰκίαν ὅπου εἶναι μόνον γυναῖκες, δὲν εὑρίσκεις ποτὲ τί νὰ φάγῃς.

ΛΕΥΚΗ. Καὶ δὲν εἴμεθα μόναι.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Πῶς;

ΛΕΥΚΗ. Ἔχομεν καὶ ἕνα φίλον.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*ζωηρῶς.*) Τὸν Ὀκτάβιον; . . .

ΛΕΥΚΗ. Μήπως μᾶς ἀφίνῃ;

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Καὶ διὰ τί ἐκκοκίνισες;

ΛΕΥΚΗ. Δὲν ἐκοκκίνισα.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Ἐκοκκίνισες . . . Ὁ Ὀκτάβιος σὲ ἀγαπᾷ.

ΛΕΥΚΗ. Ὄχι . . . Ἔλα.

ΠΕΤΡΟΣ. (*πρὸς τὸν Ἀδριανὸν σιγαλά.*) Μὴν τὴν πειράζετε, ἐγὼ σᾶς λέγω.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*πρὸς τὸν Πέτρον.*) Ἔρχομαι λοιπὸν ἐγκαίρως διὰ νὰ τοὺς στεφανώσω.

ΛΕΥΚΗ. (*βλέπουσα ἀπὸ τοῦ παραθύρου.*) Ὄχι, κανεὶς δὲν φαίνεται.

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. (*ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος.*) Ἀ! τὸ δωμάτιόν μου ὅταν ἤμην μαθητὴς! . . . Τί συμμετρία! τὰ βιβλία μου, οἱ χάρτες μου, ὅλα εἰς τὴν θέσιν των. . . Ὁ παλαιόγαιρος αὐτὸς ὠφελήθη ἀπὸ τὸν θάνατόν μου διὰ νὰ βάλῃ εἰς τάξιν τὰ πράγματά μου. Πλὴν ἡσύχασε, αὔριον θὰ ἰδῇ ὅτι ἐπέστρεψα. (*Εἰσέρχεται εἰς τὸν κοιτῶνα.*)

ΛΕΥΚΗ. Κάλλιστα . . . Θαύμασε τὰ πράγματά σου. (*Κλείει τὴν θύραν.*)

ΑΔΡΙΑΝΟΣ. Πῶς, μὲ κλείεις;

ΛΕΥΚΗ. Κάθησε ἥσυχα, διότι πρόκειται περὶ τῆς ζωῆς τῆς μαμᾶς. (*Ἀκολουθεῖ.*)

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Canti popolari dei Greci di Cargese (Corsica) Bergamo 1871. ἤτοι· «Δημοτικὰ ᾄσματα τῶν ἐν Καργέζε (χωρίῳ τῆς Κορσίδος) Ἑλλήνων.» Ἐκ σελίδ. 38.

—

Τὰ ἐν τῷ μικρῷ τούτῳ πονηματίῳ ἠρανίσθη ὁ συγγραφεὺς Κ. Astorre Pellegrini ἐκ τῆς περὶ τῶν ἐν τῇ Κορσίδι Ἑλλήνων πραγματείας ἣν πρὸ ἐτῶν ἐδημοσίευσεν ὁ ἡμέτερος Κ. Γ. Γ. Παπαδόπουλος ἐν τῇ *Πανδώρᾳ*. «Περὶ τῶν ἐν τῇ Κορσίδι Ἑλλήνων, λέγει ἐν προοιμίῳ, θέλει ἐκδοθῇ ὅσον οὔπω εἰς φῶς ἀξιόλογος μονογραφία ὑπὸ τοῦ σοφοῦ φίλου μου Φραγ. Δομινίκου Φαλκούσση, ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ γεννηθέντος... Πλὴν τοῦ συγγράμματος τούτου, οὐδὲν ἕτερον ἐξεδόθη ἄχρι τοῦδε ἐν Ἰταλίᾳ, διαλαμβάνον εἰδήσεις περὶ τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας, μόνας δὲ ἔχομεν τὰς ἐν τοῖς γεωγραφικοῖς λεξικοῖς. Ἀλλὰ καὶ οὐδεὶς, ὅσον ἐγὼ γινώσκω, μετέφρασέ ποτε τὰ ἐν τῇ *Πανδώρᾳ* καταχωρισθέντα ὑπὸ τοῦ Κ. Γ. Γ. Παπαδοπούλου (Τόμ. ΙΕ' φυλλάδ. 353 Δεκεμ. 1864), ἐξ ὧν ἠρανίσθην τὰ πλεῖστα τῶν δημοσιευομένων» κλπ. [1])

[1]) Canti popolari κλ, σελ. 9.

Ἄξιον δὲ σημειώσεως νομίζομεν ὅτι οἱ γείτονες ἡμῶν Ἰταλοὶ καταγίνονται ἀπό τινων ἐτῶν εἰς τὴν μελέτην τῆς ἡμετέρας γλώσσης καὶ μάλιστα τῆς καθομιλουμένης. Ἐκ τινων δὲ ὑποσημειώσεων τοῦ ἀνὰ χεῖρας βιβλιδίου μανθάνομεν (σελ.33) ὅτι εἰς διάφορα μέρη τῆς Ἰταλίας ἐξεδόθησαν μελέται ἀποβλέπουσαι εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν δημοτικὴν ποίησιν. «Ἡ ἀληθὴς Ἰταλία, λέγει ἀλλαχοῦ ὁ συγγραφεὺς, περιέχει χώρας ἐν αἷς διὰ λόγους εἴτε ξένης ἐξουσίας, ὡς ἐν Κορσίδι, Μελίτῃ καὶ Νύσσῃ, εἴτε γειτονίας ὡς ἐν Ἰστρίᾳ καὶ Τιρόλῳ, εἴτε ἐποικήσεως ὡς ἐν Ὀτράντῳ καὶ Καλαβρίᾳ, ὁμιλοῦνται καὶ σήμερον ὡς καὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ γαλλικὰ εἰ καὶ διεφθαρμένα, καὶ γερμανικὰ, καὶ μίγμα τι τῶν ἀριστοκρατικῶν διαλέκτων, καθαρώτερον δὲ ἑλληνικὰ, ἀλβανικὰ καὶ σλαβικά. . . Ὁ Κομπαρέττης καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Μορόζης ἐδημοσίευσαν πολλὰ ᾄσματα ἑλληνικὰ τῆς Καλαβρίας καὶ τοῦ Ὀτράντου· καί τινα δὲ ἕτερα ἐλπίζω νὰ ἐκδοθῶσι παρ' ἐμοῦ» [1]).

Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Ἰταλοὶ ὡς πρὸς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν· ἡμεῖς ὅμως καί τοι τρέφομεν πάντοτε πρὸς αὐτοὺς ἀδελφικὰ αἰσθήματα, καί τοι δὲν ἀγνοοῦμεν ὅτι ἀπὸ τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας καὶ ἐπιστήμης ἔχομέν τι νὰ ὠφεληθῶμεν, καθὼς καὶ ἀπὸ τῶν βιβλιοθηκῶν αὐτῶν ἐν αἷς κεῖνται κειμήλια σχέσιν ἔχοντα πρὸς τὴν μεσαιωνικὴν ἡμῶν ἱστορίαν, παραμελοῦμεν ὅμως τὴν μελέτην αὐτῆς, ἐνῷ οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν καὶ ἐσπουδάζομεν τὴν ἐναρμόνιον καὶ πλουσίαν ταύτην γλῶσσαν, ἐπιτηδείαν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην εἰς εὔληπτον ἑρμηνείαν καὶ τῶν δυσκολωτέρων ἐννοιῶν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αἱ μεταξὺ τῶν δύο γειτόνων ἐθνῶν σχέσεις δὲν θέλουσι βραδύνει ν' ἀναπτυχθῶσιν ἔτι μᾶλλον, ἐπάναγκες νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν σπουδὴν τῆς ἰταλικῆς.

ΠΟΙΗΣΙΣ.

Η ΒΟΣΚΟΠΟΥΛΑ *).

1 Εἰς τερπνὴν χώραν σοβαρὰ
ἐνῷ προβαίνει ἡ πρωΐα,
σείει ὁλόχρυσα πτερὰ
καὶ φεύγ' ἡ μέλαινα σκοτία.

2 Εἶναι στολή της ἡ σιγὴ,
καὶ ὁ ὁρίζων σύντροφός της,
πρῶτος ῥαθμός της ἡ αὐγὴ,
καὶ ἡ γῆ εἶναι ἐσχατός της.

3 Τὴν ἔλευσίν της τὰ πτηνὰ
μὲ γλυκεῖς ἤχους ἐχαιρέτων,
ἐν ᾧ εἰς εὔδροσα βουνὰ
μὲ πτερυγίσματα ἐπέτων.

4 Νέα βοσκὸς τὴν καλλονὴν
τερπνῆς πρωΐας νὰ θαυμάσῃ,
περᾷ κοιλάδα ὀρεινὴν
καὶ παρεισδύει εἰς τὰ δάσῃ.

5 Νέμετ' εἰς ἔδαφος παχὺ
τὸ ποίμνιόν της ἐσπαρμένον,
κ' αὐτὴ πλανᾶται μοναχὴ
ἐπὶ στρωμάτων ἀνθισμένων.

6 Σιγᾷ τὸ ῥεῦμα τῶν πηγῶν,
καὶ σιγᾷ τρέμων κάθε κλόνος·
τὴν βοσκὸν σέβεται σιγῶν
κι' αὐτὸ τὸ βάθος τοῦ δρυμῶνος.

7 Μόλις τὴν εἶδεν ἀηδὼν,
κ' εὐθὺς ἐκόπη ἡ ᾠδή της·
κρίνεται τάχα τῶν ᾠδῶν
προσφορωτέρα ἡ σιγή της;

8 Τάχα ἐξέστη; ἀλλ' εὐθὺς
καὶ πάλιν ᾄδουσα ἠρώτα,
—Τρέμοντα φύλλα, τοὺς βαθεῖς
κρημνοὺς ὁρᾶτε κεχηνότα;

6 Βλέποντες, κλάδοι, καλλονὴν
βουκόλου, κλίνετε αὐχένα;
ἢ παριστάνετε σκηνὴν
φαιδρὰν εἰς ὄμματα παρθένα;—

10 Ἀλλ' ὁ ἀὴρ δὲν ἠμπορεῖ
τὴν λάλον γλῶσσάν του νὰ στήσῃ,
μετὰ βοῶν μόνος χωρεῖ
κ' ὑπὸ χλωρὰ πλέγματα φρίσσει.

11 Σίζον τὸ πνεῦμά του λεπτῶς,
ἐν ᾧ τὴν κόρην κατεφίλει,
ἔλεγες ὅτι καὶ αὐτὸς
διὰ τὸ κάλλος της ὡμίλει.

12 Ἡ ἀκτὶς τρέμει τοῦ φωτὸς,
εἰς βλέμμα πίπτουσα ῥεμβῶδες·
τρέμων, δακρύει κἠ ὁ λωτὸς
ἐφ' οὗ πατοῦν παρθένου πόδες. . .

13 Ἐὰν ἡ φύσις ἀπαθῆ
καὶ σκυθρωπὸν ταύτην γεννῶσα,
ἔλαθε, πῶς θὰ δυνηθῇ
νὰ τὴν ὑμνήσῃ θνητοῦ γλῶσσα;

[1]) Αὐτ. σελ. 7.

*) Τὸ ἀνωτέρω ποιημάτιον, μὴ στερούμενον μήτε φαντασίας μήτε στιχουργικῆς εὐχερείας, τοῦτο ἔχει τὸ ἀξιοσημείωτον ὅτι ἐγράφη ὑπὸ ἀνθρώπου ἀμοίρου παιδείας καὶ ἐν ἐρημίᾳ σχεδὸν ἀνατραφέντος.—ΣΗΜ. ΠΑΝΔ.

14 Ὦ, πῶς ἐκφράζεται ψυχρῶς
ἡ ὑψηλή της σοβαρότης!
κράμα χιόνος καὶ πυρὸς
εἶν' τῆς μορφῆς της ἡ λαμπρότης!

15 Τὸ μεταξὺ τῶν ὀφθαλμῶν
καὶ τῶν μελαίνων της ὀφρύων
θαῤῥεῖς πῶς χύνει ποταμὸν
φλογὸς εἰς πέλαγος δακρύων.

16 Τί μέτωπον! ὡς οὐρανός,
θείαν γλυκύτητα σταλάζων!
τί ἁγνὸν στόμα! εὐγενῶς
τὴν ἀθωότητα ἐκφράζον!

17 Ἄνω τὰ βλέφαρα κρατεῖ,
καὶ ὑποθέτεις πῶς ὁ θόλος
τοῦ οὐρανοῦ, τὴν γῆν πατεῖ
καὶ οὐρανὸς εἶν' ἡ βουκόλος.

18 Καθὼς ἀκτῖνες φωταυγεῖς
διέρχονται διὰ σκιάδων,
οὔτ' ὡραΐζει τὸ ἐγγὺς
πυκνὸν συσκίασμα φυλλάδων.

19 Κάθητ' εἰς χλόην ἀφελῶς,
ἔνθα τὸ ῥεῦμά του κυλίζει
ῥύαξ, τὴν ἄμμον ἁπαλῶς
ἐν ᾧ μὲ ᾄσματα κτενίζει.

20 Τὴν κρατοῦν ἄρα λογισμοί,
ἐν ᾧ τὰ μέλη της ἐκτείνει;
τοῦ ῥεμβασμοῦ της εἶν' ἡ ἀκμὴ
ἆρά γ' ἡ τάσις της ἐκείνη;

21 Ἀραιὸν νέφος τὴν λαμπρὰν
σελήνην ὥσπερ στεφανόνει,
οὕτως ὁ ὕπνος ἀμυδρὰν
σκιὰν 'ς τὸ ὄμμα της ἁπλόνει.

22 Βαβαί! τί θέα μαγικὴ
εἶναι ἐκείνη ἡ μορφή της,
ὄντες εἰς πέλαγος γλυκὺ
βεβυθισμέν' οἱ λογισμοί της!

23 Ἐν ᾧ λοιπὸν οὕτως ὑπνεῖ,
ἀπὸ τὸ κέντρον τῆς κοιλάδος
ἐπ' αὐτῆς κύπτων ἀγρυπνεῖ
εἷς βελοφόρος κέδρου κλάδος.

24 Νέος βοσκὸς μὲ σεβασμὸν
αἴφνης τὴν βλέπει κ' εὐλαβεῖται,
ὡς εὐλαβεῖταί τις βωμὸν
ἐν ᾧ πατοῦν μόνον Δευῖται.

25 Φαιδρότητος βουκολικῆς
τὰ ὄματά του ἔχων πλήρη,
κ' ὡραῖος... Ἔρως ὁ γλυκὺς
εἰς τὰ ἐντός του ἐπλημμύρει.

26 Ποίαν ᾐσθάνθη ταραχὴν
εἰς τὴν καρδίαν του ὁ νέος,
τὴν βοσκὸν βλέπων μοναχὴν
εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως!

27 Καίτοι πῦρ ἔτρεφε φρικτὸν,
ἐμπρός της κόσμιος ἐστάθη·
καί τ' ἐμπαθὴς, ἀκινητῶν
ἐκράτει ἔνδον του τὰ πάθη.

28 Τὴν τρυφερὰν αὐτοῦ ψυχὴν
αἴσθημα πόθου καί τοι φλέγει·
καί τοι σφριγῶν, μὲ στοναχὴν
συντριβεὶς ἔνδοθέν του, λέγει·

29 — Ἂν ἱερόσυλος τολμῶν
νὰ πλησιάσω τὴν παρθένον,
τῶν νεαρῶν μου ὀφθαλμῶν
ἔστω τὸ φῶς ἠμαυρωμένον.

30 Ἂν ὅμως μόνον θεωρῶ
τὸ πρόσωπόν της τάχα σφάλλω,
τὸ βλέμμ' ἀφοῦ δὲν ἠμπορῶ
νὰ μετατρέψω εἰς ὃν ἄλλο! —

31 Ἀλλ' εὐθὺς, ἔκραξε, πλανῶν
περὶ αὐτὸν τὰ ὄμματά του·
— ὄψις τοσούτων καλλονῶν,
ὄχι θνητῆς, εἶν' ἀθανάτου.

32 Βαβαί! ὁποία παρειά!
τῆς κοιμωμένης, ὦ, μαγεία!
Ἴσως πρὸς τέρψιν της θεὰ
ἦλθε 'ς τὸ δάσος οὐρανία.

33 Ὁποία λάμψις οὐρανοῦ!
Θεὲ, ὁ βόστρυξ ὁ παμμέλας
ἀντὶ σκιάσμετος πυκνοῦ,
μᾶλλον θαμβὸν παρέχει σέλας!

34 Κάτω τοῦ βόστρυχος γλυκὺ
φίλημα ἓν ἄν τις ἁρπάξῃ
κ' ἐκπνεύσῃ πάραυτ' ἀπ' ἐκεῖ
εἰς παραδείσους θὰ πετάξῃ.

35 Ὁ ἱερὸς, ναὶ, ἀσπασμὸς
τιθεὶς εἰς πρόσωπον παρθένον,
εὐλαβὴς εἶναι σεβασμὸς,
εἶναι δικαίωμα ποιμένων.

36 Ὁ ἀσπασμὸς, ναὶ εἰς Θεὰν
ἀφοῦ νομίμως ἐπεβλήθη,
θὰ ἀσπασθῶ τὴν παρειὰν
ἐκείνης. — Εἶπε κ' ἐκινήθη.

37 Κλίνει · · · ἀπέχει εὐλαβῶς · · ·
φρίττει, ἐμπρός της κάμπτων γόνυ,
μὴ καὶ τὴν ψαύσῃ ἀσεβῶς·
μόνον τὸν τράχηλον ἁπλόνει.

38 Ὁ θύτης τρέμων, εἰς βωμὸν
εἰδώλου ἔμπροσθεν, ὡς κλίνει,
οὔτ' ὁ βοσκὸς μετὰ σπασμῶν
κλίνων, τὰ χείλη του ἐκτείνει.

39 Μᾶλλον τὸν ἄνεμον παρὰ
τὴν παρειὰν φθάνει ἐκείνης,
τρέμων, φιλεῖ καὶ ἠχηρὰ,
ἓν « ὦ » ἀφίνει εὐφροσύνης.

40 Ἀλλ' ἡ θερμὴ αὐτοῦ πνοὴ
μὲ τὸ φιλὶ ἅμα ἐχύθη,
εὐθὺς ἡ κόρη ἐννοεῖ,
ὅτι λαθραίως ἐφιλήθη.

41 Καὶ εἰς τοῦ « ὦ » τὴν προφορὰν
ἤνοιξ' εὐθὺς τὰ ὄμματά της,
ὡσὰν βολὴν καυματηρὰν
νὰ εἶχε λάβ' ἡ παρειά της.

42 Ἴδ' ἔτι χύνοντα πνοὴν
τὰ φαρμακεύσαντ' αὐτὴν χείλη,
ἢ ἐθάῤῥει, ὅτι τὴν ζωὴν
αὐτῆς κακὸς ὄφις ἠπείλει,

43 Τί φοβερὰ ἡ προσβολή!
πόσον ὁ πόνος φρικαλέος,
ἀπὸ παρθένον τὸ φιλὶ
ὅταν ἁρπάζεται λαθραίως!

44 Κραυγὴν ἀφίνει ἀλγεινὴν
μετὰ λυγμῶν ἡ βουκολίσκη,
ὡς ἀποπνίγει τὴν φωνὴν
λυγμὸς εἰς ὃν ποῦ ἀποθνήσκει.

45 Πλὴν μὲ ἐκείνην τὴν κραυγὴν
πῶς δὲν ἐξῆλθεν ἡ ψυχή της! · ·
Πῶς καίει! ἆχ! Οὕτω πληγὴν
ἀνοίγ' εἰς σάρκας ἡ πυρίτις.

46 Κλαίουσα, λέγει· — Τὸ φιλὶ
εἰς πηγὴν ἕλκους μετεβλήθη,
ἀφ' οὗ ἐκεῖνο ὡς βολὴ,
'ς τὴν παρειάν μου ἐκολλήθη.

47 Μὲ καίει, καίει . . . τὴν ψυχὴν
ἂς μὲ ἀφήρει κἂν ὁ Πλάστης. —
Οὕτως ἐκφράζεται εὐχὴν,
οὕτως ἐκχύνει τὰς ἀράς της.

48 Ἀρὰς ἐκχύνει κἀ ὁ βοσκὸς
χάριν φιλήματος ἀθώου·
πλὴν μᾶλλον εἶν' σπαρακτικὸς
κλαυθμὸς παρθένου μετὰ γόου.

49 Λαμβάν' ἡ τάλας τὴν πληγὴν
κ' εἰς τὸν δρυμὸν ὁρμᾷ θρηνοῦσα,
καὶ ὕδατος ζητεῖ πηγὴν,
παράφρων, οὕτω μονῳδοῦσα·

50 — Μὲ καίει! ἆχ! Εἰς τὸ ψυχρὸν
ὕδωρ ποθῶ νὰ τὴν βυθίσω. —
Καὶ κινεῖ βῆμα σταθερὸν,
φρίκην ἀφίνουσα ὀπίσω.

51 Φθάνει τὸν ῥύακα ἐκεῖ,
— Μὲ καίει, ἆχ! Θεέ μου, νύσσει!
τὸ ὕδωρ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ
τὸν δριμὺν πόνον μου νὰ σβύσῃ. —

52 Λέγει κ' εὐθὺς ὡς ἁρπαπὴ,
ἀφίνει τρέχουσα, τὰ δάσῃ·
διότι τόσον ἐντροπὴ,
ὡς αἰχμὴ ξίφους τὴν σπαράσσει.

53 Καθὼς εἰς ἄνδρα γεωργὸν
ὁρμοῦν αἱ μέλισσαι εἰς σμήνη,
τὸν μελισσῶν' αὐτὸς τρυγῶν,
τότε τὸ μέλη του ἀφίνει·

54 Φεύγων δ' ἂν εἶχε κινηθεῖ,
ἔτι μὴ φέρων ἄλλα κέντρα,
προστρέχει, ὅπως φυλαχθῇ,
κάτω εἰς λίθους καὶ εἰς δένδρα·

55 Πλὴν τρέχων ὅθεν κἀ ἂν περᾷ,
τὸν ἑαυτόν του ὅπως σώσῃ,
πετᾷ ἐκεῖναι μὲ πτερὰ
ἀνηλεῶς δὲ τὸν κεντῶσι.

56 Οὕτως ἐν μέσῳ τῶν κρημνῶν
κ' ἡ βοσκοποῦλα ἀπὸ καῦμα
καταδιώκετ' ἀλγεινὸν,
εἶν' δὲ ἀνίατον τὸ τραῦμα.

57 Ἀλλὰ ποῦ τρέχει ἡ ἁγνὴ,
κρίμα! βοσκὸς, ἐμωλωπίσθη·
εἰς μώλωπας πλὴν δὲν πονεῖ·
πονεῖ ἐκεῖ ἔνθα ἐπρίσθη.

58 Ἄνθη, πῶς θέλετ' ἀνεχθῇ
ποτὲ ἀπώλειαν τοιαύτην,
στέμμα ἀφοὺ δὲν θὰ πλεχθῇ
ἀπὸ τὴν κόρην πλέον ταύτην;

59 Ἄρωμα πλέον τοῦ λοιποῦ
εἰς γελαστὰς θέλετε δώσει,
ὄψιν παρθένου σκυθρωποῦ
πλέον δὲν θέλετε μυρώσει.

60 Δὲν τὴν λυπεῖσθε φοβεροὶ
κρημνοί, σεῖς βάτοι τὴν κεντᾶτε;
σπαράσσοντές την, ὦ σκληροί,
τὸ ἄγνὸν αἷμά της τρυγᾶτε;

61 Πηγῶν δὲν κλαίετε ροαὶ;
δὲν τὴν πονεῖτε βράχοι, ὄρη;
Κἂν σεῖς εἰπῆτέ την, πνοαί,
— Στάσου, ἀθῶος εἶσαι, κόρη.

62 Στάσου, μὴ τρέχῃς νὰ χαθῇς,
ὁρμὴν τὴν ἄφρονά σου στεῖλε·
Στάσου, ὡς πρὶν νὰ μυρωθῇς·
σ' ἀκολουθοῦμεν πισταὶ φίλαι.

63 Θέλγητρον ἔχεις ζηλευτὸν,
σοὶ πρέπει, νύμφη, νὰ κοσμήσῃς
καλοῦ νυμφίου τὸν παστὸν,
σοὶ πρέπει θρόνος βασιλίσσης.

64 Ἄνθη σοὶ πρέπουν νὰ στεφθῇς,
ἁγνὴ παρθένε, ὄχι κῦμα
εἰς ὃ ὑπάγεις νὰ ῥιφθῇς,
ὄχ' εἰς κρημνοὺς ἔρημον μνῆμα.

65 Θάνατος ὄχι. Ἂν σκληρὸς
δαίμων ποτὲ σὲ βασκανώσῃ,
ἀχ! τότ' ἡ χάρις πενθηρῶς
πρέπει ἐσὲ νὰ σαβανώσῃ.

66 Πρέπει εἰς μνῆμα σκιερὸν
νὰ σὲ καλλύπτουν χλωροὶ κλάδοι,
κ' ἀπαύστως ᾄσμα θλιβερὸν
ἡ ἀηδὼν πρέπει νὰ ᾄδῃ. »—

67 Πνοαὶ εἰπῆτέ την,— ἰδὲ
χορὸν παρθένων χρυσομάλλων. . .
πῶς γλυκεῖς φεύγουν αἱ ᾠδαὶ
ἀπὸ τὸ στῆθός των τὸ πάλλον.

68 Μὲ γοργὰ βήματα ποδὸς
πῶς συνεχῶς σῶμα κινοῦσι,
πῶς εἰς τὴν γῆν μανιωδῶς
ἄνθη ἁβρὰ καταπατοῦσι.

69 Κἀ' ὅσον ὁ ποῦς των τὰ πατεῖ,
τόσον ἡ γῆ εὐωδιάζει.
Ἡ κόρ' ἡ μᾶλλον γελαστὴ,
μῦρον πλειότερον συνάζει.

70 Ποτὲ εἰς βλέμμα σκυθρωπὸν
ὀσμὴν δὲν χύνουσι γλυκεῖαν.
Ὁ γέλως εἶν' ὁ ἀποσπῶν
ἀπὸ τὰ ἄνθη εὐωδίαν.

71 Εἶν' εὐτυχεῖς αἱ γελασταὶ . . .
Στάσου, δὲν θέλει μῦρον δώσει
ἄνθος εἰς αἴσθησιν ποτὲ,
ἂν μὴ τὰ χείλη μειδιῶσι. »—

72 Αὖρα εἰπέ την . . . . . Ἀλλ' αὐτὴ
τὰς φρένας ἔχασεν ἁπάσας·
ἄχ! τὴν ὁρμήν της δὲν κρατεῖ.
Τίς ὁ Θεὸς ὁ ταύτην πλάσας!

73 Ὕδωρ ζητεῖ νὰ βυθισθῇ,
ὅπως τὴν φλόγα της κορέσῃ.
Ἀλλ' οὐδ' ἡ Στὺξ θὰ δυνηθῇ
ποτὲ φιλὶ νὰ ἀποσβέσῃ.

74 Μόλις αἰσθάνεται πνοὴν
καὶ — Ἆρ' αὐτὴ θὰ μὲ μυρώσῃ;
ἢ μὲ τὴν λάλον της βοὴν
τὸ μυστικόν θὰ προδώσῃ;—

75 Λέγει καὶ τρέχει. Ὡς βληθεὶς
μὲ κεραυνὸν, πίπτει ὁ βράχος,
κι' αὐτὴ εἰς φάραγγας βαθεῖς
μὲ τὸ αὐτὸ φέρεται τάχος.

76 Καὶ τρέχει, τρέχει. . . Ἐννοεῖ
τὴν συμφορὰν αὐτῆς ὁ Ἔρως
κ' εὐθὺς τὰς πτέρυγας κινεῖ,
πετῶν ταχὺς ἐκ τοῦ αἰθέρος.

77 Κ' ἡ Ἀφροδίτη βοηθεῖ
τὴν χρυσῆν ζώνην της κινοῦσα,
καὶ τὸν υἱὸν αὐτῆς ὠθεῖ,
τὰς πτέρυγάς του ἐμψυχοῦσα.

78 Κράζων δὲ λέγει ὁ γλυκὺς
Ἔρως τοιαῦτα,— Στάσου, στάσου,
κόρη, τὸν Ἔρωτ' ἀδικεῖς,
κρίμα 'ς τὰ κάλλη τὰ φρικτά σου!

79 Ἂν πέσῃς, μῦρον τὰς βοσκοὺς
πῶς θέλει πλέον θυμιάσει;
πῶς εἰς θαλάμους νυμφικοὺς
θέλει ποτὲ εὐωδιάσει;

80 Εἰς βοσκὸν δὲν εἶν' ἐντροπὴ,
φιλὶ καλοῦ βοσκοῦ νὰ φέρῃ·
χαρὰ, τίς θέλει ποτ' εἰπῇ,
ἐὰν φιλὶ δὲν ὑποφέρῃ;

81 Στάσου ἓν νέον ἂν τεθῇ
εἰς τὰς γλυκείας παρειάς σου,
τὸ παλαιὸν θ' ἀποσβεσθῇ·
θὰ λησμονήσῃς ὅλα, στάσου.»—

82 Πλὴν καὶ τοῦ ἔρωτος πολὺ
εἶν ταχυτέρα ἡ παρθένος,
ἀφ' ἧς ἡρπάγη τὸ φιλὶ
διὰ κλοπῆς ὑπὸ ποιμένος.

83 Θεὸς εἰς τρέξιμον θνητὴν
ἀδυνατῶν νὰ καταβάλῃ,
τόξον καὶ βέλη καὶ αὐτὴν
τὴν βελοθήκην ἀποβάλλει.

84 Καὶ μὲ ταχύτητα βολῆς,
πετῶν ἀέρος πνοὴν ψαύει,
τῆς ποιμενίδος τῆς καλῆς
ὅπως τὸν ὄλεθρον προλάβῃ.

85 Μάτην, πλὴν, μάτην· οὐδ' ἰσχὺς
Θεοῦ τολμᾷ ποτε νὰ φθάσῃ
τόσην σφοδρὰν ὁρμὴν ψυχῆς,
ἣν πῦρ ὑπέρτατον σπαράσσει.

86 Οὐδὲν, οὐδέν ποτε κρατεῖ
τὸ ὄν, ὃ θλίψις κατατρέχει.
Ὅστις τὸν θάνατον ποθεῖ,
οὕτω μὲ φρίκης ὁρμὴν τρέχει!

87 Οὕτως ὁ ῥύαξ εἰς βαθὺ
χάσμα τὸ ὕδωρ του κρημνίζων,
ἀκράτητος ἀκολουθεῖ
τοὺς καταῤῥάκτας του ἀφρίζων!

88 Τρέχουσα, αἴφνης, ἄχ! Θεέ!
διὰ ῥυμῶν φθάνει ἀβάτων
τὸν ποταμὸν, ἔνθα, ροαὶ
ἀπείρων φρίσσουσιν ὑδάτων.

89 Τότε παράφρων,—«δροσερὰ
ὕδατα, ναὶ, αὐτὰ δροσίζουν.»—
εἶπεν, ἰδοῦσα φοβερὰ
τὰ κύματά του νὰ ἀφρίζουν.

90 Ἡ τάλας ἄνευ δισταγμοῦ,
τί αὐταπάρνησις γενναία!
μετ' ἀκορέστου ὀφθαλμοῦ
σκοπεῖ τὰ πάθη φρικαλέα.

91 Πρόσω χωρεῖ. Ἀλλ' ὁ ποιμὴν
ὁ τὸ φιλὶ κλέψας λαθραίως
πλέον ταχὺς εἰς τὴν ὁρμὴν
καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν φθάνει τέως.

92 Καὶ τὴν καλεῖ ἱκετευτικῶς,
φωνὰς προφέρων μετὰ γόων
καὶ λέγων,—«Στάσου, ὦν βοσκὸς,
ἔργον ἐτέλεσα ἀθῶον.

93 Τί κακὸν ἔπραξα σκληρὸν
πρὸς σέ· μὴ τρέχεις, οἴμοι, στάσου,
μὴ φθείρεις κάλλος ἀνθηρὸν,
κράτει ἁγνὰ τὰ βήματά σου.

94 Ἄρτι ἱστάμενος πρὸ σοῦ
παρεφερόμην ἀπὸ μέθην,
ἀλλ' ἐπαιδεύθην, μέχρις οὗ
εἰς φρικτὴν κόλασιν εὑρέθην.

95 Ἀλλ' εἶμ' ἀθῶος· πλὴν καὶ σὺ
ἀθωοτέρα ἐμοῦ εἶσαι·
μηδενὸς χάριν, ὦ χρυσῆ,
ἂν οὕτω τρέχῃς, ἀδικεῖσαι.

96 Εἶχον σκληρῶς καταστραφεῖ
καὶ αἱ στιγμαί μου αἱ ἡμίσεις.
κι' ὅλ' ἡ ζωή μου θὰ ταφῇ
ἂν ἤδη δὲν μὲ συγχωρήσῃς.

97 Ἀλλ' ἂν ἐμὲ δὲν συγχωρῇς,
παρακαλῶ, κἂν ἐνθυμήσου,
πῶς ἔχεις ὥρας νὰ χαρῇς
τὰς γλυκυτέρας τῆς ζωῆς σου.

98 Στάσου· τὰ ἄνθη τῶν δασῶν
δὲν θέλουν δώσει εὐωδίαν,
ἐὰν ἐκεῖ κάλλος τὸ σὸν
δὲν χύσῃ λάμψιν ἐρασμίαν.

99 Τί θέλουν γίνει οἱ δρυμοί!
θὰ μείνουν ἔρημοι, φεῦ! στάσου,
τὸ πᾶν θὰ στένῃ, ἐὰν μὴ
παρευρεθοῦν τὰ θέλγητρά σου.

100 Ἀηδὼν δὲν θὰ κελαδῇ.
ἀλλ' ἄν ποτε στόμα ἀνοίξῃ,
θ' ἀκουσθῇ πένθιμος ᾠδὴ,
καὶ ἡ κοιλὰς ὅλη θὰ φρίξῃ.

101 Κλίνοντες κάτω κ' οἱ πιστοὶ
κῦνες πενθίμως θὰ οὐρλίσουν.
καὶ, σὲ ζητοῦντες κρεμαστοὶ
οἱ κλάδοι, κλαίοντες θὰ φρίσσουν.

102 Χαίνων θὰ κεῖτ' ἡμιτελὴς
ὁ καλαθίσκος, ὃν μοχθοῦσα,
ἔπλεκες χθὲς ἐπιμελής . . .
θὰ κράξ' ἡ δάμαλις θρηνοῦσα.

103 Τίς δὲ ἀκούων τὸν κρωγμὸν
τῆς ὄρνιθός σου, ὅταν λείπῃς,
δὲν θὰ ἀφίσῃ στεναγμὸν
διὰ τὴν μνήμην σου, ἐκ λύπης. . . »—

104 Λέγων αὐτὰ μετὰ κραυγῶν,
ἵνα τὴν σώσῃ προσεπάθει·
πλὴν μάτην. Ἔβλεπε ῥιγῶν
ὅτι ἐλπὶς πᾶσα ἐχάθη.

105 Διότ' ἡ ἄφρων ὁλονὲν
χωρεῖ ἐμπρὸς ἀπαραμίλλως.
Πρὸς τῆς ἀβύσσου βῆμα ἓν
μόνον ἀπέμεινε τὸ χεῖλος.

106 Τότε ὁπλίζει τὸν βοσκὸν
τόλμης ἰσχὺς ἐξ ἐνδομύχων·
πείθετ' εἰς ἕνα φυσικὸν
τῆς συνειδήσεώς του ἦχον.

107 Λέγων,—«Τί κέρδος ἂν πνιγῶ;
πρὸς τί, ἂν πρῶτος εὕρω μνῆμα;
πίπτων 'ς τὰ κύματα ἐγὼ,
μετ' ἐμὲ ἄλλο ἔχει κῦμα.

108 Ἡ ποιμενὶς ὅπως σωθῇ,
πρέπει τὸ βάθος, ἄχ, ἐκεῖνο
τοῦ ποταμοῦ νὰ ξηρανθῇ.
Τὸ νερὸν ὅλον λοιπὸν πίνω.

109 Πίνω, ναὶ, ὅλα τὰ νερὰ
τοῦτο ποσῶς δὲν μὲ βαρύνει·
ὅλα τὰ φέρω ἐλαφρὰ
ἀρκεῖ νὰ μὴ πνιγῇ ἐκείνη.»—

110 Λέγει, κ' εἰς βάραθρον βαθὺ
πίπτων, τὸ ῥεῦμα, ὡς ἐπόθει
αὐτὸς, ἀντὶ νὰ ξηρανθῇ,
ἤδη εἰς ἄβυσσον τὸν ὤθει.

111 Ἓν βλέμμα ὕστατον πλανῶν,
βλέπει τὴν κόρην νὰ παλαίῃ
μετὰ κυμάτων μελανῶν,
κράζουσαν ἔτι—«καίει, καίει,»—

112 Ἐσχάτη σκέψις εὐγενὴς
εἶχε τὸν νέον ἠλεκτρίσει·
ἴσως τὴν φθάσῃ, πρὶν ῥανὶς
νεροῦ 'ς τὰ στήθη της εἰσδύσῃ.

113 Σχίζει τὰ ὕδατα, ἀφρὸν
πτύων, τὰ κύματα ἀνοίγει,
πρὸς τὴν παρθένον προχωρῶν·
ἀλλ' ἤδ' ἡ τάλαινα ἐπνίγη.

114 Διότι εἶχε καλυφθῆ
ἀπὸ ἀφρῶδες ἤδη κῦμα·
—«αἴ, τώρ' αὐτὴ θὰ ἰαθῇ,
κ' ἐγὼ ποθῶ τοιοῦτον μνῆμα.»—

115 Εἶπε, καὶ ἄφησεν ἑκὼν,
ὅπως ἡ δίνη τὸν σπαράξῃ·
ἀφ' οὗ ἠπόρει τὴν βοσκὸν
ἐκ τοῦ πνιγμοῦ πῶς ν' ἀπαλλάξῃ.

Χ. Γ. ΧΑΛΙΒΟΠΟΥΛΟΣ.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΑΦΟΡΙΣΜΟΙ. Ἡ ὑπερβολικὴ αὐστηρότης καὶ σληρότης τῶν τρόπων, ἡ ἐνίοτε εἰς τὴν ἀγωγὴν καὶ ἀνατροφὴν τοῦ ἀνθρώπου ἐφαρμοζομένη, δύναται, ὡς καὶ τὰ ἐναντία καὶ πᾶν ἐν γένει ὑπέρμετρον, νὰ ἐπενέγκῃ ὅλως ἀλλοῖα παρὰ τὰ σκοπούμενα καλὰ ἀποτελέσματα· δύναται νὰ ἔχῃ ὀλεθριωτάτας συνεπείας καὶ νὰ παραγάγῃ κινδύνους ἀπροσδοκήτους. Ὅσον δὲ πνευματωδέστερος ᾖναι ὁ ἀνατρεφόμενος καὶ τὴν καρδίαν εὐγενέστερος, τόσον καὶ προσεκτικωτέρας, ἐπιμελεστέρας καὶ ἐπιτηδειοτέρας δεῖται ἀγωγῆς· καὶ μᾶλλον ὁ ἥπιος καὶ γλυκὺς ἢ ὁ τραχὺς καὶ δριμὺς τῆς ἀνατροφῆς τρόπος εἰς τοῦτον ἐφαρμοστέος· διότι ὁ ἐναντίος μετ' ἐπιμονῆς καὶ πείσματος μάλιστα κακῶς ἐφαρμοζόμενος, διεξεγείρει καὶ ὑπερερεθίζει τὴν εὐαίσθητον καὶ φιλότιμον τοῦ ἀνατρεφομένου ψυχὴν, κατεξανιστᾷ τὰ ἐν αὐτῇ καθεύδοντα πάθη, ἐξάπτων δὲ αὐτὰ εἰς μέγαν βαθμὸν, καὶ ν' ἀποθηριώσῃ μάλιστα δύναται ἐκεῖνον, ὃν ἐσκόπει νὰ μορφώσῃ προσηκόντως ἐκπαιδεύων. Ὅθεν δίκαιον, δίκαιον εἶχον λέγοντες οἱ παλαιοὶ σοφοί· «Μηδὲν ἄγαν!» καὶ «πᾶν μέτρον ἄριστον, ὑπερβασίαι δ' ἀλεγειναί.»

*
* *

Οἱ διδάσκοντες εἰς τοὺς ἄλλους τὴν ταπεινωσιν καὶ τὴν μετριοφροσύνην, εἶναι ἆρά γε αὐτοὶ, πρὸ πάντων, ταπεινοὶ καὶ μετριόφρονες; Οἱ δὲ ἀξιοῦντες νὰ ἐπιβάλλωσιν εἰς τοὺς ἄλλους ὅ,τι αὐτοὶ πρῶτοι δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι, πῶς πρέπει νὰ ἀποκαλῶνται, καὶ ποία εἶναι καὶ πόση ἆρά γε ἡ ἀληθὴς ἠθικὴ ἀξία των;

*
* *

Συνήθως οἱ ἐπιμονώτερον ἀπαιτοῦντες παρὰ τῶν ἄλλων μετριοπάθειαν εἶναι αὐτοὶ οἱ πανουργότερον ζητοῦντες—ὑπὸ τὴν ἄλλως ἠθικωτάτην ταύτην ἀπαίτησιν—νὰ καλύψωσι τὰς ἰδίας ὑπερμέτρους ἀξιώσεις· καὶ οἱ ἀλαζονικώτατοι τῶν ἀνθρώπων οὐχὶ σπανίως ἠξεύρουσι νὰ συνιστῶσιν εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ μάλιστα εἰς ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους μετ' ἐνδομύχου φθονερᾶς δυσαρεσκείας διορῶσιν ἱκανότητα τυχὸν ἴσην πρὸς τὴν ἰδικήν των ἢ καὶ μείζονα, μετριότητα καὶ ταπεινοφροσύνην. Εἰς τοὺς τοιούτους ἡ συνείδησις τῆς ἀξίας τῶν ἄλλων συνεπάγεταί πως καί τι ἀλγεινὸν συναίσθημα οἱονεὶ προσβολῆς κατὰ τῆς ἰδιωτικῆς των ἀξίας. Ὅθεν καὶ δοκιμὴ πρὸς ἄμυναν, ἀπόπειρα ἀποκρούσεως τῆς προσβολῆς, εἶναι ἡ ὑπ' αὐτῶν μετὰ μεγάλου καὶ ἐξαιρέτου μάλιστα ζήλου γινομένη ἐκείνη σύστασις.